

november 2018

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

mesto trnava ■ ročník XXIX ■ číslo 10 ■ nepredajné

foto: Elena Ursinyová

Príbehy, ktoré pretrvávajú

Nočný vietor rozfúkal všetko, čo nebolo pevne spojené so zemou.

Lístie odvíal ďaleko od stromov a igelitové vrecká ležali na poli mimo dohľadu supermarketu, z ktorého pochádzali.

Pripomenulo mi to témy a myšlienky, ktoré často dominujú pri rozhovoroch a diskusiách. Podnety nám privial mediálny prúd rýchlo sa valiacich informácií a v nekončiacom množstve zostávajú v nás len tie, ktoré zaujali alebo zapadli do preferencií.

Nemáme čas zisťovať zdroje a kontexty, ktoré ich doviali až k nám. Skladáme videné a počuté do vlastných príbehov podľa schopnosti zaradiť podnety do prežitého. Ako sa lístie a vrecká nachádzali mimo pôvodných miest, aj my často dotvárame získané podnety mimo ich reálnych kontextov.

V literatúre je bežné, že reč opustí krajinu reality.

Napriek rozporu s faktami, vďaka kontinuite rozprávania, vŕhaje čitateľa do deja príbehov či románov. Vystavení diskusiám na sociálnych sieťach a v médiách sme aj my čoraz intenzívnejšie zahŕňovaní do rôzneho rozprávania, ktoré podobne ako v literatúre, vyskladali autori podľa vlastného videnia sveta, priorít a ambícií.

V rýchlosti a množstve, bez schopnosti rozlišovať reálne a fiktívne, sa čoraz viac pohybuje po tekutých pieskoch.

Zapadáme do individuálnych či skupinových konštrukcií. Zahľadní do prevzatých a na mieru upravených vízií odstraňujeme pri výbere a premýšľaní všetko, čo nám stojí v ceste.

Aj tých, ktorí si vybrali iné ciele. Presvedčenie o vlastnej pravde opierame o to, čo sme po výbere priorít videli a počuli.

No listy a igelitové vrecká na poli nie sú úrodou zeme, na ktorej ležia, ale odvíatym odpadom. Podobne aj správy a čiastkové pravdy bez poznania ich zdrojov a zámeru šíriteľov nedokážeme správne zaradiť do reality. V zmätku doby a silnejúceho trendu presadiť sa je zrejme dôležité vrátiť sa k zdrojom dôvery.

Tam, kde spoločne prežívame svoje životy, konfrontujeme svoje myslenie a konkrétne rozhodnutia.

Opustiť nánosy a zjednodušujúce modely však nie je ľahké.

Neznamená to totiž stiahnuť sa do vlastného príbehu, ale naopak, obohatiť ho o životy iných.

O príbehy, ktoré nie sú vystavané len na videnom a počutom, ale na spoločnom prežívaní a rozprávaní. Nie proti iným, ale spolu s inými a pre nich. Len tak môžeme mať nádej, že vo víchrici doby, ktorá zrýchľuje tok a hromadenie nestráviteľného množstva informácií, nebude náš príbeh odvíaty časom.

Bude totiž prepojený s tými, ktorých sme mali radi.

Potom aj v chvíľach, keď náš osobný príbeh prejde z roviny tvorby do nepredmetnej roviny, máme nádej, že nezmlkne.

Tak, ako nezanikli ani príbehy našich blízkych, rodičov i priateľov, ktorých nosíme v sebe.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnava

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redaktorka: Miroslava Kuracinová Valová

Redakčná rada: Dušan Vančo, Martin Jurčo

Redakcia: Radnica, Hlavná 1,

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 344

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: Bittner print, s. r. o.

Ivanská cesta 2C, 821 04 Bratislava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

.....

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

(eu)

Príroda plná vlahy a svieži lesný vzduch v katastri Trnavy? Tak to má byť v Medziháji.....

Predstavu šumiaceho lesa, kvitnúcej lúky, jazierka a mokradí plných života či slobodne tečúcej riečky, ktorá v čase dažďov dokáže zadržať životodarnú vlahu vo svojej níve, si dnes asi nikto s okolím Trnavy nespája. Konštatovanie, že naše mesto je síce bohaté na historické pamiatky, ale veľmi chudobné na prírodné zázemie, Trnave časom prischlo ako smola. To sa však má čoskoro zmeniť. Na približne sto desiatich hektároch erodovanej poľnohospodárskej pôdy v Medziháji chce mestská samospráva vysadiť tisíce stromov, obnoviť malý vodný cyklus a vytvoriť nový priestor na rekreáciu Trnavčanov.

Naše mesto sa vracia k tradíciám aj k prírode. Znižovanie úrodnosti pôdy a jej schopnosti zadržiavať vodu, kontaminácia pesticídmi, zníženie biodiverzity, sucho a horúčavy, to všetko sú závažné dôsledky intenzívneho poľnohospodárstva, odprírodnenia krajiny a narušenia prirodzeného vodného cyklu. Okolie Trnavy však nebolo odjakživa také. V Medziháji kedysi rástol tristohektárový dubovo-cerový les, ktorý si Trnavčania mimoriadne cenili. Vnímanie hodnôt sa však časom menilo a les bol pred vyše sto rokmi vyrúbaný. Ostal z neho len malý zvyšok, ale aj ten je dnes podľa miestneho územného systému ekologickej stability významným biocentrom. V rámci rozsiahleho projektu Revitalizácia dolného povodia a hydrického biokoridoru Parná – revitalizácia vodného toku a okolia a vybudovanie multifunkčnej zóny Trnava – Medziháj má byť aspoň časť pôvodného lesa obnovená. A nielen to.

„S myšlienkou opätovného sprírodnenia Medzihája sa mesto zaoberá už niekoľko rokov. Naším zámerom je znovu oživiť toto územie, ktoré je dnes najmä intenzívne využívanou poľnohospodárskou pôdou, náchylnou na rôzne formy erózie a degradácie. Významným prvkom je potok Parná, ktorý tadiaľto preteká, v minulosti však bol jeho tok zregulovaný a z prirodzených meandrov presmerovaný do umelo vytvoreného koryta. Dnes vidíme, že to z hľadiska ekológie nebol dobrý krok, pretože odstránením meandrov sa tok zrýchlil, voda sa rýchlejšie stráca z krajiny a zároveň jeho priama línia napomáha erózii, ktorá už

dnes na niektorých miestach zapríčinila zahĺbenie potoka až dva metre pod úroveň okolitého terénu,“ hovorí vedúci odboru územného rozvoja a koncepcií mestského úradu Tomáš Guniš.

Prvé obrysy tohto zámeru sa začali čítať v roku 2013, keď sa mesto zapojilo do projektu CircUse – Circular flow land use management (Manažment opätovného funkčného využitia územia), v rámci ktorého ateliér Ekopolis spracoval prvú overovaciu štúdiu územia.

„Myšlienkou sme ďalej rozvinuli v roku 2016, keď nám špecializovaný ateliér Šindlar z Hradca Králové spracoval návrh revitalizácie dolného povodia a hydrického biokoridoru Parná so zameraním najmä na vodohospodárske riešenie – identifikovali prirodzenú údolnicu a podľa nej navrhli a prepočítali vhodné meandre toku. Toto meandrovanie by sa malo objaviť v dvoch lokalitách – na Medziháji a na Kočišskom. Technicky by malo byť realizované tak, že časť vody, ktorú nám odsúhlasí Slovenský vodohospodársky podnik, bude odvedená do nového mean-

dra a časť vody pôjde doterajším regulovaným korytom. Narážame tu však trochu na konflikt s prevádzkovateľom rybníkov v Kamenom mlyne, ktoré majú netesné hrádze a preto musia dopĺňať vodu z Parnej vo väčšom objeme, ako sa predpokladalo – nový meander sa teda musí deliť o vodu s existujúcim korytom aj s rybníkmi. Aktuálne sme v štádiu verejného obstarávania projekčných prác na krajinárske riešenie tohto zámeru. K vodohospodárskemu návrhu by malo pribudnúť dotvorenie lesa, mokradí, prípadne lúčnych plôch. Vo finále by tam mal vzniknúť pomerne veľký les, vodné plochy, potôčik a viaceré formy biotopov,“ dopĺňa Tomáš Guniš.

„Ak sa nám podarí vytvoriť tento prírodný komplex biotopov, mesto Trnava získa doposiaľ najrozsiahlejšiu plochu na perspektívne rekreačné využitie, ktorá odľahčí už dnes preťažený rekreačný areál v Kamenom mlyne aj Chránený areál Trnavské rybníky. Stodesaťhektárová plocha novej štruktúrovanej krajiny na severozápadnej strane mesta

môže prispieť k zmierneniu sucha a horúčav aj v intraviláne, lebo dá šancu vzniknúť malému vodnému cyklu, ktorý na území napomôže obnoviť tepelný a vodný režim. Šlo by o prvé rozsiahlejšie územie tohto typu v katastri Trnavy, ktoré by malo byť postupne doplňané o obdobné plošné prírodné útvary

(eu)

Trnava sa zapojila do projektu Intensify s cieľom znížiť emisie oxidu uhličitého

Intensify – Zníženie emisií oxidu uhličitého prostredníctvom intenzívneho angažovania spoločnosti je názov projektu, do ktorého sa Trnava zapojila ako jediné slovenské mesto spoločne s partnermi z Portugalska, Nemecka, Španielska, Chorvátska, Talianska, Írska a Anglicka. Projekt, ktorý potrvá do 31. mája 2023, má priniesť možnosti zníženia emisií oxidu uhličitého nielen prostredníctvom konkrétnych opatrení v kompetenciách samospráv, ale aj zapojením firiem poskytujúcich energetické a dopravné služby, environmentálnych organizácií, občianskych združení a širokej verejnosti.

Trnava je jedným z dvanástich slovenských obcí a miest, ktoré sa stali signatármi Dohovoru primátorov a starostov o klíme a energetike a dobrovoľne sa zaviazali implementovať klimatické a energetické ciele Európskej únie. Iniciatíva v súčasnosti združuje viac ako 7 000 miestnych a regionálnych samosprávnych orgánov v päťdesiatich siedmich krajinách. Signatári musia mať vypracovaný akčný plán energetického a klimatického rozvoja s cieľom znížiť do roku 2030 emisie CO² najmenej o 40 percent a zvýšiť odolnosť miest voči zmene klímy.

Hlavným cieľom projektu Intensify je znížiť do roku 2022 so zapojením miestnych zainteresovaných skupín emisie CO² o ďalších 15 percent v porovnaní s očakávanými alebo plánovanými hodnotami na územiach všetkých partnerov projektu.

V kompetencii samospráv je len malé percento emisií. Mesto Trnava preto v rámci projektu vypracuje regionálny akčný plán na ich zníženie nielen s pričinením mestskej samosprávy, ale aj obyvateľov, firiem a inštitúcií. Zástupcovia Univerzity sv. Cyrila a Metoda, STEFE, ESM-YZAMER, Veolia Energia Slovensko, Arriva Trnava a Mesta Trnava na prvom stretnutí 27. septembra navrhli témy a oblasti, ktoré by mali byť do tvorby akčného plánu zahrnuté, ako napríklad osvetla

aj v ďalších častiach, ak chceme citeľnejšie zmierniť následky zmeny klímy v našom meste," zdôrazňuje Jarmila Garaiová z referátu ekológie a dodáva: „Tisíce nových stromov a trvalá vegetácia namiesto súčasnej ornej pôdy v Medziháji by pomohli do roku 2030 znížiť emisie CO² v atmosfére až o 40 percent, čo

na školách, vybudovanie nového lesoparku, výstavba automatického parkovacieho domu pre bicykle a podpora cyklistickej dopravy budovaním cyklistických chodníkov, budovanie obnoviteľných zdrojov energie na strechách budov atď.

„Najväčší vplyv na rast emisií CO² má osobná doprava, nasledujú elektrina, plyn, teplo. Preto je dôležité postupne vytlačiť fosílnu dopravu z mesta, okrem iného aj podporou elektromobility a budovaním nabíjajúcich staníc. Spotrebu elektriny na majetku mesta by sme napríklad mohli znížiť o 25 percent rekonštrukciou verejného osvetlenia,“ povedal koordinátor odborných aktivít a odborný expert projektu Intensify Ing. Matúš Škvarka z odboru územného rozvoja a koncepcií mestského úradu.

Ciele projektu Intensify ani akčných plánov signatárov Dohovoru primátorov a starostov sa však nedajú dosiahnuť bez podpory širokej verejnosti, zmeny v myslení a správaní ľudí a legislatívnej podpory týchto zmien vo všetkých oblastiach. „Motivácia verejnosti, vyhľadávanie miestnych lídrov a komunít s podobným ideovým zameraním, ich angažovanie do problematiky a spoluzodpovednosti bude témou druhého medzinárodného podujatia projektu Intensify v decembri 2018 v meste Treviso v Taliansku. Iniciatíva však

je jednou z podmienok Dohovoru primátorov a starostov (Covenant of Mayors), ku ktorému Mesto Trnava pristúpilo v roku 2017, a tiež cieľom medzinárodného projektu INTENSIFY – Zníženie emisií oxidu uhličitého prostredníctvom intenzívneho angažovania spoločnosti, do ktorého sa naše mesto zapojilo. ■

môže vzísť aj od občanov. Návrhy opatrení budú môcť zadávať s pomocou digitálnej sociálnej platformy, ktorá sa bude prediskutovávať v máji budúceho roku,“ povedala projektová manažérka Ing. Erika Balážová z útvaru projektového manažmentu mestského úradu.

Trnavská mestská samospráva si uvedomuje svoju zodpovednosť za budúcnosť. Podľa najnovšej správy Medzivládneho panelu OSN o zmene klímy (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC) je nevyhnutné obmedziť globálne oteplenie pod 1,5 stupňa Celzia. To znamená, že celosvetové emisie oxidu uhličitého sa musia do roku 2030 znížiť na polovicu a do roku 2050 na nulu. Ak ľudstvo chce tento cieľ dosiahnuť, musí sa bez meškania preorientovať z využívania fosílnych palív na obnoviteľné zdroje energie, úplne prebudovať energetiku, dopravu a poľnohospodárstvo, intenzívne obnovovať lesy, rozširovať plochy zelene v mestách a využívať technológie na odčerpávanie skleníkových plynov z ovzdušia. Ak sa tieto ciele nepodarí dosiahnuť, následky budú pre život na našej planéte katastrofálne. Vzhľadom na fakt, že teplota už v porovnaní s obdobím pred priemyselnou érou stúpila o viac ako jeden stupeň, je najvyšší čas konať. ■

(eu) foto: (vm)

Pesticídy majú v Trnave červenú. Najväčšie plochy zelene v meste budú ošetrované ekologicky

Trnava bude pravdepodobne prvým mestom na Slovensku bez pesticídov. Zmluvu s občianskym združením Zóny bez pesticídov podpísal primátor Trnavy Peter Bročka vo štvrtok 11. októbra a následne osadili spoločne s predsedom tohto združenia Ivanom Ilkom prvý jedinečný piktogram označujúci zónu bez pesticídov v Sade Antona Bernoláka. Trnava, ktorá aj doteraz používala pesticídy len vo výnimočných prípadoch, ich úplne vylúči v siedmich oblastiach mesta s najväčšími plochami zelene.

Občianske združenie Zóny bez pesticídov založil študent biológie a chémie na Pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity Bc. Ivan Ilko s podporou vedúceho katedry biológie TU prof. Alfréda Trnku a prorektorky TU bioložičky doc. Viery Peterkovej. Cieľom tohto združenia je iniciovať v mestách, školských areáloch a lesoch vznik zón obhospodarovných bez použitia pesticídov a ponúkať iné praktické spôsoby údržby zelene v duchu trvalo udržateľného rozvoja.

Sedem zón bez pesticídov vzniká v oblastiach Trnavy s parkmi, kde sa môžu najviac prejavíť priaznivé účinky nového spôsobu údržby zelene. „Na týchto plochách sa budeme v spolupráci s odborníkmi na ekológiu starať o dreviny, trávniky a ostatné rastliny podľa ekologických zásad a používať proti škodcom rôzne prírodné blízke postupy. Situáciu budeme pozorne sledovať a po preskúmaní a vyhodnotení dôsledkov zväzíme rozšírenie zón bez pesticídov aj na ostatné časti mesta,“ hovorí Ing. Veronika Srdošová z referátu správy zelene odboru dopravy a komunálnych služieb mestského úradu. Rozhodnutie Mesta Trnavy je motivované snahou zlepšovať kvalitu životného prostredia nielen pre súčasných Trnavčanov, ale aj pre ďalšie generácie. Tento cieľ sa s používaním pesticídov nedá dosiahnuť. Ich negatívne dôsledky na hmyz, opelovačov, vtáctvo, ryby a mikroorganizmy sú alarmujúce. Pod vplyvom pesticídov klesá biodiverzita, narúša sa prospešná symbióza rastlín s mykorrhízami hubami a schopnosť symbiotických baktérií viazať dusík vo forme, ktorú rastliny dokážu využívať. Ukazuje sa, že

nezanedbateľné sú aj možné účinky na ľudské zdravie.

„Všetky pesticídy sú istým spôsobom škodlivé, môžu kontaminovať pôdu, vodu alebo sa preniesť vzduchom. Napríklad glyfosát (pozn. red.: obsahuje ho najznámejší pesticíd používaný nielen v poľnohospodárstve, ale aj záhradkármi) bol vyhlásený Svetovou zdravotníckou organizáciou a jej Inštitútom pre výskum rakoviny za potenciálny karcinogén. Málo sa hovorí o tom, že sa dostáva do potravinového reťazca. Glyfosát a jeho rezíduá boli detekované dokonca v pive či v ľudskom moči,“ hovorí Ivan Ilko.

So svojimi argumentmi nie je osamotený. Už v septembri 2015 Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky adresoval Ústrednému kontrolnému a skúšobnému ústavu poľnohospodárskemu výstrahu s návrhom opatrení na ochranu verejného zdravia spočívajúcich v neaplikovaní prípravkov s glyfosátom na verejných priestranstvách ako sú parky, ihriská, rekreačné plochy, okolie školských a zdravotníckych zariadení, obytné

zóny atď. Viacero dokumentov s analýzou negatívnych vplyvov pesticídov na prírodu a ľudské zdravie zverejňuje na svojej webstránke lesoochranárske združenie VLK, na poplach bijú ďalšie občianske združenia a pridáva sa aj verejnosť. Petíciu Proti pesticídom, ktorú minulý rok zorganizoval Greenpeace Slovensko, podpísalo viac ako päťdesiat tisíc ľudí.

Trnavčania sa však nemusia báť, že pred podpisom zmluvy so združením Zóny bez pesticídov boli na prechádzkach mestom vystavovaní účinkom týchto chemických látok.

„Mesto Trnava ich ani doteraz pri údržbe zelene bežne nepoužívalo. Každé výnimočné použitie, napríklad pri inváziách drevených na lokálne ošetrovanie reznej plochy alebo pri mimoriadnom výskyte žravého hmyzu, bolo dôkladne zväžené a prehodnotené. Ochrana pagaštanov pred ploskáčikom pagaštanovým sa však musí vykonávať aj naďalej, ale šetrnejšími spôsobmi, napríklad s použitím injektora do kmeňa dreveniny alebo feromónovými lapačmi,“ zdôrazňuje Ing. Veronika Srdošová. ■

TS Smart Cities klub, Mesto Trnava, foto: Peter Vančo

Medzinárodný workshop Slovensko na ceste k Smart Cities na bicykli v našom meste

Na jar v Trnave tisíckrát rozkvitne Slovensko. Tisíc tulipánov s menom našej krajiny vyšľachtených práve na tento účel venovalo Trnavčanom Veľvyslanectvo Holandského kráľovstva. Prvé tulipánové cibulky spoločne uložili do záhonu pri Kostole sv. Jakuba holandský veľvyslanec Henk Cor van der Kwast a primátor Trnavy Peter Bročka pri príležitosti workshopu Slovensko na ceste k Smart Cities na bicykli, ktorý sa uskutočnil 4. októbra 2018 na trnavskej radnici. Na podujatí, ktoré usporiadal slovenský Smart Cities Klub, sa o svoje skúsenosti podelili zo zástupcami slovenských samospráv odborníci z Holandska – krajiny tulipánov aj bicyklov.

„Chceli sme urobiť podujatie, ktoré nielen priblíži praktické poznatky našich holandských partnerov, ale otvorí i priestor na brainstorming a zrod nových nápadov. Aj preto sme na jeho úvod zaradili jazdu po trnavských cyklochodníkoch. Pohyb je najlepším dopingom mozgu a i teraz sa to potvrdilo,“ povedal predseda Smart Cities klubu Miloš Jurík.

Práve na prax sa sústredila aj odborná časť workshopu. O jeho otvorenie sa postaral veľvyslanec Holandského kráľovstva na Slovensku Henk Cor van der Kwast. Nasledovali reálne príklady inováčných riešení pre rozvoj a podporu udržateľnej dopravy v mestách, ktoré prezentovali Lior Steinberg a Jorn Wemmenhove z rotterdamskej spoločnosti Happy Mobility/Humankind.

V druhej, pracovnej časti, primátori a odborní pracovníci Trnavy, Žiaru nad Hronom, Michaloviec, Hlohovca, Brezna, Banskej Bystrice a Nových Zámok riešili zadanie Rozvoj cyklo dopravy ako súčasť inteligentných miest.

„Bolo zaujímavé poznať návrhy a nápady mojich kolegov z iných samospráv a dostať od nich okamžitú spätnú väzbu. Takéto podujatia majú potenciál priniesť nové riešenia a naštartovať aj užšiu spoluprácu pri podpore alternatívnej dopravy v mestách,“ povedal primátor Trnavy Peter Bročka.

Jej využívanie je v mestách dôležité nielen z dôvodu rastúcich problémov s priepustnosťou komunikácií a parkovaním, ale aj

pre zníženie znečistenia ovzdušia výfukovými plynmi a zlepšenie životného prostredia. Smart mestá preto kladú veľký dôraz na kvalitu verejných priestorov, online služby, plynulý pohyb či prepojenosť jednotlivých druhov dopravy. To si vyžaduje zapojenie moderných technológií nielen na manažment života samosprávy v reálnom čase, ale aj na plánovanie jej fungovania do budúcnosti. „Pre generáciu mileniálov, ktorá bude onedlho tvoriť základ pracovnej sily, je digitalizácia bežnou súčasťou ich života. A celkom prirodzene očakávajú, že im takýto servis ponúkne aj sídlo, v ktorom žijú,“ zdôraznil Miloš Jurík.

Na cestu k smart cities už naše mesto vykročilo nielen budovaním cyklistických chodníkov a zavádzaním projektu zdieľaných bicyklov Bikesharing Trnava, ale napríklad aj systematickou revitalizáciou mestskej zelene, rozširovaním jej plôch a budovaním studní

s automatickým zavlažovaním, inštalovaním polopodzemných kontajnerov na odpad so zabudovaným systémom signalizácie naplnenia, zavedením energetického manažmentu s cieľom znížiť spotrebu energií v budovách patriacich mestu, zavádzaním elektromobilov, integrovaním vodozádržných opatrení do projektov rekonštrukcií verejných priestorov či georadarovým prieskumom stavu komunikácií, na základe ktorého sa dá presne určiť rozsah potrebnej rekonštrukcie. Organizáciu workshopu Slovensko na ceste k Smart Cities na bicykli... podporila Nadácia Ministerstva hospodárstva SR ako súčasť projektu Slovensko na ceste k Smart Cities. Partnermi boli Veľvyslanectvo Holandského kráľovstva v SR, Mesto Trnava a Cyklokoalícia. Na jeho otvorení sa zúčastnil aj predseda združenia SK8 a župan Trnavského samosprávneho kraja Jozef Viskupič. ■

Martin Jurčo, foto archív sck

Smart City je mesto, ktoré počúva svojich obyvateľov a je otvorené inovatívnym riešeniam.....

Aj v Trnave čoraz viac rezonuje pojem Smart City – inteligentné mesto. Podľa názvu medzinárodného workshopu Slovensko na ceste k Smart Cities na bicykli, ktorý sa v našom meste uskutočnil začiatkom októbra, by sa mohlo zdať, že inteligentné mestá sa zameriavajú len na podporu cyklistickej dopravy. To však ani zďaleka nie je všetko. Inteligentné mesto by malo využívať digitálne technológie na zlepšovanie hospodárenia s energiami a vodou, znižovanie emisií, optimalizovanie odpadového hospodárstva a najmä zlepšovanie životného prostredia a kvality života obyvateľov. Naše mesto už na túto cestu vykročilo, ale jej cieľ sa bez trvalo udržateľného riešenia problémov dopravy nedá dosiahnuť. Aj preto bola témou medzinárodného workshopu v Trnave najmä cyklistická doprava. O nej a o pozitívnych skúsenostiach v zahraničí hovoríme s koordinátorom Smart Cities Klubu na Slovensku Miloslavom Jurikom, ktorý odborné stretnutie v Trnave pripravil.

■ Čo vás priviedlo k záujmu o smart témy?

- Počas štúdia manažmentu som mal možnosť stráviť nejaký čas aj vo Francúzsku a Írsku. K smart témam som sa dostal cez spoluprácu so Škandináviou a Letnú školu moderných verejných priestorov, neskôr Letnú školu Smart Cities, ktorú už viac ako 10 rokov organizujeme vo Švédsku a posledné roky aj v Dánsku a zúčastňujú sa jej primátori, starostovia, významní architekti či odborní a riadiaci pracovníci ministerstiev. Mestá ako Kodaň či Amsterdam sa zamerali na ľudí a výsledkom sú mestá s vynikajúcou cyklo dopravnou infraštruktúrou a infraštruktúrou

verejnej dopravy. Nadstavbou sú potom rôzne senzory a aplikácie, ktoré pohyb po meste ľuďom uľahčujú a zrýchľujú. Lebo v konečnom dôsledku práve to je hlavnou výhodou cyklo dopravy v týchto mestách. Je výrazne rýchlejšia ako presun autom, a to najmä na kratšie vzdialenosti, ktoré ale často tvoria podstatnú časť ciest. Škandinávské mestá vnímam ako veľmi inšpiratívne ich prístupom k obyvateľom, kvalite života v nich, ale aj prístupom k obyvateľom s určitým zdravotným obmedzením. Vo Švédsku som mal pocit, ako keby som stretával oveľa viac vozíčkarov. Rozdiel bol v prístupnosti mestských priestorov. Sám mám určité zdravotné obmedzenia v oblasti stravovania, mám bezlepkovú diétu, vo Švédsku zrazu problémy s mojím obmedzením neboli. Aj preto som to možno citlivejšie vnímal. Riešenia v mestách sú pritom často jednoduché, avšak s dôrazom na udržateľnosť a ekológiu, a najmä spoluprácu s obyvateľmi. To všetko som si uvedomoval už od mojej prvej návštevy vo Švédsku a vnímam to dodnes. Stručne povedané – k smart témam som sa dostal preto, lebo som sa o ne na základe svojich skúseností zaujímal.

■ A čo si má pod pojmom Smart Cities predstaviť bežný obyvateľ mesta?

- Tento pojem prvýkrát použila firma IBM. Išlo o mesto, ktoré využíva moderné technológie pri riadení a automatizácii procesov v meste. Dnes tento pojem chápeme trochu širšie, so zameraním na kvalitu života s využitím moderných technológií tam, kde to pre mesto dáva zmysel. Robustné riešenia veľkých firiem často nie sú pre menšie mestá dostupné a musia hľadať iné, kreatívnejšie možnosti. Ale práve ony by mali siahnuť po mo-

derných technológiách, ktoré im pomôžu riadiť mesto zefektívne a nájsť úspory, ktoré môžu následne investovať do ďalšieho rozvoja.

■ Aké by teda malo byť typické menšie smart mesto?

- Také, ktoré pozná potreby svojich obyvateľov, komunikuje s nimi a pozorne ich počúva. Je to tiež mesto s jasnou víziou svojho rozvoja a dlhodobým plánom, ako ju naplniť. Je to mesto, ktoré je otvorené novým a inovatívnym riešeniam. Je to mesto, kde na úrade pracujú motivovaní a zaničení odborníci, ktorí prispievajú k dlhodobému rozvoju mesta a nemenia sa po každých voľbách. A je to určité mesto, ktoré vníma potreby ľudí s určitým zdravotným obmedzením či iným znevýhodnením. Ako zaznelo aj na našom workshope – mesto, ktoré je vhodné pre 8 aj 80-ročných, je mesto vhodné pre každého.

■ O tom, ktoré oblasti by mohli byť pre nás vzorom, sme si čiastočne už povedali. No ide o krajiny s inou mentalitou, tradíciou, technickými a finančnými možnosťami. Kde by mala hľadať inšpiráciu Trnava?

- Ťažko to povedať, každé mesto je iné, má rôzne podmienky a malo by si nájsť svoju smart cestu, hľadať riešenia, ako urobiť život pre svojich obyvateľov lepším, ako ich viac vtiahnuť do života v meste. Veď mestá sme my všetci. Nie je to o vedení mesta, ktoré za nás všetko vyrieši. Čím aktívnejšie sa každý z nás pričíní o lepší život, krajšie okolie, prispieje mestu niečím, v čom je sám dobrý, tým lepšie sa nám všetkým bude v mestách žiť. Aj počas našej letnej školy vidíme riešenia, ktoré nie sú vždy aplikovateľné vo všetkých našich mestách. Ale každý si odnesie množstvo inšpirácie a verím, že aj energie a motivácie meniť veci k lepšiemu.

■ **Diskusia o Smart Cities však prináša aj úskalnia, mestám neraz škodí, že slovo smart sa dnes používa neprimerane ako marketingová pomôcka.**

– Pokiaľ ide o hodnotenie miest z hľadiska ich pokroku v jednotlivých smart témach – na Slovensku zatiaľ nepoužívame metodiku hodnotenia, ktorá by bola objektívne postavená na dátach. Mestá potom v rámci marketingovej kampane hovoria o sebe, že sú smart, prípadne najviac smart, ale nemusia to byť pravda. My sme začali v tomto roku spoluprácu s Viedenskou univerzitou, ktorá má s takýmto hodnotením skúsenosti. Tam bude dôležité v prvej etape zamerať sa na získavanie údajov o našich

mestách, bude potrebný monitoring, a to musí niekto zaplatiť. Neexistujú rýchle, lacné riešenia. Treba na to myslieť, keď budeme opäť počuť, že je niekto v niečom jednotka na Slovensku. Musí to vedieť exaktne doložiť.

■ **Ako ďaleko je podľa vás Trnava na ceste k Smart Cities?**

– Neprináleží mi hodnotiť Trnavu, ani iné mestá. Cieľom nášho workshopu bola snaha o výmenu skúseností, zdieľanie dobrých nápadov a postupov, a práve toto hodnotili veľmi pozitívne aj účastníci workshopu. V každom meste je čo zlepšovať, určite to platí aj o Trnave. Ale čo dlhodobo vnímam pozitívne, je vzťah obyvateľov k svojmu mes-

tu. Trnavčania majú svoje mesto radi, sú naň a jeho históriu hrdí a snažia sa ho rozvíjať. Aj preto tu vznikli projekty typu Nádvorie, ktoré sú naozaj výnimočné a z dlhodobého hľadiska Trnave určite pomôžu. Pozitívne vnímam zameranie na obnovu verejných priestorov, čomu sa Trnava už dlhodobo venuje a postupne na tom pracuje. Samozrejme, vnímame aj inovatívne projekty, napríklad veľkokapacitné podzemné kontajnery vybavené senzormi naplnenia, pilotný projekt monitoringu parkovacích miest pre telesne postihnutých s využitím parkovacích senzorov a, samozrejme, mestský bikesharing využívajúci elektrobicykle. ■

(vm)

Začala sa kompletná rekonštrukcia Mikovíniho ulice, opravený bude aj most cez Trnávku

Rozbitá cesta na Mikovíniho ulici bude už čoskoro minulosťou. Trnavská samospráva investuje viac než milión eur do rekonštrukcie miestnej komunikácie a mosta, ktorý vedie cez vodný tok Trnávku. Kvôli vyššej finančnej náročnosti je táto akcia financovaná cez úver. Práce na obnove úseku od križovatky Zelenečskej s Ulicou gen. Goliana až po Priemyselnú ulicu sa budú realizovať v dvoch etapách. Prvá z nich sa už začala – 310 metrov dlhá časť od Priemyselnej po most cez Trnávku bude do konca januára 2019 fungovať v jednosmernej premávke riadenej svetelnou signalizáciou.

Druhá etapa sa začne vo februári 2019 a bude zahŕňať rekonštrukciu mosta a vybudovanie dažďovej kanalizácie pre odvedenie zrážkových vôd. Táto fáza si vyžiada úplnú uzáveru mosta, ktorý dostane nový mostný zvršok, vybudujú sa záchytné zariadenia a odvodnenie. Uskutoční sa tiež sanácia nosnej konštrukcie mosta i jeho spodnej stavby vrátane spevnenia svahov pod mostom. Predpokladaný ter-

mín ukončenia prác je máj 2019, konkrétny dátum bude závisieť na klimatických podmienkach. S cieľom zvýšiť bezpečnosť a plynulosť cestnej dopravy na Mikovíniho sa počas kompletnej obnovy vymení celá konštrukcia vozovky, opravujú sa príľahlé chodníky, vjazdy na susedné pozemky priemyselných prevádzok a pribudne i cyklochodník. V zhruba 160-metrovom úseku

medzi mostom a križovatkou s Priemyselnou dôjde k premiestneniu a doplneniu existujúceho verejného osvetlenia, doplní sa aj osvetlenie priechodov pre chodcov pri moste a pri križovatke. V rámci rekonštrukcie tejto oblasti budú dosadené nové stromy, ktoré rešpektujú priestorové a funkčné podmienky prostredia, a dva druhy krov, ktoré vyplnia ostrovčeky zelene. ■

(lev)

Trnavčania opäť podporili participatívne projekty

Budúci rok sa v našom meste vďaka Participatívnej rozpočtu pre Trnavu zrealizuje viacero zaujímavých projektov, za ktorými stoja aktívni občania. Projekt Klienti Charity čistia Trnavu je jedným z nich a v hlasovaní získal najväčšiu podporu verejnosti.

V procese participatívneho rozpočtu majú občania dôležité slovo, a to hneď dvakrát. Môžu prísť s nápadmi, ktorými chcú zlepšiť život v meste, či už v oblasti kultúry, športy, verejného priestoru či sociálnych tém, ale aj oblasti verejného života. Druhou možnosťou je rozhodovanie o tom, ktoré z návrhov sa skutočne zrealizujú a budú financované z mestského rozpočtu. Práve spolurozhodovanie o použití časti verejných financií je alfou a omegou participatívneho rozpočtu, ktorý v Trnave funguje už tretí rok.

Aj tento rok sa Trnavčania prihlásili so zaujímavými nápadmi. Jedným z najúspešnejších projektov, ktoré získali v septembrovom hlasovaní najväčšiu podporu, je projekt Trnavskej arcidiocézneho charity pod názvom Klienti Charity čistia Trnavu. Jeho cieľom je zapojiť núdznych občanov – klientov Charity do starostlivosti o verejné priestranstvá, čo zlepši nielen čistotu nášho mesta, ale pomôže týmto ľuďom opätovne sa naučiť pracovným návykom, pravidelnosti a zodpovednosti. Za svoju prácu dostanú symbolickú odmenu, z ktorej pôjde časť na osobnú potrebu a zvyšok na dohodnutý účel, napríklad na lieky, nájomné atď. Verejnosť zaujali aj ďalšie projekty, napríklad Ekošatník, ktorý pomôže so zaobstaraním oblečenia pre deti tým, ktorí to potrebujú, a zároveň vráti do obehu vyradené, no stále dobré oblečenie, ktoré by inak možno skončilo na smetisku. Projekt Zaži trnavské remeslá bude deti v Kamennom mlyne počas prázdnin učiť tradičné techniky ako paličkovanie, modelovanie a maľovanie hliny či drôtovanie.

Do limitu 50 000 eur vyhradených na občianske projekty sa zmestilo

jedenásť návrhov z trinástich. Novinkou tohto ročníka boli tzv. investičné zadania, ktoré bude na podnet občanov realizovať samospráva. Hlasujúci rozhodli, že najúspešnejším zadáním sa stala Špacírka Trnavou – City Walk, ktorá má priniesť mobilnú aplikáciu umožňujúcu moderným spôsobom previesť návštevníkov z rôznych krajín historickými pamiatkami mesta. Realizácia zadania sa začne obdobne v roku 2019, následne sa Mesto Trnava bude zaoberať možnosťami realizácie ďalších dvoch úspešných návrhov zadaní – Bezpečnosťou detí, ktorá rieši situáciu s parkovaním v areáli ZŠ s MŠ v Modranke a Prírodnou školskou záhradou v areáli školského dvora MŠ Kornela Mahra.

Do tohtoročného hlasovania sa zapojilo 2 325 občanov. Súčasťou hlasovacích lístkov bol priestor na podnety a pripomienky, ktoré slúžia ako spätná väzba od občanov a inšpirácia do budúcnosti. Najčastejšími požiadavkami bolo zvýšenie počtu smetných košov a stojanov na bicykle.

„Ďakujeme všetkým, ktorí tento rok prejavili záujem spraviť niečo pre naše mesto a tvorili s nami svoje projekty a zadania. Pracovali sme na nich od mája, máme za sebou rozhodovaciu fázu a pred nami je tá najnáročnejšia, ale aj najzaujímavejšia časť – realizácia víťazných návrhov. Na Mestskom úrade v Trnave už pracujeme na tom, aby sme dobré myšlienky Trnavčanov mohli na budúci rok premeniť na skutočnosť. Do realizácie budú intenzívne zapojení aj autori projektov a zadaní“, uviedla Lenka Vančová z Kancelárie pre participáciu. ■

TS TTSK

Osemdesiat nových parkovacích miest na Starohájskej

Na Starohájskej ulici bude už čoskoro o 80 nových parkovacích miest viac. Stane sa tak vďaka dohode Mesta Trnavy s Trnavským samosprávnym krajom, ktorý opraví zdevastované priestory parkovacieho domu.

Stavebné práce v hodnote viac než 160 000 eur by mali byť hotové do konca októbra. Parkovať tu bude môcť verejnosť, návštevníci polikliniky, finančnej správy i sociálnej poisťovne.

Nekvalitné opravy parkovacieho domu Úradu Trnavského samosprávneho kraja v minulosti spôsobili, že do budovy zatekalo, čím dochádzalo k poškodeniu jej priestorov i zaparkovaných vozidiel. Z toho dôvodu nebolo možné využívať celú kapacitu parkovacieho domu. Poškodené časti sa v týchto dňoch opravujú inovatívnym spôsobom s využitím polyurey, ktorá sa vo svete používa už dlhé desaťročia, no na Slovensku je podľa informácií od TTSK v takomto rozsahu použitá po prvýkrát.

„Župa pri oprave využíva úplne novú technológiu, čo nám umožňuje opravy realizovať rýchlo a kvalitne,“ povedal trnavský župan Jozef Viskupič. „Aj tieto nové parkovacie miesta pre občanov sú potvrdením dobrej spolupráce mesta a župy. Verím, že spoločným úsilím prinesieme kvalitné riešenia aj do ďalších oblastí reálneho života občanov,“ doplnil primátor Trnavy Peter Bročka. ■

(eu), foto: Stanislav Kožela

Kalvária už nebude dlho osirelá, súsošie Golgoty sa možno vráti na budúci rok

Keď v roku 2016 súsošie Golgoty opúšťalo trnavskú kalváriu, počítalo sa s tým, že na jeho návrat si budú musieť Trnavčania počkať päť rokov. Stav tejto národnej kultúrnej pamiatky bol havarijný. Ukázalo sa, že jej architektúra stála na tehlovom základe, ktorý nebol spevnený maltou, jeden z krížov bol naklonený, kovovým plastikám chýbali jednotlivé časti a pôvodná polychrómia sa takmer vôbec nezachovala. Náročné reštaurátorské práce boli rozvrhnuté na 60 mesiacov, ale vzhľadom na ich úspešný postup je pravdepodobné, že Golgota sa vráti na svoje miesto už na budúci rok.

„Práce realizované v tomto roku spočívajú v opätovnom prečistení prvkov kamennej architektúry, doplnení chýbajúcich častí, tmelení a štruktúrovaní povrchu kameňa. Hlavné ťažisko prác je v reštaurovaní kovových plastík súsošia, ktoré je aj technologicky najnáročnejšou časťou realizácie. Reštaurátor akad. soch. Stanislav Kožela vyhotovuje modely chýbajúcich častí, z ktorých sú potom zhotovené odliatky zo zliatiny zhodnej s pôvodným materiálom. Tieto rekonštrukčné odliatky sú následne osadené a povrch cizelovaný. Náročný proces reštaurovania všetkých plastík bude v tomto roku ukončený. Ak nenastanú nepredvídateľné okolnosti, ich osadenie by sa mohlo uskutočniť do konca budúceho roku, teda o dva roky skôr v porovnaní s pôvodne plánovaným termínom,“ povedal Mgr. art. Tomáš Kucman, ktorý má na starosti reštaurovanie kamenných architektonických článkov súsošia.

V roku 2016 sa uskutočnili demon-táž a odvoz súsošia a inžiniersko-geologický prieskum podkladu základov, zameranie súsošia, mechanické a chemické očistenie kamenných prvkov podstavcov a obnova kovovej plastiky ukrižovaného Krista. Na realizáciu tejto etapy mesto vynaložilo 27 150 eur, 20 000 eur z tejto sumy predstavovala dotácia Ministerstva kultúry SR z programu Obnovme si svoj dom. V roku 2017 boli spevnené a chemicky stabilizované kamenné prvky podstavcov, staticky zabezpečené základy kamennej architektúry súsošia, zreštaurovaná kovová plastiky Panny Márie a zrekonštruované a doplnené chýbajúce časti na plastike sv. Jána Evanjelistu. Celková suma na realizáciu tejto etapy bola 39 100 eur, z toho 24 100 eur pochádzalo z rozpočtu mesta a 15 000 eur poskytlo Ministerstvo kultúry SR. Na tretiu etapu rekonštrukčných prác, ktoré sa uskutočňujú v tomto

roku, sa počíta so sumou 53 000 eur, z toho 28 000 eur poskytlo Mesto Trnava a dotáciu 25 000 eur Ministerstvo kultúry SR. Na dokončenie obnovy v roku 2019 bude potrebných ešte približne 12 000 eur. ■

(red)

Noc vonku bude po prvý raz aj v Trnave

Medzinárodné podujatie na podporu ľudí bez domova s názvom Noc vonku sa 6. novembra od 17.30 h po prvý raz uskutoční aj v Trnave na Hlavnej ulici 43 pred Trnavskou arcidiecéznou charitou. Organizátorom tejto aktivity, počas ktorej si účastníci budú môcť vyskúšať život bezdomovca na vlastnej koži, je Katedra sociálnej práce Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce v spolupráci s Trnavskou arcidiecéznou charitou a Mestom Trnavou.

„Noc vonku má už tradíciu vo viacerých mestách aj na Slovensku, napríklad v Bratislave sa tento rok uskutoční už jej šiesty ročník. V Trnave sme sa rozhodli, že sa k tejto tradícii pripojíme našou iniciatívou aj my, pracovníci katedry sociálnej práce. Dlhodobou

spolupracujeme s Trnavskou arcidiecéznou charitou aj Mestom Trnavou pri riešení otázky ľudí bez domova. Motivovala nás snaha ukázať ich život z iného pohľadu, sprostredkovať ostatným ich životné príbehy a priblížiť aj problémy, s ktorými sa stretávajú,“

hovorí Mgr. Katarína Levická, PhD., z Katedry sociálnej práce Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity. Tradične býva súčasťou Noci vonku aj sprievodný program v podobe diskusií, rozhovorov či odborných prednášok. V Trnave počas tohto

podujatia privítame zástupcov viacerých organizácií, ako napr. Združenie STORM, Centrum Koburgovo, O.Z. Proti prúdu a pod. Jednotlivé vstupy budú oživené aj hudobným programom. Pre účastníkov bude pripravené posilnenie v podobe guláša, počas podujatia sa bude variť aj

kapustnica a nebude chýbať ani horúci čaj. Organizátori zabezpečia aj kartóny pre odvážlivcov, ktorí si budú chcieť vyskúšať spanie na ulici. Registrácia spáčov bude prebiehať počas celého podujatia. „Zaujemcov by sme chceli povzbudiť, aby si priniesli spacáky či prikrývky. Nie je potrebné, aby

strávil na ulici celú noc. Každý môže zostať tak dlho, ako bude chcieť, či ako dlho vydrží. Ako symbolické vstupné na podujatie radi uvítame suché potraviny a teplé oblečenie, čo však nie je podmienkou. Všetky vyzbierané veci poputujú ľuďom bez domova,“ doplnila Katarína Levická. ■

(eu)

Jedna otázka pre energetického manažéra Ing. Matúša Škvarku z odboru územného rozvoja a koncepcií mestského úradu

Aké možnosti šetrenia s energiou aj peniazmi nám ponúkajú obnoviteľné zdroje na strechách?

Mesto Trnava je signatárom Dohovoru primátorov a starostov o klíme a energetike so záväzkom znížiť do roku 2030 emisie CO² najmenej o 40 percent a zvýšiť odolnosť miest voči zmene klímy. Zároveň je účastníkom projektu Intensify s cieľom znížiť do roku 2022 emisie CO² o ďalších 15 percent v porovnaní s plánovanými hodnotami. Jednou z možností, ako sa k týmto cieľom priblížiť, je budovanie obnoviteľných zdrojov energie na strechách budov patriacich mestu.

V princípe môžu byť dva druhy obnoviteľných zdrojov na strechách: buď fotovoltaická elektrárň, alebo solárny ohrev vody. Každý typ má svoje špecifiká, ale dve veci majú spoločné: Po prvé, strecha nesmie byť v tieni stromov alebo vyšších domov v okolí, musí na ňu dostatočne, ideálne po celý deň, dopadať slnečné žiarenie. Po druhé, strecha musí byť v dobrom stave, čo sa týka kvality povrchu, izolácie a statiky. Lenže najmä so statikou máme na viacerých budovách problém. Je tam rezerva na zaťaženie snehom, ale už nie na takú záťaž, akú predstavuje fotovoltaická elektrárň.

Teraz k tým špecifikám: Solárny ohrev vody má uplatnenie a ekonomický zmysel v budovách, kde sa používa teplá voda hlavne cez deň a je ohrievaná plynom a, samozrejme, elektrinou, čo je najdrahší ohrev vody vôbec. Zaujímavé sú aj budovy s teplou vodou z horúcovodu, v ktorých sa platba za teplú vodu určuje rozpočítaním medzi odberateľov z výmenníkovej stanice. Typicky ide o materské školy alebo sociálne domovy. Vybudovanie solárneho ohrevu je spojené s inštaláciou potrubí s kvapalným médiom

prenášajúcim teplo zo strechy do zásobníka.

S fotovoltaikou je pri verejných budovách problém kvôli niekoľko-ročnému stop-stavu, ktorý povoľuje výstavbu fotovoltaických elektrární pripojených k distribučnej sieti len pre domácnosti, a aj to len za podmienky, že prebytky z výroby, ktoré domácnosť nie je schopná spotrebovať, sa nedostanú von. Stop-stav pre ostatné nerezidentné budovy však bude onedlho minulosťou, lebo nedávno bola v parlamente schválená novela zákona o podpore obnoviteľných zdrojov energie, ustanovujúca inštitút lokálneho zdroja elektriny, ktorý môže byť pripojený do distribučnej siete. Otázka je ešte interpretácia tejto novely. Prebytok výroby sa dá využiť na ohrev vody alebo na akumuláciu do batérie, pričom v nočnom čase bude odber zo siete eliminovaný a budova bude zásobovaná z batérie. Lenže tieto možnosti celé riešenie predražujú a návratnosť takého systému je pochybná alebo žiadna. Jediný zmysel je v ekológii, teda znížení emisií CO². Ekonomický zmysel by to malo v kombinácii s batériou elektromobilu, ktorá by takto plnila dva účely, teda nešlo

by len o pasívnu domovú batériu. Ideálne aj z hľadiska návratnosti investície je dimenzovať výkon elektrárne tak, aby v čase výkonnej špičky vykrývala základný odber budovy. Profil spotreby väčších budov dnes už detailne poznáme vďaka údajom zo Západoslovenskej distribučnej, ktorá odberateľom sprístupnila 15-minútové dáta. Z nich vieme vytypovať budovy, ktoré majú maximálny odber cez deň a počas dňa nikdy za sledované obdobie neklesol pod určitú hranicu. Napríklad poliklinika má minimálny odber 50 kW a vrcholí logicky počas dňa, keď je budova v plnej prevádzke. Alebo zariadenie pre seniorov má minimálny odber cca 30 kW, pričom maximum je tiež počas dňa. Dôležité je aj to, aby bola budova prevádzkovaná počas celého roka. Budovy s letnou prestávkou, ako sú školy, v súčasnosti nie sú veľmi vhodné. Ale v budúcnosti, keď sa legislatívna situácia týkajúca sa distribučnej sústavy znormalizuje, budú fotovoltaiky na strechách škôl pomáhať vykrývať špičky spotreby v iných budovách, alebo zásobovať pri škole stojace nabíjacie stanice elektromobilov. ■

Martin Jurčo

Nádejným študentom predstavili ukážky dopravných profesií a možnosti štúdia

Železničné firmy už niekoľkokrát pripravili v Múzeu dopravy v Bratislave rôzne akcie pre študentov a záujemcov o dopravné profesie. Tentoraz však išli na to veľkoryso. Keďže Trnava je významnou križovatkou železnice aj automobilového priemyslu, presunuli sa do trnavskej haly železničnej stanice. Návštevníci mali možnosť spoznať firmy zaoberajúce sa dopravou, poštami, telekomunikáciami, ale aj prácu na stredných a vysokých školách v týchto odboroch. Navyše sa mohli pozrieť aj na pohľad z niekdajšej radiacej veže, ktorá je na trnavskej železničnej stanici po rekonštrukcii zatiaľ bez využitia.

Na stretnutí, ktoré pripravili so školami predovšetkým zástupcovia inštitúcií rezortu dopravy, SPŠ dopravnej v Trnave, sme mohli vidieť ukážky povolání v železničnej a cestnej doprave, kariérne poradenstvo, návštevu priestorov rušňa, nákladného vozňa, kamióna, autobusu a možnosti riadenia dopravy z pozície výpravcu alebo rušňovodiča na modelovej železnici. Pripravené boli aj špeciálne okuliare simulujúce stav po požití alkoholu, simulátor prevrátenia vozidla, výstavy, súťaže a dopravné kvízy. „Potrebujeme profesie ako rušňovodič, vlakvedúci, elektromechanik, zámočník dráhových vozidiel, vozmajster, vedúci posunu. Často záleží od kraja. Napríklad v Trnavskom a Bratislavskom kraji je problém naplniť tieto profesie, pretože je tu veľa pracovných ponúk, ale aj veľká konkurencia plátov. Práve takéto akcie sú určené na to, aby sme mladým ľuďom ukázali perspektívu štúdia dopravy. Chceme ísť zážitkovou formou. Pokiaľ ide len napríklad o profesiu rušňovodič, potrebujeme nevyhnutne prijať asi sto zamestnancov, rovnako toľko aj vlakvedúcich,“ hovorí Martina Hlavatá zo Železničnej spoločnosti Slovensko.

Na podujatí sme sa mohli dozvedieť aj o možnostiach štúdia na Žilinskej univerzite, ktorá kedysi mala dopravu aj vo svojom názve. Študenti dopravnej akadémie v Trenčíne patria k tým zaniieteným najmä pre železničnú dopravu, a dokonca výpravkyňami chcú byť čoraz viac aj dievčatá.

„Najmä mladí ľudia často nevedia, čo konkrétne odbory znamenajú. Zamestnávateľia ukážu žiakom,

aká je ich perspektíva po štúdiu konkrétneho odboru. Ak im je železnica blízka, vedia si predstaviť svoje uplatnenie,“ hovorí Ján Farkaš z Ministerstva dopravy a výstavby SR a pripomína, že každý zo zamestnávateľov má svoje požiadavky na obsadenie profesií. „Niekd sú to rušňovodiči, výpravcovia, inde poštárky pri triedičke.“ Špeciálny vláčik mal možnosť presunúť záujemcov o štúdium aj do neďalekej Strednej priemyselnej školy dopravnej, ktorá mala svoj stánok na železničnej stanici. „Takúto propagáciu považujeme za veľmi dobré oslovenie budúceho študenta, lebo vidí priamo prepojenosť povolania a uplatnenia u zamestnávateľov so strednými školami, ale i možnosti ďalšieho štúdia vo vybranom odbore na vysokej škole. Školu navštívilo viac študentov ako počas tradičného Dňa otvorených dverí, podľa rozdанных informačných materiálov ich bolo vyše 300,“ hovorí riaditeľ Peter Papík a pripomína skúsenosti z takýchto projektov: „Študentov zaujíma vybavenie školy a možnosti uplatnenia. Snažíme sa, aby u nich rozhodla práve spomínaná prepojenosť na prax a záujem zamestnávateľov o našich absolventov. Dnes, keď u mnohých uchádzačov a, žiaľ, i rodičov často rozhoduje ľahšia cesta, sa snažíme ukázať, že rozhodujúcejším faktorom by mala byť pripravenosť absolventov do praxe a keďže sme priemyslovka, aj na kvalitné pokračujúce vysokoškolské štúdium,“ hovorí riaditeľ.

Kedysi bola táto stredná škola priam pupočne prepojená so že-

lezniciou, dnes sa ich odbory rozšírili i na cestnú dopravu a niektoré oveľa širšie, postupne však čoraz viac prejavujú záujem aj železničné spoločnosti (ŽSSK, ŽS Cargo Slovakia, ŽSR) o absolventov vyslovene dopravných a prepravných odborov. „V posledných ročníkoch štúdia je možné sa užšie profilovať podľa záujmu študentov na ponuku praxe zo strany zamestnávateľov, ktorí si zo študentov na praxi priamo môžu vybrať budúcich zamestnancov. Spolupracujeme aj priamo s významnými spoločnosťami v oblasti dopravy i telekomunikácií, a to ŽSR, ZSSK, ŽS Cargo, Siemens, Slovak Telekom, Peugeot, ale i s ďalšími spoločnosťami formou zmlúv o podpore odborného vzdelávania, ktoré obsahujú praxe pre študentov, školenia odborných učiteľov a podobne. Zaujímavou ponukou posledného roka je štipendijný program ŽSR pre študentov, ktorí sa rozhodnú nastúpiť po skončení školy na pracovnú pozíciu na ŽSR. Momentálne máme najväčší záujem o štúdium elektrotechnických odborov. Priamo z Trnavy je asi 50% študentov školy. Najväčšie úspechy v poslednom roku sme dosiahli s našim študentským elektromobilom na súťaži Shell Eco Marathon v Londýne, kde sme reprezentovali ako jediná stredná škola zo Slovenska a umiestnili sme sa v tejto súťaži ekologických študentských vozidiel v silnej konkurencii na 27. mieste. Úspechy dosahujú naši študenti i v súťažiach Stredoškolskej odbornej činnosti Zenit či SYGA, čo sú programovateľné automaty,“ hovorí Peter Papík. ■

Martin Jurčo, foto: (cm)

Nové pracovisko pozitronovej emisnej tomografie

Na pôde Fakulty prírodných vied trnavskej Univerzity sv. Cyrila a Metoda na pracovisku v Špačinciach otvorili špeciálne výskumné pracovisko pre oblasť pozitronovej emisnej tomografie. Je výsledkom pozitívnej spolupráce medzi touto vysokou školou a súkromnou spoločnosťou Biont Bratislava a prvým takýmto pracoviskom na Slovensku. Vďaka nemu môže tamojšia Fakulta prírodných vied využívať prístroj najmä na oblasť výskumu rastlín, v oblasti biomedicíny, ale aj biológie všeobecne.

Tomograf bude slúžiť nielen na výučbu predmetov súvisiacich s biológiou, ale doplní technický park UCM aj pre oblasť výskumu. Spomeňme ich odborné pracoviská biofotonických technológií, ďalej geografických informačných systémov, ale aj technológie pre prácu s geneticky modifikovanými organizmami. Nový tomograf bude slúžiť najmä na výchovu študentov v bakalárskych študijných programoch ako je napríklad ochrana a obnova životného prostredia, biotechnológia, aplikovaná biológia či v magisterskom štúdiu odborov biomedicínska chémia a aplikovaná biológia, ale aj v doktorandských študijných programoch aplikovaná analytická a bioanalytická chémia či molekulárna biológia. „Toto zariadenie je v podmienkach slovenského vysokého školstva unikát, zameranie pracoviska sa rozširuje na výskum v reálnom čase. Prístroj totiž dokáže analyzovať transport širokej skupiny rádioaktívne značených látok a kovov v pletivách rastlín. V blízkej budúcnosti sa počíta s rozšírením pracoviska o priestory určené na chov experimentálnych zvierat,“ povedal zástupca partnerskej spoločnosti dodávajúcej technológiu Martin Kabát.

Spokojný s týmto prístrojom je aj nový rektor UCM Roman Boča, ktorý vzišiel z Fakulty prírodných vied, kde pôsobil naposledy aj ako dekan. Nové možnosti tohto pracoviska umožnia zlepšiť aj renomé celej univerzity. „Pozitronový emisný tomograf je založený na dvoch jednotkách. Jedna je zdroj pozitronov, druhá je detekcia elektromagnetického žiarenia, ktoré tie pozitrony vykonávajú. Detekcia sa dá chápať ako napríklad obrázky z CT alebo z magnetickej rezonan-

Zľava Rektor UCM Roman Boča, Olga Nachtmannová z Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a zástupca spoločnosti BIONT Martin Kabát.

cie. Povedzme, obraz mozgu sa dá vidieť v trojdimenzionálnom prevedení. Tam vidíme anomálie a vieme v rastline či zvierati sledovať, ako organizmus reaguje na nové podnety. Takže pozitronový tomograf slúži na výskum živých organizmov, na ktorých sledujeme účinky biologických procesov,“ hovorí rektor Roman Boča a pripomína: „Hovorí sa, že je lepšie dvakrát vidieť ako raz počuť. To znamená, že naši študenti absolvujú časť výučby aj v praktickom prostredí, teda okrem teoretického princípu tomografie takto zvládnu aj prípravu preparátu a vyhodnocovania.“ My sme si nechali ešte podrobnejšie vysvetliť systém, akým prístroj pracuje. Dozvedeli sme sa, že ak do prístroja vložíme nejakú rádioaktívne označenú látku, jej rozpadom sa uvoľňuje žiarenie, ktoré je zachytávané prístrojom. Je to

teda zobrazovacia metóda, ktorá sleduje premenu nejakého liečiva alebo jeho lokalizáciu v organizme. V medicíne sa využíva napríklad na zobrazenie nádorovej bunky. V prípade skúmania rastlín sa môže využívať napríklad pri možnostiach aplikácie kovov a potom skúmania, kde sa v pletive rastliny nachádzajú. Samozrejme, pri takýchto náročných prístrojoch treba aj odborníkov, ktorí ho dokážu čo najlepšie prevádzkovať tak, aby bol využitý. Nové pracovisko pozitronovej emisnej tomografie umožní aj lepšiu spoluprácu v mnohých projektoch, ktorými fakulta nadviazala na spoluprácu s viacerými slovenskými a zahraničnými univerzitami a pracoviskami aj v Nemecku, USA, Ukrajine, Poľsku, Fínsku, Rakúsku, Japonsku, Litve, Chorvátsku, Srbsku a Českej republike. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Civilizačné ochorenia sa začínajú už v detskom veku. Na príčine je najmä obezita

V našom seriáli o trnavskej nemocnici sa dnes pristavujeme pri detskej klinike. Podľa dejín trnavského zdravotníctva sú detailnejšie záznamy o oddelení z roku 1945. Vtedy z trnavskej nemocnice odišiel vtedajší prednosta pediatrie Viliam Scheffer. Oddelenie dočasne viedol sekundárny lekár Dezider Natšín a časť oddelenia presunutého do Skalice viedla sekundárna lekárka Vlasta Jakubková. Dnešná Detská klinika Fakultnej nemocnice prešla za mnohé desaťročia veľkými zmenami. Služi tiež ako výchovná základňa pre študentov Fakulty zdravotníctva a sociálnej práve Trnavskej univerzity a žiakov Strednej zdravotníckej školy v Trnave. Na klinike sú hospitalizované deti od obdobia novorodenca až do ukončenia 18. roku života.

Od júna roku 1945 bol vedením oddelenia poverený Ján Grujbár, ktorý bol prednostom vtedy už nazývaného detského a dojčenského oddelenia. Bol pôvodne odborným lekárom v Ružomberku a viedol toto oddelenie celé desaťročia. V čase novodobej histórie oddelenia po 2. svetovej vojne malo 61 lôžok. Nároky však narastali a lôžok bol akútny nedostatok. Organizačnými a priestorovými zmenami sa podarilo dosiahnuť zvýšenie tohto počtu až na 83 lôžok, keďže trnavské oddelenie pediatrie malo veľkú spádovú oblasť, okrem trnavského spádového územia aj časť okolia Nítry, Galanty, Modry a Senice. Postupne sa na tomto oddelení formovalo viac kvalitných pediatrov, ktorí potom obohatili svojimi schopnosťami aj ďalšie oddelenia nemocníc, najmä vo veľkom populačnom vzostupe v 70. rokoch. V tom čase malo oddelenie už

31 lekárov a celkovo až 111 zamestnancov. Mnohí si dodnes isto pamätajú napríklad Gabrielu Kolárovú, Boženu Štegmanovú, Jána Ulehlu, Editu Vidovičovú, Jarmilu Tomašovičovú, Elenu Sekulovú, Richarda Štegmana, Oľgu Filipovú a mnohých ďalších, ktorí sa starali o celé generácie malých Trnavčanov.

Dnešná detská klinika má 38 lôžok na troch ošetrovacích jednotkách, tri lôžka sú vyhradené pre intenzívnu starostlivosť. Dnešným prednostom Detskej kliniky je od roku 2015 profesor Jaroslav Slaný, ktorý je zároveň od roku 2014 aj dekanom Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce. Profesor Jaroslav Slaný (nar. 3. októbra 1957 v Moravskej Ostrave) bol v rokoch 1996 – 99 námestníkom riaditeľa Fakultní nemocnice Ostrava pre liečebnú starostlivosť, zároveň v období 1991 – 2009 prednostom Kliniky detského lékařství Fakultní nemocnice Ostrava, 2010 – 2014 primárom oddelenia Dětského lékařství Městské nemocnice Ostrava. Od roku 1992 je vysokoškolským pedagógom a v rokoch 2005 – 2008 bol aj dekanom Zdravotně sociální fakulty Ostravské univerzity. V rokoch 2008 – 2009 bol riaditeľom (zakladateľom) Institutu zdravotnických studií Univerzity T. Bati v Zlíne. Pripomeňme ešte, že od roku 2015 vedie na Detskej klinike v Trnave obezitologickú ambulanciu pre deti, jedinú tohto druhu na Slovensku, a od roku 2018 je aj Krajským odborníkom pre pediatriu Trnavského kraja. náš rozhovor s profesorom bol teda nielen o detskej klinike, ale aj o univerzite a zaiste aj o česko-slovenských vzťahoch, keďže si pripomíname storočnicu od vzniku Česko-Slovenska.

■ Ako ste sa dostali k medicíne, k pediatrii a čo vás v živote formovalo?

– Během svého studia na ostravském gymnázium jsem měl řadu zájmů. Chodil jsem tehdy také do výtvarné školy a zvažoval studium architektury či dějin umění, pokračoval jsem ve studiu hry na klavír, také jsem rád psal a četl. Zvažoval jsem tak moje další studia směrem k filosofii, historii, literatuře, či mému milovanému divadlu. Nakonec mne ale v maturitním ročníku začala přitahovat myšlenka vykonávat profesi, která je orientována na pomoc druhým lidem, tedy na činnost, která má ten nejvyšší smysl. Rozhodl jsem se tak pro studium medicíny, a jakkoliv jsem byl na gymnázium premiant a měl vynikající úspěch, dostat se na fakultu nebylo pro mne vůbec jednoduché. V časech totality jsme byli totiž politicky nežádoucí rodina. Nakonec jsem se ale na medicínu dostal, i když až po kdovíkolikátém odvolání. Zvolil jsem si na brněnské lékařské fakultě již od začátku studium pediatrie. Domníval jsem se tehdy, že je to optimistický

obor. Samozřejmě, že pediatrie je taková. Když vyléčíte a navrátíte zdraví malému dítěti, tak ono má pak před sebou celý svůj další život. Za moji odbornou praxi a ve funkci přednosty ostravské dětské kliniky, jejíž součástí bylo i velké oddělení pro dětské leukemie a nádorová onemocnění, jsem ale samozřejmě zjistil, že pediatrie není jen optimistická. Tohoto svého rozhodnutí, dát se na medicínu, a konkrétně na pediatrii, jsem pak ve svém dalším životě ale nikdy nezalitoval a nikdy bych také ani neměnil...

■ Za akých okolností ste sa dostali do Trnavy, a ako sa vám Trnava páči? V čom je iná ako mestá, kde ste pôsobili predtým?

- Do Trnavy jsem se poprvé dostal v polovině 90. let. V té době existovaly na území bývalého Československa tři zdravotně-sociální fakulty: trnavská, ostravská a českobudějovická. Jejich začátky vůbec nebyly lehké, a proto jsme se navzájem v naší činnosti jak pedagogické, tak i vědecko-výzkumné podporovali. Já jsem tehdy působil na ostravské fakultě jako proděkan pro zahraniční vztahy, a proto jsem v té době několikrát trnavskou fakultu pracovně navštívil. Trnava na mne tehdy již napoprvé silně zapůsobila. Pro mne, jakožto milovníka historie, památek, bylo seznámení se s jedinečným architektonickým komplexem trnavského historického centra opravdu výrazným zážitkem. Myslím si, že si často ani obyvatelé Trnavy neuvědomují, jaké architektonické historické bohatství je každodenně obklopuje. Proto také jako děkan velmi vítám perspektivu obnovy a rekonstrukce budovy Adalbertina vedle naší Fakulty zdravotnictva a sociální práce Trnavskej univerzity pro potřeby fakulty, i to, že možná výhledově v budoucnu by Trnavské univerzitě mohl patřit i historický komplex budov původní univerzity, kde je dnes vojenský archiv. Vznikl by tak

v centru města na Slovensku zcela jedinečný komplex – obnovený historický kampus univerzity! Do Trnavy, na univerzitu, jsem se dostal tak, že jsem byl na podzim 2013 zvolen děkanem. Pátým rokem jsem tak občanem města Trnavy a přestěhoval jsem se sem. Vidím, jak se za těch pár let centrum města mění k lepšímu, jak se postupně rekonstruují ulice a domy, vznikají nová zákoutí a náměstíčka, otevírají kavárničky a čajovny. Vždy, když jdu ráno pěšky do práce, procházím historickým centrem a doslova si to užívám. Města, ve kterých jsem dříve žil a působil, byla v tomto zcela jiná, jako Ostrava, Zlín, nebo Brno.

■ Pediatria je špecifická disciplína, ktorá ide naprieč medicínskymi odborními. Čo všetko musí mať na pamäti pediater? Jednoducho, musí byť zrejme doma vo všetkých základných medicínskych disciplínach.

- Pediatrie patří – spolu s vnitřním lékařstvím, chirurgií a ženským lékařstvím – mezi základní medicínské obory. Zabývá se dítětem v nemoci akutní či chronické, ale také dítětem zdravým, vzhledem ke svému významnému preventivnímu zaměření a nutností sledovat psychomotorický vývoj dítěte a včas tak reagovat na vznikající eventuelní problém u dítěte. Dále dítětem ohroženým – to je zdravé dítě, jehož životní podmínky se ale změnily či mohou změnit k horšímu a ohrozit tak jeho dosavadní zdravý, normální vývoj – a dítětem s hendikepem. Dnes hovoříme spíše o tzv. speciálních potřebách daného dítěte, je to pro lepší koordinaci a zajištění komplexity zdravotní, školské a sociální péče o takovéto dítě a jeho rodinu. Pediatrie jde skutečně napříč velkou řadou medicínských oborů, v některých zdravotních systémech je pediatr zařazen jako specialista, u nás máme pediatrii v primární linii péče. Proto stát se skutečně a po všech stránkách erudovaným pediatrem, tedy svými znalostmi,

kteří se musejí neustále doplňovat studiem, je vlastně úkol na celý život. Výrazně se rozšířily a zlepšily možnosti diagnostiky, přístrojového vybavení, možností farmakoterapie. Nicméně, stále zůstává platit, že to nejcennější, co lékař má, je jeho vlastní mozek, tedy jeho rozvaha, úsudek, zkušenost, znalosti. V rámci pediatrie se za posledních několik desetiletí např. významně snížila novorozenecká úmrtnost, značně zlepšila diagnostika řady chorob včetně prenatalní diagnostiky, významně se zlepšila prognóza u řady onkologických diagnóz dětského věku. Ve výhledech do dalšího období vidím další potenciál v prohloubení těchto diagnostických možností, např. vyšetřováním specifických markerů chorob, s cílem detekovat jejich vznik, průběh či výsledky léčby daleko efektivněji, personalizací farmakoterapie. Léčba bude „šitá na míru“ dle toho, jak daný jedinec metabolizuje daný lék. Problémem se ale ukazují chronická onemocnění, včetně tzv. civilizačních onemocnění již v dětském věku. V první řadě obezita a z ní pak vyplývající nemoci kardiovaskulární – srdeční infarkt, ateroskleróza, vysoký krevní tlak, cerebrovaskulární – mozková mrtvice, onkologická – karcinom tlustého střeva atd., diabetes 2. typu, ortopedické, psychiatrické a další...

■ Aké je trnavské nemocničné pracovisko z hľadiska vybavenia a možností diagnostiky a liečby? V čom sme na úrovni celoslovenskej a v čom by sa malo oddelenie lepšie vybavíť? O koľkých pacientov a v akých vekových kategóriách sa staráte?

- Dětské oddělení vzniklo v Trnavě k 1. červenci 1936 v tehdy nově postaveném pavilonu, ve kterém pracoviště sídlí dodnes, a to jako třetí na Slovensku. Z původních 45 lůžek se jejich počet postupně navyšoval, nejvíce jich mělo pracoviště koncem 20. století (až 95), dnes máme 38 dětských lůžek

a 16 lůžek pro doprovod. Jsou členěna, jak je to na dětských odděleních obvyklé, dle věku (kojenci a batolata, větší děti) a dle potřeby charakteru péče (35 standardních lůžek a 3 lůžka intenzivní péče). Ročně je u nás hospitalizováno cca 1 800 dětí. O hospitalizované děti pečuje tým cca 10 lékařů, primářem je Stanislav Križan a jeho dlouholetou zástupkyní je Zuzana Zvolenská, a cca 20 sester pod vedením vrchní sestry Naděždy Rendekové. V týmu máme také dětskou klinickou psycholožku Ivanu Justusovou. Nejdůležitější na kterémkoliv pracovišti jsou vždy a především – lidé! V Trnavě hned začátkem 90. let došlo k privatizaci dětských specialistů, nicméně, zůstala mezi námi úzká a dobrá spolupráce (ambulace dětské kardiologie, pulmoalergologie, imunologie, nefrologie, endokrinologie). V rámci našeho pracoviště je také mimo příjmové ambulance také ambulance zaměřená na dětskou obezitu. V posledních desetiletích došlo doslova k epidemii, nadváhou či obezitou u nás dnes trpí cca 15 procent dětské populace. Z hlediska spektra diagnóz, pro které jsou u nás děti hospitalizovány, naše děti trápí jednak akutní onemocnění, která jsou většinou sezonně vázaná. V létě jsou to zejména onemocnění trávicího traktu, např. průjmky, v chladnějších obdobích roku pak zase to jsou choroby dýchacího traktu (rytmou počínaje, přes záněty středouší, angíny, po záněty průdušek či zápalu plic). Samozřejmě, dnes ale také vidíme stále se zvyšující počet alergických onemocnění u dětí. K tomu všemu přicházejí do nemocnice děti s chronickými onemocněními. A to buď k vyšetření, či k stabilizaci jejich zdravotního stavu při zhoršení, relapsu, těchto chorob. Třetina dospělých s chronickou nemocí (diabetes, nemoci trávicího traktu, revmatická onemocnění atd.) onemocní na tuto svou nemoc v průběhu dětství. Je smutnou

skutečností, že během mé profesionální dráhy přibýlo chronicky nemocných dětí, často to je, jak jsem uvedl, ve spojitosti s jejich nezdravým životním stylem. V nemocnici se snažíme, aby děti byly hospitalizovány co nejkratší možnou dobu, na naší klinice je to cca 3 dny, a aby s nimi mohli být i jejich rodiče, většinou maminky. Součástí našeho přístupu je i snaha docílit co nejpříjemnější nemocniční prostředí, které určitě nikdo jako pacient logicky nemá rád.

■ V 90. rokoh sa začala aj spolupráca s vtedy relatívne novou Fakultou zdravotníctva a sociálnej práce, zrejme ako jedným z prvých pracovísk v trnavskej nemocnici.

- V roce 1994, na základě smlouvy mezi nemocnicí a naší fakultou, resp. Trnavskou univerzitou, došlo k významné změně statutu nemocnice. Trnavská nemocnice vstoupila do „první ligy“ nemocnic – stala se nemocnicí fakultní. Změnil se tím také statut některých oddělení, včetně pediatrie – staly se z nich kliniky. Těch je nyní osm a devátá, urologická, vznikne 1. januára 2019. Klinika je lůžkové nemocniční pracoviště, na kterém probíhá vysokoškolská výuka, její lékaři i sestry se věnují vědě a výzkumu ve svém oboru a své výsledky pak publikují v odborných časopisech nebo o nich přednášejí na slovenských a zahraničních odborných kongresech.

■ Ste zároveň dekanom na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce. Čomu sa na fakulte venujete? A ako sa darí Fakulte zdravotníctva (popri Pedagogickej fakulte) držať status najvýznamnejšej zložky univerzity a zároveň úspešných fakúlt na Slovensku?

- Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce Trnavské univerzity v Trnavě byla založena 1. července 1994 jako další z fakult obnovené Trnavské univerzity, která navazuje na Trnavskou univerzitu založe-

nou v roce 1635 Petrem kardinálem Pázmaňem a na její lékařskou fakultu, založenou v roce 1770. Fakulta vznikla na Slovensku jako první s takovýmto jedinečným složením. Jednak z nelékařských zdravotnických oborů jako ošetrovatelství, veřejné zdravotnictví, laboratorní vyšetřovací metody ve zdravotnictví a zároveň také z věd společenských – moderní sociální práce. Tato sestava oborů je skutečně jedinečná a prospěšná, a to jak pedagogicky, tak i vědecky. Nejedná se pouze o výzkumy, které tak mohou být vedeny interdisciplinárně, ale neméně také o samotné klima akademického prostředí, které takováto specifická konstelace věd vytváří. Jsme široce mezinárodně ukotvenou vzdělávací a vědeckou institucí, a nejen to. Naše pracoviště v Africe, v keňském Kwale, není příkladem pouze naší vědecké činnosti nebo získávání odborné erudice pro naše pracovníky či studenty, ale v souladu s našimi hodnotami a posláním neméně také je prostorem a příležitostí pro naše humanitární a charitativní aktivity. Za již bezmála dvacet pět let své obnovené existence jsme si vybudovali skutečně velmi dobrou „značku“. Jsme trvale na špičce srovnatelných škol svými odbornými a vědeckými aktivitami, naši studenti nacházejí uplatnění nejen na Slovensku, ale i v zahraničí. Máme přidělenou prestižní značku diplomů ECTS Label a DS Label. Nemáme tedy žádný problém s tím, že by se naši absolventi stávali po promociích klienty úřadů práce.

■ Naš rozhovor pripravujeme v čase okrúhleho výročia vzniku Česko-Slovenskej republiky. Ako vnímate dnešné česko-slovenské vzťahy? Hovoríte doma aj po slovensky?

- Myslím, že vznik republiky byl v dané době prospěšný a důležitý pro oba naše národy, nevěřím totiž, že by i federalizované Rakousko-Uhersko mělo nějakého delšího trvání. I když idea jednoho

československého národa byla samozřejmě chybná, pro Čechy bylo tehdy mj. důležité slovenským národem vyvažovať sudetoněmeckou menšinu, Slováci se zase stali v roce 1918 politickým národem a geopoliticky byly vymezeny hranice Slovenska. Po rozdělení společného státu začátkem 90. let se ale nakonec ukázalo, jak velmi

mají naše národy skutečně k sobě blízko. Vidím, že např. v oblasti vysokého školství, zdravotnictví, vědy, umění a kultury se naše vztahy a vzájemná spolupráce nikoliv že udržely, ale naopak, posílily. Slovenština mi nedělá problém, když čtu text nebo luštím křížovku, vůbec nevnímám, zda-li je to napsáno slovensky či česky,

vždyť jsem ji na rodném Ostravsku slyšel od dětství. Na základní škole jsem měl řadu spolužáků, kteří se sice již na Moravě narodili, ale jejich rodiče přišli sem za prací ze všech koutů Slovenska... Nicméně, slovensky raději nehovořím, protože určitě by byl slyšet můj český akcent, a to bych velmi nerad. ■

Martin Jurčo, foto: archív

Spletitý životný príbeh Cyrila Trnkusa sa uzavrel.....

Podľa mnohých životných osudov by sa dal nakrútiť spletitý filmový príbeh. Vedeli by o tom hovoriť mnohí, a taký bol aj životný film Cyrila Trnkusa (*5. júla 1927 Veľké Kozmálovce †23. september 2018 Hlohovec). Celý život prežil v Trnave a niekoľko generácií Trnavčanov ho spoznalo najmä vďaka povinnej základnej vojenskej službe, ktorú absolvovali všetci až do prelomu tisícročia. Cyril Trnkus bol vojakom z povolania a dlhé roky aj náčelníkom doplňovacieho oddelenia Okresnej vojenskej správy v Trnave. No viacerí ho poznali najmä ako inštruktora trnavského Zväzarmu.

Cyrl Trnkus pochádzal z rodiny malých roľníkov a po absolvovaní strednej školy a základnej vojenskej služby zostal v armáde ako vojak z povolania v pešej divízii v Trnave. V rokoch 1956 – 1961 bol náčelníkom obvodnej Vojenskej správy Bratislava. Jeho cesta Trnavou sa začala 1. augusta 1961, keď bol menovaný náčelníkom doplňovacieho oddelenia Okresnej vojenskej správy Trnava. Mnohí jeho známi ho poznali ako pokojného človeka, ktorému síce vojenská uniforma pristala, no nevšedná popri nej bola Cyrilova prístupnosť a milá povaha. Aj preto sa naňho obracali mnohí zronení rodičia, ktorých syn bol povolaný na vojenčinu. Predstava dvojročného života v kasárňach sa ukazovala pre mnohých mladých mužov ako životná trauma. Pomôcť sa nedalo vždy, ale podarilo sa aspoň nasmerovať správnou cestou. „Môj syn Jaroslav narukoval až ako 27-ročný. Dovtedy absolvoval vysokú školu a bol lyžiarskym inštruktormom vo Vysokých Tatrách. Ďalší odklad sa už nepodaril. Podarilo sa ho však nasmerovať do útvaru Dukly Banská Bystrica.

Za krátku dobu sa tam stal úspešným masérom a prevelili do ho Dukly Trenčín. Práca sa mu tak zapáčila, že dokonca vstúpil do armády, a stal sa tajomníkom a napokon aj prezidentom Dukly Trenčín,“ hovorí Trnavčanka Edita Laiferová. A práve Cyril Trnkus vedel, že pre mnohých mladých mužov je základná vojenská služba aj cestou, ako sa naučiť systematickej práci. Ako náčelník doplňovacieho oddelenia však Cyril Trnkus pôsobil len do 30. augusta 1981. V tom čase totiž jeho dcéra Marta ilegálne emigrovala na Západ, najprv do Rakúska a potom do USA. Neskôr odišiel z republiky aj jeho syn Maroš. Okamžite musel Cyril Trnkus svoje pracovné miesto opustiť so stratou všetkého, čo vybudoval. Našťastie, počas svojej práce spolupracoval so Zväzarmom, kde sa pripravovali výcviky brancov. Tam aj pôvodne zastával funkciu, ktorá vyplývala z jeho pracovného zaradenia. Zväzarm mu teda podal pomocnú ruku a ako inštruktorm tam pôsobil ako civilista. Aj z tohto obdobia si ho mnohí pamätajú ako veľkého

dobrovoľníckeho aktivistu v oblasti brannej výchovy aj motorizmu v základnej organizácii Zväzarmu, jeho zamestnancom sa stal až neskôr. Pripomeňme, že Zväz pre spoluprácu s armádou alebo skrátené Zväzarm bola jednotná dobrovoľná branno-spoločenská organizácia. Zastrešoval branné športy a technickú záujmovú činnosť, ako napríklad cyklotrial, elektroniku, kynológiu, letectvo, modelárstvo, motorizmus, orientačné preteky, parašutizmus, potápačstvo, rádioamatérstvo, strelectvo a mnohé ďalšie. Cyril Trnkus bol rehabilitovaný v celom rozsahu až v decembri roku 1992 a bolo mu povolené nosiť aj vojenskú rovnošatu pri slávnostných príležitostiach. Posledné roky trávil v Trnave na dôchodku a bol najmä aktívnym včelárom, až do úrazu pred niekoľkými mesiacmi, ktorého následky ho pripútali na invalidný vozík. ■

Komunálne voľby sa uskutočnia 10. novembra

Mesto Trnava uverejňuje podľa § 178 ods. 2 zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zoznam kandidátov, zaregistrovaných pre voľby primátora:

1. **Peter Bročka, JUDr., LL.M.**, nar. 31. 8. 1980, primátor mesta, nezávislý kandidát
2. **Marián Galbavý, Mgr., Ing.**, nar. 1. 11. 1971, advokát, nezávislý kandidát
3. **Rastislav Mráz, Mgr.**, nar. 9. 1. 1978, právnik, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana
4. **Peter Ondrejka, PhDr.**, nar. 19. 6. 1965, podnikateľ, nezávislý kandidát

5. **Vanesa Šteinerová, PhDr.**, nar. 11. 12. 1972, vedúca odboru OÚTT, nezávislá kandidátka
6. **Peter Tomeček, Ing.**, nar. 3. 12. 1961, manažér, NÁRODNÁ KOALÍCIA
7. **Igor Válek, Ing.**, nar. 5. 4. 1978, riaditeľ úradu, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana
8. **Stanislav Žigmund**, nar. 1. 8. 1956, živnostník, Strana rómskej koalície – SRK

ZOZNAM ZAREGISTROVANÝCH KANDIDÁTOV pre voľby do mestského zastupiteľstva v Trnave

Mesto Trnava uverejňuje podľa § 173 ods. 2 zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zoznam kandidátov, zaregistrovaných pre voľby do mestského zastupiteľstva:

Volebný obvod č. 1

Trnava – Stred, v tomto volebnom obvode sa volí 5 poslancov

1. **Ladislav Beňo**, 38 r., živnostník, nezávislý kandidát
2. **Martina Bolečková, Ing.**, 32 r., administratíva, nezávislá kandidátka
3. **Petra Cagaňová**, 26 r., supervízorka kvality, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana
4. **Katarína Ďurková, PhDr., PhD.**, 40 r., VŠ pedagogička, nezávislá kandidátka
5. **Jana Fridrichová, MUDr.**, 52 r., lekárka, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana
6. **Zuzana Frišová**, 49 r., pedagogička, nezávislá kandidátka

7. **Marcel Jakabovič**, 35 r., manažér, NÁRODNÁ KOALÍCIA
8. **Milan Kebys**, 66 r., dôchodca, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana
9. **Ján Kohucik**, 42 r., zámočník, murár, Kotleba-Ľudová strana Naše Slovensko
10. **Marcel Krajčo, Bc.**, 30 r., online špecialista, nezávislý kandidát
11. **Roman Krivošík**, 49 r., SZČO, Kotleba-Ľudová strana Naše Slovensko
12. **Jozef Machovič, Ing.**, 67 r., dôchodca, SLOVENSKÁ NÁRODNÁ JEDNOTA – strana vlastencov
13. **Ružena Maková, PhDr.**, 65 r., gestorka školského úradu, nezávislá kandidátka
14. **Krištof Martinák, Bc.**, 23 r., študent, SPOLU – občianska demokracia

Ľudia a udalosti

■ **1. 11. 1848** – Trnavu obsadila cisárska armáda pod velením generála BALTAZÁRA ŠIMUNIČA (170. výročie).

■ **1. 11. 1978** – V Trnave umrel pedagóg, organizátor atletiky a tréner ANTON HAJMÁSSY, nositeľ Ceny mesta za rok 2003 in memoriam, ktorého meno nesie ľahkoatletický štadión v Trnave (40. výročie).

■ **2. 11. 1938** – Ministri zahraničných vecí Nemecka a Talianska sa na zámku Belvedere vo Viedni dohodli o úprave hraníc medzi ČSR a Maďarskom (tzv. Viedenská arbitráž), po ktorej Slovensko muselo Maďarsku odstúpiť vyše 10 tisíc km² územia s 859 643 obyvateľmi. Keďže hranica bola stanovená na línii Senec – Galanta – Vráble – Levice – Lučenec – Košice, Trnava sa tým dostala do priamej blízkosti štátnych hraníc (80. výročie).

■ **3. 11. 1848** – Trnavu po odchode vojska cisárskeho generála Šimuniča obsadili oddiely maďarskej národnej gardy (170. výročie).

■ **7. 11. 1848** – V Trnave sa uskutočnilo posledné zasadanie proticholerovej komisie (170. výročie).

■ **7. 11. 1893** – V Trnave bola založená sladovňa firmy Treumann a syn (125. výročie).

■ **7. 11. 1943** – V Piešťanoch sa narodil prvotligový futbalista a reprezentant VLADIMÍR HARGARA, hráč Spartaka Trnava, s ktorým získal 5 majstrovských titulov a dvakrát vyhral československý pohár (75. výročie).

■ **7. 11. 1968** – V Trnave umrel pedagóg, prekladateľ a publicista VILIAM SCHRONK, absolvent trnavského gymnázia a jeho neskorší riaditeľ (50. výročie).

15. Andrea Mericová, Mgr., 62 r., učiteľka, Koalícia Sloboda a Solidarita, OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti (OLANO), NOVA, ŠANCA

16. Stanislav Mihalkovič, 59 r., dôchodca, Koalícia Sloboda a Solidarita, OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti (OLANO), NOVA, ŠANCA

17. Marek Neštický, Mgr., 40 r., podpredseda TTSK, nezávislý kandidát

18. Pavol Nižnánsky, Bc., 35 r., SZČO, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

19. Juraj Novota, Ing., 44 r., manažér logistiky, nezávislý kandidát

20. Peter Pejkovič, 68 r., podnikateľ, DOMA DOBRE

21. Robert Schmidt, Ing., 62 r., SZČO, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

22. Peter Sit, Mgr., 27 r., kultúrny organizátor, umelec, nezávislý kandidát

23. Martin Sklenár, 37 r., vedúci útvaru distribúcie vody, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

24. Martin Šimo, MDDr., 32 r., zubný lekár, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

25. Stanislav Šurin, Mgr. art., PhD., 47 r., koncertný organista, SPOLU – občianska demokracia

26. Silvia Urmínska, Mgr., 34 r., právnička, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

27. Andrej Vároš, Ing., 44 r., plánovač, Koalícia Sloboda a Solidarita, OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezá-

vislé osobnosti (OLANO), NOVA, ŠANCA

Volebný obvod č. 2

Trnava – Západ, v tomto volebnom obvode sa volí 6 poslancov

1. Richard Bohunický, Ing., 47 r., ekonóm, DOMA DOBRE

2. Zuzana Bošňáková, JUDr., 32 r., právnička – špecialistka verejného obstarávania, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

3. Gabriela Cabanová, RNDr., 53 r., učiteľka, nezávislá kandidátka

4. Martin Diener, Ing., 38 r., ekonóm, Koalícia Sloboda a Solidarita, OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti (OLANO), NOVA, ŠANCA

5. Marek Fandel, Mgr., 46 r., administratívny pracovník, DOMA DOBRE

6. Andrej Farkaš, Ing., 27 r., programátor, nezávislý kandidát

7. Jaroslav Filina, 41 r., SZČO, Koalícia Sloboda a Solidarita, OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti (OLANO), NOVA, ŠANCA

8. Viera Gbelcová, Ing., 65 r., manažérka, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

9. Jozef Jakubčík, Ing., 46 r., inžinier kvality a ekológie, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

10. Roman Jakubec, RNDr., 45 r., environmentálny manažér, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

11. Martin Ješko, 45 r., podnikateľ, SME RODINA-Boris Kollár

12. Ján Jobb, Ing., 55 r., environmentálny a športový manažér, Koalícia Kresťanskodemokratické

Ľudia a udalosti

■ **9. 11. 2008** – Pápež Benedikt XVI. vyhlásil Dóm sv. Mikuláša v Trnave za Baziliku minor (10. výročie).

■ **13. 11. 2013** – V Toronte umrel trnavský rodák SVÄTOPLUK RAKÚS, univerzitný profesor a odborník v oblasti stavebných technológií (5. výročie).

■ **18. 11. 1863** – V Trnave sa narodil lekár a odborný publicista MIKULÁŠ OSTERMAYER, spoluzakladateľ Uhorskej balneologickej spoločnosti (155. výročie).

■ **19. 11. 1903** – V Kuklove sa narodil básnik, prekladateľ, lekár a univerzitný profesor ANDREJ ŽARNOV, vl. menom František Šubík, ktorý študoval na trnavskom gymnáziu a pred svojou emigráciou do zahraničia pracoval ako patológ v Trnave, kde mu roku 2009 udelili Čestné občianstvo in memoriam a jeho pamiatku pripomína ulica nesúca jeho meno a pamätná tabuľa na budove trnavskej nemocnice (115. výročie).

■ **20. 11. 1718** – V Španej Doline umrel bývalý profesor Trnavskej univerzity a organizátor zdravotnej služby v Trnave počas morovej epidémie FERDINAND HANSTADT (300. výročie).

■ **21. 11. 1903** – V Trnave umrel národný dejateľ, predseda Spolku sv. Vojtecha, trnavský kanonik, spisovateľ, publicista a prvý redaktor Katolíckych novín ŠIMON KLEMPA (115. výročie).

■ **21. 11. 1993** – V Trnave sa uskutočnilo slávnostné znovu-odhalenie a posvätenie súsošia Najsvätejšej Trojice na pôvodnom mieste na námestí (25. výročie).

hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

13. Vladimír Kozmál, Bc., 34 r., SZČO, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

14. Ján Kucman, Mgr., 36 r., vedúci predajne, SME RODINA – Boris Kollár

15. Matej Lančarič, Mgr., 33 r., zástupca primátora Trnavy, nezávislý kandidát

16. Július Lukačovič, 59 r., manažér, SPOLU – občianska demokracia

17. Pavol Machálek, 69 r., dôchodca, NÁRODNÁ KOALÍCIA

18. Ľubomír Malček, Ing., 47 r., finančný riaditeľ, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

19. Martin Mečiar, PhD., 44 r., projektový manažér, SME RODINA – Boris Kollár

20. Ivan Ostrihoň, Mgr., 33 r., biznis koordinátor, nezávislý kandidát

21. Tibor Pekarčík, Mgr., 40 r., I. viceprimátor, nezávislý kandidát

22. Jozef Pobiecký, Ing., 49 r., konateľ spoločnosti, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

23. Marek Rajnák, 36 r., SZČO, NÁRODNÁ KOALÍCIA

24. Milan Remenár, Ing., 46 r., podnikateľ, SME RODINA – Boris Kollár

25. Juraj Svrček, Mgr., 37 r., manažér, nezávislý kandidát

26. Peter Šujan, Ing., 33 r., investičný manažér, nezávislý kandidát

27. Peter Tomeček, Ing., 56 r., manažér, NÁRODNÁ KOALÍCIA

28. Martin Uhlík, Mgr., 39 r., živnostník, nezávislý kandidát

29. Igor Válek, Ing., 40 r., riaditeľ úradu, Koalícia SMER – so-

ciálna demokracia a Slovenská národná strana

30. Ivana Varga Babel'ová, Ing., PhD., 38 r., inšpektorka práce, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

Volebný obvod č. 3
Trnava – Sever, v tomto volebnom obvode sa volí 7 poslancov

1. Marek Domes, 38 r., pracovník vo verejnej správe – osobný vodič, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

2. Vladimír Ekhardt, Ing., 35 r., informatik, nezávislý kandidát

3. Juraj Fuzák, 34 r., dátový analytik, nezávislý kandidát

4. Emanuel Gronský, 35 r., informatik, nezávislý kandidát

5. Emil Gubriansky, Ing., 59 r., SZČO, NÁRODNÁ KOALÍCIA

6. Eduard Guniš, Mgr., 33 r., manažér, nezávislý kandidát

7. Milan Haraga, 26 r., SZČO, NÁRODNÁ KOALÍCIA

8. Pavol Hluchý, Ing., 35 r., inžinier automatizácie, nezávislý kandidát

9. Peter Kaufman, Ing., 63 r., riaditeľ, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

10. Mojmír Kovář, Ing., 80 r., systémový inžinier, dôchodca, SLOVENSKÁ NÁRODNÁ JEDNOTA – strana vlastencov

11. Branislav Kramár, MUDr., 45 r., chirurg, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

12. Štefan Krištofík, MUDr., MPH, 56 r., všeobecný lekár, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

13. Martin Kubala, Mgr., 34 r., železničiar, nezávislý kandidát

14. Veronika Lančaričová, Mgr., 28 r., právna poradkyňa, nezávislá kandidátka

Ľudia a udalosti

■ **23. 11. 1903** – V Trnave sa narodil sochár MIKULÁŠ MAČHALA, tvorca pomníka A. Bernoláka v Námestove a autor reliéfov na Bernolákovej bráne v Trnave (115. výročie).

■ **23. 11. 1993** – Začalo sa skúšobné vysielenie Rádia T, prvého súkromného rádia v Trnave (25. výročie).

■ **24. 11. 1938** – V Trnave sa narodil atlét, tréner, športový funkcionár, organizátor a telovýchovný pedagóg EDUARD ČORDÁŠ, dlhoročný profesor telocviku na SPŠ v Trnave a nositeľ Čestného uznania mesta Trnavy za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta (80. narodeniny).

■ **24. 11. 1983** – V Trnave umrel ovocinár, ochranca prírody a odborný publicista KORNEL MAHR, okresný štátny konzervátor prírody, ktorého meno nesie jedna z trnavských ulíc (35. výročie).

■ **24. 11. 2003** – Trnavská univerzita ocenila svojho bývalého rektora ANTONA HAJDUKA za jeho vedeckú činnosť a prínos pre univerzitu udelením čestného doktorátu (15. výročie).

■ **26. 11. 1918** – V Trnave vyšlo prvé číslo časopisu Slovensko (100. výročie).

■ **27. 11. 1763** – V Trnave sa narodil cirkevný historik, pedagóg a biskup JOZEF VURUM, mecén Slovenského učeného tovarišstva (255. výročie).

■ **29. 11. 1913** – V Jaslovských Bohuniciach sa narodil športovec, športový funkcionár, tréner volejbalu a pedagóg JOZEF LUKOVIČ, nositeľ Ceny mesta Trnava i Čestného občianstva TTSK (105. výročie). ■

P.R.

15. Želmíra Matušáková, RNDr., 43 r., hygienička, odborná konzultantka PZS, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

16. Marek Mikulčík, Mgr., 42 r., vedúci tímu programátorov, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

17. Milan Minárech, 43 r., predseda odborov PSA, nezávislý kandidát

18. Róbert Ovad, Ing., 47 r., SZČO, nezávislý kandidát

19. Marek Polonec, 43 r., konateľ spoločnosti, hudobník, Koalícia Sloboda a Solidarita, OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti (OLANO), NOVA, ŠANCA

20. Richard Sládek, Ing., 39 r., procesný inžinier, nezávislý kandidát

21. Peter Sloboda, Mgr., 36 r., pedagogický zamestnanec, SPO-LU – občianska demokracia

22. Martin Ševček, 37 r., vedúci výroby, nezávislý kandidát

23. René Šimanský, Ing., 50 r., podnikateľ, nezávislý kandidát

24. Andrej Štefák, Mgr., 42 r., špeciálny pedagóg, fotograf, Koalícia Sloboda a Solidarita, OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti (OLANO), NOVA, ŠANCA

25. Jozef Študenc, Ing., 39 r., elektroinžinier, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

26. Daniela Tollarovičová, MUDr., 63 r., lekárka, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

.....

Volebný obvod č. 4

Trnava – Východ, v tomto volebnom obvode sa volí 7 poslancov

1. Lenka Bagin, 33 r., ekonómka, nezávislá kandidátka

2. Katarína Baničová, PhDr., Ph.D., 38 r., štátna zamestnankyňa, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

3. Karol Bohovič, Mgr., 33 r., právnik, SPO-LU – občianska demokracia

4. Milan Fandl, Mgr., 50 r., učiteľ, nezávislý kandidát

5. Róbert Forman, 44 r., SZČO, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

6. Július Gajarský, Ing., 59 r., špecialista jadrovej bezpečnosti, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

7. Marián Galbavý, Mgr., Ing., 47 r., advokát, nezávislý kandidát

8. Marta Gubrická, PaedDr., 59 r., vedúca odboru školstva, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

9. Peter Halada, Ing., 37 r., projektový manažér, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

10. Anton Halenár, 65 r., športový funkcionár, DOMA DOBRE

11. Peter Hambálek, Ing., 36 r., riaditeľ obchodu a marketingu, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

12. Peter Haščík, Mgr., 34 r., technik, nezávislý kandidát

13. Igor Horanský, Ing., 49 r., výsluhový dôchodca, nezávislý kandidát

14. Ľubica Horváthová, Mgr., 33 r., administrátorka europrojektov, nezávislá kandidátka

15. Ondrej Kadlic, Bc., 23 r., študent, SPO-LU – občianska demokracia

16. Anna Kalná, 60 r., pomocná kuchárka, SME RODINA-Boris Kollár

17. Ľuboš Kollár, Mgr., 31 r., obchodný riaditeľ, nezávislý kandidát

18. Ivan Kopčáni, Ing., Ph.D., 43 r., referent BOZP a PO, Koalícia Sloboda a Solidarita, OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti (OLANO), NOVA, ŠANCA

19. Peter Koutný, Mgr., 44 r., konateľ, nezávislý kandidát

20. Daniel Kravec, 27 r., advokátsky koncipient, Koalícia Sloboda a Solidarita, OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti (OLANO), NOVA, ŠANCA

21. Michal Krippel, Ing., 33 r., analytik, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

22. Štefan Lipták, 65 r., dôchodca, nezávislý kandidát

23. Ivan Matušek, RNDr., 58 r., projektový manažér, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

24. Lukáš Miklošovič, Ing., 32 r., štátny zamestnanec, nezávislý kandidát

25. Jozef Mitošinka, 44 r., servisný a bezpečnostný technik, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

26. Eva Nemčovská, PhDr., Ph.D., 36 r., vysokoškolská pedagogička, nezávislá kandidátka

27. Jozef Píkna, Mgr., 59 r., učiteľ, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

28. Vladimír Rau, Ing., 33 r., technik NOT, NÁRODNÁ KOALÍCIA

29. Katarína Rešetová, Mgr., 55 r., referentka, Kotleba-Ľudová strana Naše Slovensko

30. Kristína Ryšavá, Mgr., PhD., 32 r., rodičovská dovolenka, nezávislá kandidátka

31. Jaroslav Spodniak, PhDr., 30 r., invalidný dôchodca, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SD-KÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

32. Karol Ševčík, 68 r., informátor, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

33. Ondrej Štefánik, Mgr., 37 r., manažér, nezávislý kandidát

34. Šimon Štefunko, PhDr., 27 r., manažér, nezávislý kandidát

35. Vanesa Šteinerová, PhDr., 45 r., vedúca odboru OÚTT, nezávislá kandidátka

36. Peter Teyerl, 60 r., výsluhový dôchodca, Komunistická strana Slovenska

37. Juraj Tomeček, Ing., 32 r., podnikateľ, NÁRODNÁ KOALÍCIA

38. Dušan Zaľko, Ing., 36 r., databázový programátor, nezávislý kandidát

Volebný obvod 5

Trnava – Juh, v tomto volebnom obvode sa volí 5 poslancov

1. Júlia Cagaňová, 49 r., teamleader, NÁRODNÁ KOALÍCIA

2. Jozef Čavojský, Ing., 73 r., dôchodca, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

3. Magdaléna Eliášová, Mgr., 36 r., učiteľka, nezávislá kandidátka

4. Peter Falis, Mgr., 39 r., regionálny obchodný zástupca, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

5. Tomáš Foltín, 31 r., prokurista, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

6. Roman Helia, 50 r., zriaďovač, NÁRODNÁ KOALÍCIA

7. Vojtech Hlavna, Bc., 43 r., administratívno-technický pracovník, nezávislý kandidát

8. Tomáš Horváth, 35 r., pracovník v doprave, NÁRODNÁ KOALÍCIA

9. Stanislav Hric, Mgr., 35 r., riaditeľ materskej školy, nezávislý kandidát

10. Peter Karcol, Ing., 43 r., manažér realitnej kancelárie, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SD-KÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

11. Zuzana Klocháňová, Mgr., PhD., 36 r., verejná zdravotníčka – výskumníčka, nezávislá kandidátka

12. Jozef Klokner, Ing., 63 r., stavebný inžinier, nezávislý kandidát

13. Miroslav Kobza, 36 r., štátny zamestnanec, nezávislý kandidát

14. Karol Kocian, Ing., 54 r., konateľ, DOMA DOBRE

15. Miloš Krištofik, PhDr., 52 r., podnikateľ, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

16. Marián Kubál, Ing., 30 r., účtovník, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

17. Marián Kunovský, Ing., 56 r., štátny zamestnanec, nezávislý kandidát

18. Ondrej Masnica, 64 r., dôchodca, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

19. Rastislav Mráz, Mgr., 40 r., právnik, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

20. Peter Novoveský, 67 r., pracovník bezpečnostnej služby, Koalícia Sloboda a Solidarita, OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti (OLĽANO), NOVA, ŠANCA

21. Michal Ondrejka, Mgr., 29 r., podnikateľ, nezávislý kandidát

22. Peter Ondrejka, PhDr., 53 r., podnikateľ, nezávislý kandidát

23. Peter Pacalaj, JUDr., Ing., 52 r., advokát, nezávislý kandidát

24. Miroslav Pavlík, 65 r., krízový manažér, SPOLU – občianska demokracia

25. Adam Peciar, 31 r., mechanik, nezávislý kandidát

26. Peter Péchy, 40 r., predajca, NÁRODNÁ KOALÍCIA

27. Jozef Pilo, 66 r., živnostník, NÁRODNÁ KOALÍCIA

28. Ľudovít Šoltés, Ing., CSc., 62 r., energetik, nezávislý kandidát

29. Stanislav Vančo, Ing., 51 r., prekladateľ, Koalícia Sloboda a Solidarita, OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti (OLĽANO), NOVA, ŠANCA

30. Tatiana Vavrová, Mgr., 31 r., logistka, nezávislá kandidátka

31. Miriam Vojtková, Ing., Ph.D., 41 r., manažérka zdravotníckeho zariadenia, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SD-KÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

Volebný obvod č. 6

Modranka, v tomto volebnom obvode sa volí 1 poslanec

1. Juraj Rezbárik, 40 r., SZČO, Koalícia SMER – sociálna demokracia a Slovenská národná strana

2. Branislav Sekera, Ing., Ph.D., 45 r., ekonóm, Koalícia Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

3. Juraj Šarmír, 51 r., pracovník v IT, nezávislý kandidát Kresťanskodemokratické hnutie, Strana zelených Slovenska, SD-KÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana ■

Veronika Pauková, Štátny archív v Trnave

Ako si Trnavčania pripomenuli 700. výročie udelenia výsad slobodného kráľovského mesta

Trnavčania si v roku 1938 pripomínali 700. výročie získania mestských výsad. Šlo o jubileum udelenia privilégií slobodného kráľovského mesta Trnave uhorským panovníkom Belom IV. v roku 1238. Vďaka týmto privilegiám sa Trnava stala vôbec prvým slobodným kráľovským mestom na území dnešného Slovenska. V praxi to znamenalo, že mesto bolo podriadené iba samotnému kráľovi, pričom tu najší mešťania okrem iného disponovali právom voľby vlastného richtára. Ten mal právo súdiť všetky spory medzi obyvateľmi. Richtár mal spolu s dvanástimi prisáznymi taktiež právo uložiť hrdelný trest s výnimkou zločinov spáchaných šľachtou. Trnavčania si smeli slobodne voľiť farára a boli oslobodení od platenia mýta na celom území Uhorského kráľovstva.¹ Aj uvedenie stručný náčrt ilustruje, že získanie mestských práv je jedným z kľúčových medzníkov v dejinách Trnavy, pričom Trnavčania si tento dejinný zlom pred osemdesiatimi rokmi pripomenuli náležitým spôsobom.

Rok 1938, resp. jeho časť sa v meste niesla v jubilejnom duchu z viacerých dôvodov. Rovnako ako zvyšok krajiny i Trnava si pripomínala 20. výročie vzniku Československej republiky. V meste sa ale slávil aj niekoľko lokálnych okrúhlych jubileí, napríklad Dobrovoľný hasičský a záchranný zbor v Trnave oslavoval 70 rokov svojej existencie. Samozrejme, jubileum, ktoré v meste rezonovalo najviac a ktorého prípravám sa venovalo najviac pozornosti,

Zastupiteľský zbor mesta Trnavy v jubilejnom roku 1938, MV SR, ŠA TT, f. Zbierka štočkov

bolo práve 700. výročie povýšenia Trnavy na slobodné kráľovské mesto. Jubileum napokon vyvrcholilo veľkolepými dvojdňovými oslavami, keď sa Trnava odela do slávnostného šatu a stala sa centrom pozornosti nielen domáceho obyvateľstva, ale i ľudí z iných kútov republiky. Mesto si však významné výročie nepripomenulo iba spomínanými slávnosťami, ktoré prebehli 10. a 11. septembra 1938. Realizácia série aktivít, ktoré boli s výročím späté, sa začala už niekoľko mesiacov pred septembrovými oslavami.

Zastupiteľský zbor mesta Trnavy sa už začiatkom roka jednohlasne uzniesol na tom, že sa pripojí k celoštátnym oslavám 20. výročia vzniku Československej republiky a zároveň poveril mestskú radu, aby pripravila i dôstojné oslavy okrúhleho jubilea mesta, a to za pomoci kultúrnych, osvetových,

Pečiatka Prípravného výboru osláv 700. výročia povýšenia na mesto, MV SR, ŠA TT, f. Mestský úrad v Trnave

sociálnych a telovýchovných pracovníkov a organizácií z Trnavy.² Hovorilo sa preto súčasne o oslavách dvoch rôznych výročí, ale niektoré z podujatí, ktoré sa uskutočnili v rámci slávností výročia mesta, napokon reálne spájali oslavy oboch zmienených jubileí, hoci formálne sa tieto výročia

¹ Ministerstvo vnútra SR (ďalej len MV SR), Štátny archív v Trnave (ďalej len ŠA TT), fond Magištát mesta Trnava, Listiny, inv. č. 1.

² MV SR, ŠA TT, f. Mestský úrad v Trnave (ďalej len MÚ TT), Administratívne spisy, r. 1938, šk. 2, z. č. 58, Prípravné práce k oslavám 700. výročia povýšenia Trnavy na mesto.

i z pohľadu predstaviteľov mesta diferencovali. Možno spomenúť napr. výstavu životného diela prezidentov Masaryka a Beneša, ktorú mesto zabezpečilo v súčinnosti s Archívom a knižnicou T. G. Masaryka v Prahe a ktorá bola napokon otvorená v prvý deň jubilejných slávností mesta.³ Mestská rada delegovala rozhodovacie právomoci vo veci príprav slávností na čelných predstaviteľov Pripravného výboru osláv 700. výročia povýšenia na mesto: „Mestská rada usnáša sa na tom, že zmocňuje starostu mesta ako predsedu prípravného výboru osláv a Jána Lalíka jednatela osláv, aby v súvislosti s týmito oslavami 700. výročia povýšenia Trnavy na mesto všetky potrebné prípravy previedli, potrebné práce a dodávky zadali a nechali previesť a aby vo všetkých potrebných otázkach meritorne rozhodli a všetky potrebné opatrenia učinili...“⁴ Pripravný výbor pritom pozostával z niekoľkých odborov, ktoré mali zabezpečiť organizáciu jednotlivých podujatí a realizáciu potrebných krokov, ktoré s nimi boli späté. Agenda prípravného výboru svedčí o rozsiahlosti a rôznorodosti ním vykonaných aktivít. Výbor bol konkrétne tvorený odborními literárno-redakčným, programovým, výstavným, poriadkovým a propagačným, prostredníctvom ktorých členovia výboru vyvíjali nevyhnutnú organizačnú činnosť.⁵ Propagácia výročia bola usku-točňovaná rozličnými spôsobmi. Pristúpilo sa k uverejňovaniu početných článkov či notíciek na stránkach domácich periodík. Pripravný výbor sa obrátil na viac než dve desiatky rôznych redakcií i nasledujúcimi slovami: „Mesto Trnava oslavuje toho roku v rámci

Leták s programom rozhlasu počas jubilejných slávností mesta, MV SR, ŠA TT, f. Mestský úrad v Trnave

Plagát propagujúci jubilejné oslavy v roku 1938, MV SR, ŠA TT, f. Mestský úrad v Trnave

Pohľad na priečelie trnavskej radnice v polovici 30. rokov 20. storočia, MV SR, ŠA TT, f. Zbierka fotografií

20. výročia našej samostatnosti aj 700. výročie povýšenia na mesto. Z príležitosti tejto bude usporiadaný v Trnave rad slávností, o ktorých si Vás dovoľíme zavčas informovať s prosbou, aby ste láskavým uverejnením týchto zpráw pomohli v kruhoch Vašich čitateľov vzbudiť záujem o naše historické mesto.“⁶ Prezentované

boli taktiež viaceré prednášky v rozhlase, ktoré sa okrem iného snažili poslucháčom priblížiť bohatú históriu mesta. Propagácia jubilea i hlavných slávností bola zároveň realizovaná formou letákov a plagátov. Produkovali boli tiež rozličné pamätne predmety, napr. medaily, odznaky či mince. V jubilejnom roku 1938 zároveň

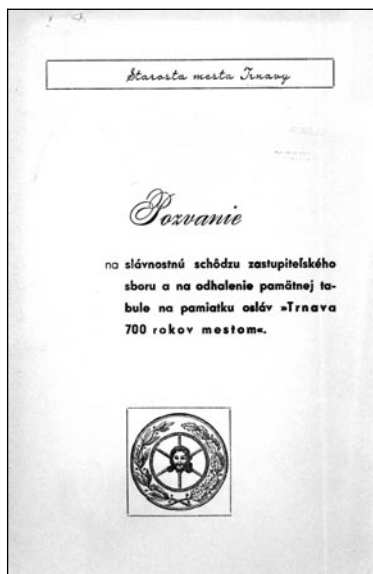
³ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 1, č. 36, 41, Zapožičanie výstavy životného diela prezidentov.

⁴ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Zápisnice mestskej rady, r. 1938, šk. 30, č. 35, Zápisnica zo dňa 4. mája, záz. č. 760/1938.

⁵ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 151-156, Zoznam členov prípravného výboru.

⁶ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 397-398, Žiadosť o uverejnenie notíciek.

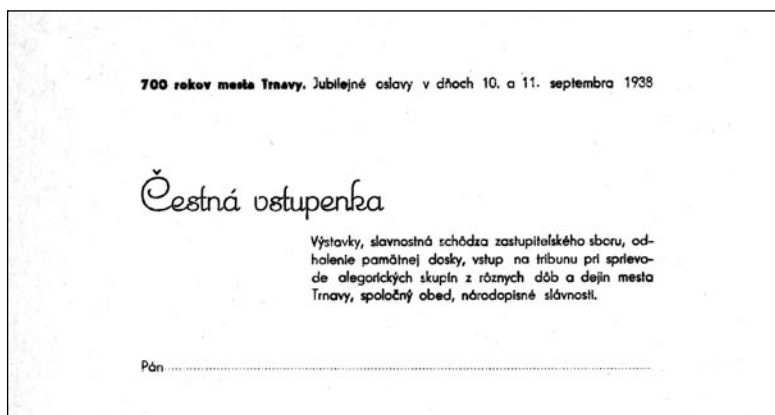
uzrela svetlo sveta i reprezentatívna publikácia Trnava 1238 – 1938, ktorej zostavenie tiež organizačne zabezpečoval spomínaný prípravný výbor. Knihu vydala mestská rada a vytlačila tlačiareň Spolku sv. Vojtecha. Pracovný názov knihy, pod ktorým ho nachádzame i v početných archívnych dokumentoch, bol Monografia mesta Trnavy a okresu trnavského. Po úvodnom slove starostu Juraja Vyskočila nasleduje 32 kapitol, ktoré sa venujú rozličným oblastiam života mesta. Publikácia približuje dejiny či samosprávu Trnavy, miestnu architektúru, rôzne umelecké odvetvia, dopravnú infraštruktúru, školstvo, spolkový život, národopis, bankovníctvo, finančníctvo, ale i ďalšie iné témy. Medzi autormi nájdeme i mená ako Mikuláš Schneider-Trnavský, ktorý sa vo svojom príspevku zaoberal vývojom hudobného a dramatického umenia v Trnave, či Konštantín Čulen, ktorý sa zamerával na cesty a železnice v dejinách Trnavy. Ján Pöstényi zasa do knihy prispel kapitolou Z minulosti Trnavy do prevratu. Spomedzi ďalších autorov možno spomenúť archivára a historika Ovídia Fausta, publicistu Jána Gála-Podd'umbierskeho, školského inšpektora Fraňa Musila, literárneho historika Imricha Kotvana, ale i ďalších. Ako zaujímavosť tiež možno uviesť, že jedinou ženskou zástupkyňou autorského kolektívu bola učiteľka Šarlota Rothová, ktorá do publikácie prispela s kapitolou Židovské školstvo ortodoxné pred prevratom a po prevrate.⁷ A hoci sú už v súčasnosti viaceré tvrdenia, s ktorými sa v knihe stretáme, prekonané, Trnavu 1238 – 1938 aj napriek tomu možno nepochybne považovať za cenný vklad do slovenskej historiografie. Pochopiteľne, značná pozornosť

Pozvánka na schôdzu mestského zastupiteľstva pri príležitosti jubilejných osláv, MV SR, ŠA TT, f. Mestský úrad v Trnave

Leták propagujúci národopisné slávnosti v Trnave, MV SR, ŠA TT, f. Mestský úrad v Trnave

Čestná vstupenka na podujatia konané v rámci jubilejných osláv, MV SR, ŠA TT, Mestský úrad v Trnave

bola venovaná predovšetkým prípravám jubilejných slávností. Už pri ich plánovaní sa predpokladala hojná účasť verejnosti. Na ilustráciu možno spomenúť príklad, že Rádový československý ženský učiteľský ústav uršulníek v Trnave informoval prípravný výbor o plánovanej veľkej účasti žiactva na jubilejných oslavách mesta. Podľa zaslaného zoznamu sa malo osláv zúčastniť 300 žiakov ľudovej školy kláštora, ďalších 300 žiakov z mestskej školy,

100 žiakov z rádového gymnázia a 184 žiakov z učiteľského ústavu, čo len v tomto konkrétnom prípade dovedna predstavovalo takmer 900 žiakov.⁸

O význame a dôležitosti pripravovaných jubilejných slávností svedčil i fakt, že sa mali uskutočniť pod záštitou krajinského prezidenta Jozefa Országha. Protektorát osláv teda na seba prevzal čelný predstaviteľ vtedajšieho krajinského zriadenia. Čestné predsedníctvo jubilejných

⁷ PÖSTÉNYI, Ján a kol. Trnava 1238–1938. Trnava : Rada mesta Trnavy, 1938, 490 s.

⁸ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2., č. 445, Účasť žiactva na jubilejných oslavách mesta Trnavy.

osláv tvorili okrem iných trnavský biskup Pavol Jantausch, senátor národného zhromaždenia Pavol Žiška, divízny generál Bedřich Homola, divízny generál Miloš Žák, starosta Trnavy Juraj Vyskočil, poslanec národného zhromaždenia Pavol Teplanský, okresný náčelník Ján Beňovský a ďalšie významné osobnosti politického, vojenského, náboženského a spoločenského života.⁹

Trnava vstúpila do hlavných dvoch dní osláv ráznym krokom, o čom svedčí i dobová tlač, kde sa okrem iného dočítame: „Západoslovenské elektrárne ožiarili všetky pamätne budovy reflektormi, mestský hospodár Galko upravil kúzelnou rukou pred budovou radnice dva krásne záhradné záhony s kvetinovým štátnym a mestským znakom...“¹⁰ Budovy v meste boli popritom vyzdobené mestskými, národnými i štátnymi vlajkami. Samotné slávnosti sa začali v sobotu 10. septembra. Pred Pannoniou boli o 10. hodine predpoludním otvorené výstavy a v podaní Trnavského slovenského spevokolu zaznela skladba Jána Levoslava Bellu To deň, ktorý učinil pán. Nasledoval prejav starostu mesta a odznela i štátna hymna. Medzi výstavami boli už spomenutá prezentácia životného diela prezidenta T. G. Masaryka a prezidenta Eduarda Beneša, kultúrno-historická expozícia, okresná prehliadka obilia a ovocia, prezentácia remeselných živností, výstavka starej slovenskej keramiky či jubilejná výstava národných škôl trnavského inšpektorátu inštalovaná v Rímskokatolíckej ľudovej škole

Náčrty pamätnej tabule z roku 1938, MV SR, ŠA TT, f. Mestský úrad v Trnave

v blízkosti mestskej veže. V aule saleziánskeho ústavu na výstave maliarskej a sochárskej tvorby boli okrem iných vystavené diela umelcov Juraja Mandela, Mikuláša Machalu, Jána Koniarka či Svatopluka Havrlíka.¹¹

Krátko po 11. hodine sa začal koncert na Wilsonovom námestí, dnešnom Trojičnom námestí v podaní hudby pešieho pluku 23 „Amerických Slovákov“, ktorý dirigoval Ján Červa. Hudobný program odštartoval pochodom Pribina od skladateľa Františka Eckera.¹² Od 16.00 h sa hral vylučovací zápas medzi TTS Trenčínom a Š. K. Topolčanmi, o 17.30 h medzi FTC Filákovom a trnavským Š. K. Rapidom. Vo večerných hodinách sa v kine Tatra uskutočnil symfonický koncert orchestra Slovenského národného divadla z Bratislavy so sólistami Lídou Komancovou a Norbertom Kubátom, na ktorom zazneli diela Jána Levoslava Bellu, Felixa

Mendelssohna-Bartholdyho, Mikuláša Schneidera-Trnavského či Eugena Suchoňa. Prvý deň osláv bol zavŕšený v nočných hodinách slávnostnými fanfárami z mestskej veže.¹³

Slávnostný program druhého dňa osláv sa začal o 5.30 h budíčkom. O 8.30 h podľa pripraveného harmonogramu uvítali hostí pred okresným súdom na Masarykovej ulici. Následne sa začalo slávnostné valné zhromaždenie Národohospodárskej župy západoslovenskej v Trnave, kde predseda župy Pavol Teplanský po uvítaní zúčastnených a úvodnom slove predniesol svoju správu o činnosti župy za posledné 3 roky. Veľká pozornosť bola pritom venovaná vodo hospodárskym potrebám západného Slovenska.¹⁴ O 9.00 h sa v trnavských chrámoch začali slávnostné bohoslužby a krátko po 10. hodine bola otvorená slávnostná schôdza zastupiteľského zboru, na ktorej bol

⁹ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 148, Pozvanie na jubilejné slávnosti.

¹⁰ Nové Slovensko, 22. september 1938, s. 1. MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 463, Zabezpečenie slávnostného osvetlenia.

¹¹ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 361–365, Program jubilejných slávností. Bližšie sa otázkou výstav okrem iného zaoberá Silvia Haladová v príspevku z roku 2015. HALADOVÁ, Silvia. Jubilejné oslavy 700. výročia udeľenia mestského privilégia pre Trnavu z roku 1238. In: Nové historické rozhľady, r. 2015, č. 1, s. 65–74.

¹² MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 378, Program koncertu na Wilsonovom námestí.

¹³ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 148, Pozvanie na jubilejné slávnosti.

¹⁴ Nové Slovensko, 22. september 1938, s. 6.

československý prezident Eduard Beneš pri príležitosti jubilejných osláv jednomyselne zvolený za prvého čestného občana mesta. Na slávnostnej schôdzi boli prítomní čestní hostia na čele so zástupcom krajiniského prezidenta, okresným náčelníkom Jánom Beňovským, zástupcovia armády, generáli Josef Mánek a Miloš Žák, poslanci Pavol Teplanský, Kornel Stodola, Ján Liška či bratislavský starosta Vladimír Krno. V závere schôdze odzneli z balkóna radnice slávnostné fanfáry a Robotnícky spevokol Bradlan napokon zaspieval štátnu hymnu.¹⁵

O 10.40 h nasledovalo slávnostné odhalenie pamätnej tabule z dielne mladého sochára Jána Hučka na budove radnice, ktorá sa na tomto mieste nachádza dodnes. Na podujatí mal opäť prejav starosta Juraj Vyskočil, ktorý sa medziiným pri tejto príležitosti zmienil o historickom význame Trnavy, ako aj o vzťahu panovníkov k mestu. Pamätná tabuľa zasadená do múrov radničnej budovy mala byť symbolom nielen pre vtedajšiu generáciu, ale i pre budúce pokolenia, „aby každý i v pohnutých dobách stál pevne na svojom mieste“.¹⁶ Slávnosť odhalenia pamätnej dosky bola napokon zavŕšená piesňou v podaní Sokolského spevokolu. I táto časť programu bola podobne ako i niektoré ďalšie slávnostné aktivity vysielaná rozhlasom po celom Slovensku.¹⁷ To bol tiež dôvod, kvôli ktorému bolo potrebné zabezpečiť presné dodržiavanie časového harmonogramu sláv-

ností. Aj Rímskokatolícky farský úrad v Trnave bol napr. prípravným výborom vyzvaný na začatie slávenia slávnostnej svätej omše v presne stanovený čas práve vzhľadom na vysielanie jednotlivých podujatí v rozhlase.¹⁸

O 11.00 h sa začalo manifestačné zhromaždenie na Wilsonovom námestí, kde bola prednesená i slávnostná reč o histórii mesta. Zhromaždenia sa okrem oficiálnych hostí a veľmi početného obecnstva zúčastnili i predstavitelia a zástupcovia trnavských spolkov. Nechýbali legionári, členovia Telocvičnej jednoty Sokol, Robotníckej telocvičnej jednoty, vojenský vyslúžilci, hasiči, skauti a ďalšie početné skupiny z Trnavy a okolia. Opäť nechýbal ani hudobný program. Pred prednáškou odznela Smetanova slávnostná ouvertúra a po prednáške fanfáry zo Smetanovej Libuše v podaní hudby pešieho pluku 23 „Amerických Slovákov“.¹⁹

O 11.30 h sa začal rozsiahly slávnostný sprievod alegorických skupín z rôznych historických období, ktoré mapovali dejiny mesta Trnavy. Pompézny sprievod smeroval od Adalbertina po Rybníkovej a Štefánikovej ulici na Wilsonovo námestie. Na námestí sa k sprievodu pridružili spolky so zástavami a defilovali pred tribúnou. Sprievod ďalej pokračoval Masarykovou, Kollárovou a Halenárskou ulicou späť do Adalbertina, kde sa napokon výstroj zložila. Historický sprievod vzbudil v meste nemalú pozornosť a dočkal sa pozitívneho

prijatia.²⁰ Tvorený bol desiatimi skupinami, každú z nich zabezpečoval iný spolok. Prvá skupina znázorňovala obdobie kráľovnej Konštancie, ďalšia približovala obdobie Matúša Čáka Trenčianskeho a Václava II., nasledovali skupiny s názvami Ľudovít Veľký 1342 – 1382, Pavol Hollý 1484, Matej Korvín 1458 – 1490, Mestské cechy, Univerzita v Trnave 1635 – 1777, Doba Antona Bernoláka, Voľby na Trnavsku a chronologicky radený sprievod bol zakončený skupinou venovanou prevratu v roku 1918. O realizáciu sa zaslúžili Robotnícka telocvičná jednota v Trnave, dobrovoľní hasiči, Civilná protiletická obrana, Telocvičná jednota Sokol, tunajší skauti, Sedliacka jazda, Obchodné grémium a Jednota katolíckych tovarišov, Telocvičná jednota Orol, Slovenská liga v Trnave, Slovenský národný spolok a Československá obec legionárska.²¹

Na ilustráciu možno napr. uviesť, že v poradí siedma skupina alegorického sprievodu, ktorá znázorňovala obdobie historickej Trnavskej univerzity, pozostávala zo štandardy s nápisom Universitas Tyrnaviensis 1635 – 1777, nosiča v rúchu univerzitného pedela a ďalších pedelov nesúcich insígnie teologickej, právnickej a filozofickej fakulty. Súčasťou tejto skupiny sprievodu bol zároveň voz s Petrom Pázmaňom na kresle, učencami, profesormi a mešťanmi. Na oboch stranách sa nachádzali žiaci v červenom a v čiernom rúchu.²² Skupina Mestské cechy znázorňovala

¹⁵ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 149-150, Pozvanie na slávnostnú schôdzu zastupiteľského zboru.

¹⁶ Nové Slovensko, 22. september 1938, s. 2.

¹⁷ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 149-150, Pozvanie na slávnostnú schôdzu zastupiteľského zboru.

¹⁸ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 499, Slávnostné bohoslužby pri oslavách 700. výročia.

¹⁹ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 148, Pozvanie na jubilejnú slávnosť.

²⁰ Nové Slovensko, 22. september 1938, s. 2.

²¹ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 1, č. 68-77, Popis alegorického sprievodu k oslavám 700. výročia povýšenia Trnavy na mesto.

²² MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 371-374, Popis alegorického sprievodu.

jednotlivé cechy s nosičom štandardy, zastúpení boli mäsiari, ševci, krajčíri, vinohradníci, murári, krčmári, kominári a zlatníci. Podľa prípravných podkladov sa na sprievode zúčastnilo viac než 200 osôb.²³ Pod organizovanie alegorického sprievodu ako celku sa v neposlednom rade podpísal Václav Pilous,²⁴ pričom personálne zabezpečenie mali na starosti samotné spolky. Kostýmy zapožičalo na účely sprievodu Slovenské národné divadlo v Bratislave. Príprava a následná realizácia tejto časti slávnostného programu, ktorá bola jedným zo zaujímavých príkladov spoločného zaangažovania sa viacerých trnavských spolkových združení, bola zároveň demonštráciou rôznorodosti spolkovej činnosti v Trnave. O 13.00 h sa začal za účasti väznených hostí slávnostný obed v Pannonii. O 14.45 h sa začali na ihrisku Š. K. Trnavy trnavský jarmok a národopisné slávnosti s bohatým programom, ktorý prilákal mnohých návštevníkov. Na národopisných slávnostiach boli prezentované tradičné zvyky, tance či piesne zo širšieho okolia. Účinkujúci mali pripravené ukážky asentírok, čiže vojenských odvodov, tradičnej svadby, čepčenia, dožiniek či víťania jari. Početné krojované skupiny prostredníctvom zaujímavých vystúpení prezentovali nielen krásu ľudových krojov, ale aj tradičné zvyky a dedičstvo predošlých generácií západoslovenského vidieka. Medzi účinkujúcimi boli súbory z Verešváru (dnešný Červeník), Unína, Jablonice, Siladíc, Cífera, Suhej nad Parnou, Horných Orešian, Nádaša (Trstín) a Trnavy. Verešvárska mládež

predviedla ľudové tance, zástupcovia zo Siladíc mali okrem iného na programe ukážky odzemu, trnavskí študenti zase predviedli vynášanie moreny.²⁵ Odpoludňajšie národopisné slávnosti podľa správ navštívilo niekoľko tisíc ľudí z Trnavy a okolia.²⁶ Súčasťou slávností bol i jarmok s pestrou ponukou tovarov. Zabezpečený bol taktiež výčap piva a vína, bufet či kuchyňa.²⁷

O 16.00 h sa na ihrisku Š. K. Rapidu začal futbalový zápas o 3. miesto a o 17.30 h finále v turnaji o pohár mesta Trnavy. Domáci Š. K. Rapid napokon vo finálovom zápase zvíťazil nad mužstvom z Trenčína v pomere 2:0. Veľkolepým záverom dvojdňového slávnostného maratónu bola ľudová veselica so začiatkom o 19.00 h, ktorá sa za hojnej účasti verejnosti uskutočnila na ihrisku Š. K. Trnavy.

Rok 1938 bol z pohľadu československých dejín medzníkom z dôvodu eskalácie politického napätia v podobe Mníchovského diktátu. Došlo k nemu pomerne krátko po realizácii trnavských jubilejných slávností, ktorým boli venované predošlé riadky. Hoci prípravy osláv 700. výročia udelenia výsad slobodného kráľovského mesta Trnave prebiehali už v čase, keď sa nad strednou Európou sťahovali mračná blížiaceho sa konfliktu, dni 10.

a 11. september 1938 sa v meste niesli skutočne v slávnostnom duchu a prilákali mnohých záujemcov zo širšieho okolia. Popri oslavách, ktoré sa v Trnave uskutočnili v roku 1935, keď si tunajší obyvatelia pripomínali 300. výročie založenia Trnavskej univerzity, boli podujatia roku 1938

d ďalšou mimoriadne veľkolepou pripomienkou výročia sláveného v medzivojnovovej Trnave. Aj napriek tomu, že niektoré z pripravovaných podujatí a aktivít sa nakoniec nepodarilo zrealizovať presne v súlade s pôvodnými plánmi a tiež navzdory viacerým komplikáciám, ktorým musel prípravný výbor čeliť, niekoľkomesačné prípravy priniesli svoje ovocie a vzbudili všeobecný záujem. Široká verejnosť si tak dôstojne pripomenula kľúčovú historickú udalosť, ktorá zohrala významnú úlohu nielen z hľadiska regionálnych dejín.

Oslavami výročia žili nielen Trnavčania. Hoci aj samotnými predstaviteľmi mesta boli vnímané skôr ako lokálne slávnosti, do Trnavy pri tejto výnimočnej príležitosti zavítali hostia z rozličných častí Československa a o spomínanú publikáciu Trnava 1238 – 1938 či o pamätné predmety vyhotovené pri príležitosti jubilea predjavovali záujem aj ľudia zo vzdialenejších lokalít. Príkladom tohto všeobecného záujmu o záležitosti súvisiace s okrúhlym výročím mesta je napr. i list od niekdajšieho trnavského obyvateľa, avšak v sledovanom čase už prebývajúceho a pôsobiaceho v Hradci Králové, v ktorom sa okrem iného trnavskému starostovi Vyskočilovi prihovára týmito slovami: „Dovoľte mi, aby som Vám spolu so svojou rodinou už teraz úprimne blahoželal k tejto významnej príležitosti a pritom Vás uistil o veľkej cti, za akú si pokladám to, že som práve vo Vašom staroslávnom meste strávil desať najkrajších rokov svojho života.“²⁸ ■

²³ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 1, č. 10, Poriadok historického sprievodu.

²⁴ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 279, 291, 326, 335, 389, Príprava alegorického sprievodu.

²⁵ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 11, Národopisné slávnosti v Trnave.

²⁶ Nové Slovensko, 22. september 1938, s. 2-3.

²⁷ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 2, č. 375-376, Návrh organizácie jarmoku.

²⁸ MV SR, ŠA TT, f. MÚ TT, Trnava – oslavy 700. výročia, šk. 1, č. 635, Korešpondencia adresovaná prípravnému výboru.

Rudolf Holkovič, kresby: autor

Erby na súsoší Najsvätejšej Trojice v Trnave

Od opätovného postavenia Trojičky v roku 1993 uplynie 21. novembra tohto roku už 25 rokov. Za tento čas prešlo okolo súsošia nespočetné množstvo ľudí. Boli to občania mesta, turisti, náhodní návštevníci, ale aj študenti a ich prednášajúci...

1. časť

Súsošie Trojičky sa stále teší záujmu verejnosti, prezentujú ho mnohé propagačné materiály, venujú sa mu odborné články. Zdalo by sa, že už nemôže ničím prevapíť, ale opak je pravdou. Stále si môžeme s pohľadom upretým do histórie klásť nové otázky, na ktoré treba hľadať odpovede. A tie sa môžu týkať aj erbov, ktoré sa nachádzajú na súsoší Najsvätejšej Trojice a ktoré v tomto príspevku skúmame s ohľadom na kanonickú vizitáciu z roku 1823 (v porovnaní so súčasným stavom). Najskôr si však o ňom zopakujeme niekoľko historických faktov.

Rozhodnutie trnavského magistrátu o postavení súsošia

Súsošie Najsvätejšej Trojice v Trnave stojí v strede mesta na rovnomennom námestí od konca 17. storočia. Už 21. 3. 1695 prerokoval trnavský magistrát na zasadnutí pripomienku mešťanov týkajúcu sa postavenia sochy sv. Floriána, ktorá by ho pripomínala ako ochrancu proti ohňu. O pár mesiacov, 16. 7. 1695, vznikla na radnici zmluva o postavení súsošia (statua seu colosso) za prítomnosti Ladislava Pybera, prepošta a trnavského farára, ďalej pátra Martina Svätovánskeho – Sentivániho, rektora Trnavskej univerzity, pátra Jána Dubovského, doktora teológie, a Jána Krištofa Khiena, sochára. Podľa tejto zmluvy mal sochár vytvoriť za 350 zlatých zobrazenie Najsvätejšej Trojice, ako korunuje Pannu Máriu. Táto socha mala byť vysoká sedem stôp a stáť na proporčnom stĺpe. Poniže na rohoch podstavca mal

vytvoriť päť stôp vysoké sochy sv. Floriána (obr. 1), sv. Antona, sv. Františka Xaverského a sv. Agáty. Za postavenie základov stĺpa s hlavami anjelov, schodov a za ostatnú výzdobu dostal sochár 700 zlatých, spolu 1 050 zlatých (florénov). Pre zaujímavosť uvádzame, že pri podpise zmluvy nebol oficiálne uvedený vtedajší richtár mesta Trnava Michael Paukovič. Zmluva zaväzovala trnavský senát i sochára postaviť súsošie do jedného roka. Overil ju Štefan Mokoš, notár mesta Trnava. Stĺpové súsošia sú typické pre stredoeurópsku exteriérovú barokovú plastiku poslednej tretiny 17. storočia a 18. storočia. V ikonografii týchto stĺpov sa spája motív mariánskej úcty s motívom Najsvätejšej Trojice – najčastejšie v scéne korunovácie, ako dokazujú na Slovensku viaceré príklady trojičných stĺpov (Kremnica, Banská Štiavnica, Nové Zámky). Súsošie bolo postavené na námestí a orientované na sever, teda tvárou k mestskej veži. Zo

základu sa do výšky sôch týčil štvorboký ihlan zakončený štyrmi kľačiacimi anjelmi, do ktorého bol zakotvený stĺp vysoký 3,75 m. V strede ihlanu, akoby v hrobe, bola vložená socha ležiacej sv. Rozálie – patrónky chorých na mor, v minulosti uctievanej ako ochrankyňa pred epidémiami. Hlavica stĺpa znázorňujúca hlavy anjelov v oblakoch tvorila podstavec Najsvätejšej Trojice korunujúcej Pannu Máriu. Holubica, koruna a svätožiara boli z pozláteného kovu. Boh Otec a Boh Syn držali každý vo voľnej ruke zemeguľu.

V neskoršom období pravdepodobne došlo k narušeniu statiky stĺpu, a preto bol stĺp v polovici podporetý štyrmi železnými tyčami štvorcového prierezu zakotvenými do štyroch výbežkov základu. Tieto tyče boli zakomponované tak, aby nenarúšali celkovú kompozíciu súsošia, ale ho dopĺňali a pôsobili ako harmonicky ucelený prvok. V takejto podobe poznáme súsošie zo starých rytín, dobových vyobrazení a starých pohľadníc až do 20. 12. 1949, keď sa začala demontáž Trojičky v súlade s úpravou námestia a vtedajšou politickou ideológiou.

Opätovné postavenie Trojičky

Pri úprave námestia roku 1988, pri príprave jubilejných osláv mesta Trnava (750. výročie povýšenia na kráľovské mesto), otvoril sa problém opätovného postavenia Trojičky naplno a na liehavo. Ale až 7. 12. 1989 počas politicko-spoločenských zmien v Československu predložil prof. Jozef Šimončič na zasadnutí

Rady Mestského národného výboru v Trnave správu o genéze a histórii Trojičky, ktorú zakončil slovami: „Trojička stála v centre geografického i duchovného pôdorysu mesta. Trojička bola križovatkou, východiskom, symbolom mesta. Jej problém začal trápiť, až keď jej nebolo. Problém sme zdedili – je to trauma – nepotrebovali sme ho. Čím skôr sa ho zbavíme, tým skôr vyriešime aj iné. Verte, že hej!“

V roku 1990 sa mesto Trnava rozhodlo na žiadosť širokej verejnosti obnoviť a znovu postaviť súsošie na pôvodnom mieste – na námestí oproti mestskej veži. Pri opätovnom postavení bolo súsošie pootočené smerom k domu, dnes už Bazilike sv. Mikuláša. Námestie bolo vydláždené do tvaru geometricky sústredených kruhov. Umiestnenie Trojičky je práve na obvode jedného z veľkých kruhov v priamej línii osi od stredu štítového priečelia divadla cez stred kruhového dláždenia smerom k Bazilike sv. Mikuláša, čím došlo aj k nepatrnému posunutiu polohy súsošia oproti pôvodnému stavu.

Možno však konštatovať, že takto umiestnená Trojička s prihliadnutím na celkovú kompozíciu námestia pôsobí harmonizujúco. Ako zodpovedný reštaurátor obnovy a opätovného postavenia súsošia bol zmluvne poverený akademický sochár Pavol Čambál. Projekt vznikol vo viacerých etapách. Z pôvodného súsošia vytvoreného v roku 1695 sa zachovalo 108 kamenných častí. Pôvodná hmota súsošia bola zachovaná asi na 40 percent. Poškodené boli takmer všetky jeho časti. Bol to dôsledok toho, že demontované časti súsošia neboli odborne ošetrené a uskladnené boli v nevyhovujúcich depozitoch roztrúsených na rôznych miestach Trnavy. Z architektúry súsošia sa nená-

vratne stratili niektoré súčasti diela (cca 130 kusov kamenných častí). Chýbajúce kusy boli nahradené novými prvkami. Ešte pred opätovným postavením Trojičky bol verejnosti predstavený sadrový model v mierke 1:10. Tento model je v súčasnosti umiestnený v kancelárii útvaru hlavného kontrolóra mesta Trnava v priestoroch radnice.

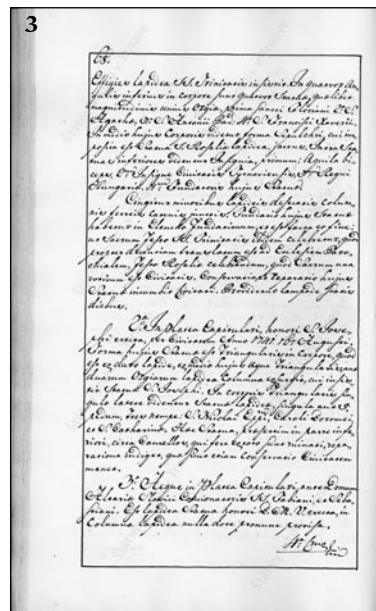
Po štyridsiatich rokoch náboženskej neslobody a ďalších rokoch priprav sa 21. 11. 1993, na slávnosť Krista Kráľa a v deň Obetovania Panny Márie, po svätej omši uskutočnila zo starobylého Dómu sv. Mikuláša procesia milostivého obrazu Trnavskej Panny Márie až k znovu postavenému a pri tejto príležitosti arcibiskupom vysvätenému súsošiu Najsvätejšej Trojice. (obr. 2)

Erby na súsoší Najsvätejšej Trojice v Trnave

Na súsoší Najsvätejšej Trojice, v strede stien základu (sokla), boli umiestnené štyri barokové reliéfne erby: dvojhlavý orol, erb mesta Trnava, erb Uhorského kráľovstva a erb zakladateľa súsošia. Takto ich vymenúva kanonická vizitácia (Visitatio canonica) (obr. 3) z roku 1823. Popis erbov vo vizitácii je veľmi stručný, neudáva žiadne ďalšie

informácie, taktiež nie je uvedené ani meno v prípade zakladateľa – fundátora súsošia. Vo vizitácii sa ďalej píše „Statua incumbit civitati“ – súsošie patrí mestu. To znamená, že súsošie je majetkom mesta, je v opatere mesta, mesto sa stará o jeho údržbu, reštaurovanie, osvetlenie a všetko to, čo súvisí s vlastníctvom.

Význam slova vizitácia má charakter farskej prehliadky – inventarizácie celej diecéznej správy vrátane cirkevného života veriacich, ako i všetkého spravovaného majetku. Vizitáciu uskutočňoval prevažne

biskup a ním poverení cirkevní úradníci. V takomto prípade hovoríme o kanonickej vizitácii. Súsošie Najsvätejšej Trojice bolo súčasťou vizitácie v roku 1823 aj napriek tomu, že patrilo do majetku mesta, a nie cirkvi. Takéto vizitácie boli vykonané v trnavskej arcidiecéze viaceré a sú archivované nasledovne: v archíve trnavskej arcidiecézy z roku 1823; v archíve farnosti sv. Mikuláša v Trnave – z rokov 1727, 1777, 1780, 1824; v archíve Primási Levéltar (v maďarskom

Ostrihome) z rokov 1561, 1562, 1634, 1728, 1761, 1777, 1802, 1832 a 1912. O vizitáciách, ktoré sa konali v 19. storočí, už nie sú zachované archívne dokumenty. Po roku 1918 sa konali tzv. dekancké vizitácie, ktoré sú svojím obsahom veľmi skromné a v ktorých absentujú akékoľvek údaje o erboch na súsoší.

Na základe základného výskumu môžeme konštatovať, že súčasné zastúpenie erbov oproti kanonickej vizitácii z roku 1823 sa zmenilo. V strede stien základu už nie je erb dvojhlavého orla. Pravdepodobne namiesto neho je osadená reliéfná kartuša Immaculaty, ochrankyne mesta Trnavy. Erby sú vložené do reliéfov barokových kartuší. Podľa vyjadrenia akademického sochára Pavla Čambála, ktorý reštauroval súsošie v rokoch 1991 – 1993, bola skladba erbov uskutočnená podľa historickej dokumentácie, t. j. podľa starých dobových pohľadníc, resp. fotografií, a podľa uchovaných častí uložených v depozitoch, v prípade erbov v Západoslovenskom múzeu v Trnave. Z tejto skutočnosti vyplýva predpoklad, že takúto zostavu – skladbu erbov – malo súsošie aj v čase, keď bolo v roku 1949 rozobrané.

Na základe Studia Historica Tyr-

naviensis I. (Spoločenskovedný zborník Katedry histórie Fakulty humanistiky Trnavskej Univerzity v Trnave, 2002, ed. J. Šimončič) a pri zohľadnení kanonickej vizitácie z roku 1823 bolo možné uskutočniť bližšiu identifikáciu príslušných erbov a ich rozdelenie podľa časového radu.

Erb zakladateľa súsošia

Presne takto bol pomenovaný erb pri kanonickej vizitácii v roku 1823 – dokument bol napísaný v latinčine. Práve z tohto dôvodu nebola zodpovedaná základná otázka, kto bol zakladateľom súsošia a akú podobu mal erb patriaci tomuto zakladateľovi. V období príprav na opätovné postavenie Trojičky, počas reštaurátorských prác a v neskoršom období v publikovaných materiáloch sa občas vyskytlo meno arcibiskupa Juraja Sečéniho ako zakladateľa súsošia. V iných zdrojoch je zasa uvedené meno biskupa Štefana Dolného. Vzhľadom na to, že v súčasnosti osadený erb prináleží biskupovi Štefanovi Dolnému, rozhodli sme sa vyskúmať, kto z nich s určitou istotou mohol byť zakladateľ.

Erb Juraja Sečéniho (Széchenyiho)

Ostrihomský arcibiskup Juraj

Sečení pochádzal zo šľachtickej rodiny, o ktorej pozdvihnutie sa veľmi pričínal. Za kňaza bol vysvätený r. 1631. Postupne zastával viacero cirkevných hodností, až bol menovaný biskupom čanádskym (1643), päťkostolským (1644), vesprémskym (1648), rábskym (1658), kaločským arcibiskupom a vo veku 92 rokov sa stal 21. 3. 1685 ostrihomským arcibiskupom a prímasom. Bol významnou osobnosťou Uhorska, podporoval a obnovoval kláštory, konvikty a zakladal nové farnosti. Erb dostal od Ferdinanda II. 26. 11. 1629. Jeho erb nájdeme na budove bývalého arcibiskupského paláca, Námestie sv. Mikuláša č. 3/387. Datovaný je rokom 1691 a zobrazuje v štíte vršku stojacu holubicu s rozprestretými krídlami držiacu v zobáku veniec. Na hornom okraji štítu sa nachádza biskupská mitra, sprevádzaná vpravo dvojramenným krížom, vľavo dovnútra točenou berlou. Pod štítom je nápis v troch riadkoch: GEORGIUS SZÉCSENY ARCHIESCOPUS STRIGONIENSIS. A: 1691. Arcibiskup Juraj Sečení zomrel ako 103-ročný 18. 2. 1695. Dátum je uvedený aj na pamätnej doske na starom arcibiskupskom paláci v Trnave.

Erb biskupa Štefana Dolného (Stephanus Ladislaus Dolny)

Biskup Štefan Dolný sa narodil v roku 1637 v Nových Zámkoch. Za kňaza bol vysvätený 22. 4. 1671. Postupne bol farárom v Šamoríne, ostrihomským kanonikom (1674), hontianskym archidiakonom (1680), kanonikom kantorom (1685), opäťom sv. Heleny (1686), kanonikom lektorom (1687), veľprepoštom Ostrihomskej kapituly, sídliacej v Trnave (1693). Dňa 11. 10. 1693 bol ustanovený za titulárneho biskupa novijského a arcibiskupského vikára. Neskôr za päťkostolského

a v r. 1699 čanádskeho biskupa. Po obsadení územia jeho diecézy Osmanskou ríšou býval až do smrti (2. 6. 1707) v Trnave. Biskup Dolný daroval 1000 zlatých na postavenie súsošia Najsvätejšej Trojice v Trnave, ďalej daroval 4000 zlatých ako základinu pre tunajších študentov. Z vlastných peňazí financoval aj tlač a náboženskú literatúru v Trnave, ďalej

financoval oltár v sakristii Kostola sv. Jakuba (františkánskom) v Trnave. Okrem Trnavy financoval aj hlavný oltár v kostole františkánov v Nových Zámkoch a vznik piaristického gymnázia v Nitre. A práve jeho erb nájdeme aktuálne umiestnený na súsoší Trojičky (obr. 4). Datovaný je do rokov 1695 – 1696. Na ňom v polkruhovom štíte na pažiti

stojí dvojchvostý lev, držiaci v pravicí šabľu a v ľavici stĺp s dvojkřížom. Nad štítom je biskupská mitra, v pravej časti so štvorcípou hviezdíčkou (křížikom), v ľavej s polmesiacom, stojaca na mrežovej spredu zobrazenej prilbe s korunou. Vytvorený je z vápenca. ■

Pokračovanie v decembrovom vydaní

Catholische Bibell z roku 1575, vzácna tlač zo zbierok Západoslvenského múzea

Catholische Bibell je nemecká biblia (Starý aj Nový testament v jednom zväzku), ktorá vyšla v Kolíne (Köln) v roku 1575. Toto dielo patrí medzi vzácne tlače nachádzajúce sa iba v niekoľkých historických knižniciach sveta a na Slovensku evidujeme jediný exemplár.

Dietenbergerova biblia je nemeckým prekladom od Johanna Dietenbergera. Je jednou z troch katolíckych Gegenbibeln (nápravné biblie) pre novovznikajúcu Lutherovu bibliu. Prvé vydanie Dietenbergerovej biblie vyšlo v roku 1534 v Mainzi. V tom istom roku Martin Luther dokončil preklad Starého aj Nového zákona. Po katolíckom preklade Nového zákona Jeromom Emserom v roku 1527 bol preklad biblie Johannom Dietenbergerom prvou úplnou katolíckou bibliou so Starým aj Novým zákonom. O tri roky neskôr, v roku 1537, bol uverejnený ďalší kompletný katolícky preklad, konkrétne od Johannes Ecka. Dietenbergerova biblia bola na rozdiel od Lutherovej v hornonemeckej jazykovej podobe, zatiaľ čo preklad ingolstädtskeho teológa Ecka mal silné bavorské vlastnosti. V dôsledku toho sa biblia Johanna Dietenbergera stala najčastejšie tlačenou bibliou v nemeckých katolíckych oblastiach mimo Bavorsko a Rakúsko. Kniha vyšla v rokoch 1540, 1550, 1556, 1561, 1564, 1571 a 1575 v Kolíne nad Rýnom a v roku 1618 v Mainzi. Ďalšie vydania sa objavili vo Würzburgu, Frankfurt nad Mohanom a Norimbergu, posledné vydanie vyšlo v roku 1776 v Augsburgu. Vydanie z roku 1575 sa nachádza

aj v historickej knižnici Západoslvenského múzea. Obsahuje množstvo nádherných drevorezových ilustrácií na vysokej umeleckej úrovni. Kniha bola značne poškodená, bola napadnutá plesňou, papier bol krehký a rozpadal sa. Preto sa múzeum rozhodlo vypracovať projekt a vďaka grantu i vlastným finančným zdrojom bola kniha zachránená. Reštaurovanie prebehlo v Slovenskej národnej knižnici. Pri samotnom reštaurovaní bola rozobraná knižná väzba, zreštaurované jej jednotlivé súčasti a nakoniec

došlo k jej rekonštrukcii na základe pôvodných technológií. Celý zásah bol vedený tak, aby sa čo najviac zachovala historická identita reštaurovaného dokumentu. Kniha je súčasťou výstavy v Západoslvenskom múzeu – Múzeu knižnej kultúry (Nám. sv. Mikuláša 10) Zachránené poklady : Zreštaurované historické tlače z fondov Západoslvenského múzea. Výstava bola sprístupnená 10. apríla 2018 a potrvá do 25. marca 2019. Autorom je kurátor historickej knižnice Mgr. Milan Ševčík. ■

P.R.

November v Trnave pred 100 rokmi

Tento rok je nadmieru bohatý na množstvo tzv. osmičkových výročí celoštátneho i lokálneho významu. Koncom októbra sme si pripomenuli 100. výročie utvorenia spoločného štátu Čechov a Slovákov. O tom, že to nebolo tak jednoduché a idylické, svedčia udalosti z novembra 1918 v Trnave. V tom čase skoro celé juhozápadné Slovensko, vrátane nášho mesta, bolo ešte v rukách Maďarov a promaďarsko či prouhorsko zmýšľajúcich šovinistov. Okrem toho si treba uvedomiť, že pred 100 rokmi nejestvovali ani rozhlas, ani televízia a ani internet s jeho sociálnymi sieťami, takže správy o udalostiach sa šírili podstatne pomalšie ako dnes.

■ **1. novembra 1918** – Advokát Milan Ivanka a hlavný lekár župnej nemocnice Gejza Rehák sa vrátili z Turčianskeho sv. Martina, odkiaľ priniesli do Trnavy správu o Martinskej deklarácii, ktorou sa Slovenská národná rada prihlásila k utvoreniu Česko-Slovenska.

3. novembra 1918 – Pred trnavskou radnicou sa uskutočnilo ľudové zhromaždenie, na ktorom zástupcovia Trnavy, ktorí sa zúčastnili na zasadnutí Slovenskej národnej rady v Turčianskom sv. Martine, informovali obyvateľov mesta o vzniku Česko-Slovenska.

■ **3. novembra 1918** – V Trnave sa začali živelné nepokoje a zhromaždené davy vyrabovali 32 zväčša židovských obchodov v meste.

■ **3. novembra 1918** – V budove Hospodárskej banky (dnešná Knižnica Juraja Fándlyho) sa zišli hlavní predstavitelia Slovákov v Trnave, ktorí zvolili Národný výbor pre správu mesta na čele s predsedom Jozefom Slezákom.

■ **4. novembra 1918** – Jozef Slezák, predseda Národného výboru v Trnave, telefonoval predsedovi Slovenskej národnej rady Dr. Pavlovi Blahovi do Hodonína a požiadal ho kvôli nastoleniu poriadku v meste a na okolí o vojenskú pomoc. V ten istý deň odišla do Hodonína na koči aj trojčlenná deputácia trnavského Národného výboru v zložení Michal Slezák, Ján Kukliš a Adolf Bežo, aby tam urgovala prislúbenú pomoc.

■ **6. novembra 1918** – Z Holíčča, kde sídlilo veliteľstvo čs. vojska, pri-

šlo do Trnavy vlakom 200 českých četníkov pod velením podplukovníka Hanáčika spolu s 80-členným oddielom slovenských dobrovoľníkov v radoch čs. vojska, tzv. Slovenskou légiou, na čele s práporčíkom Jánom Frndákom, rodákom z Vrbového. Na železničnej stanici ich slávnostne uvítalo predsedníctvo trnavského Národného výboru a člen Slovenskej národnej rady ev. kňaz Samuel Zoch, autor návrhu Martinskej deklarácie.

■ **7. novembra 1918** – Čs. vojsko bez boja obsadilo Trnavu, odzbrojilo maďarskú gardu a nastolilo v meste poriadok.

■ **10. novembra 1918** – Do Trnavy pricestovali zvláštnym vlakom členovia dočasnej slovenskej vlády Pavol Blaho, Ivan Dérer a Anton Štefánek, ktorých sprevádzal veliteľ čs. vojska v Holíči Ján Bílek. Po slávnostnom privítaní sprievod vzácných hostí prešiel spolu s vojskom na radnicu. Tam z balkóna prehovorili k zhromaždeným obyvateľom mesta a oznámili nastolenie novej moci. Mešťanosta Slezák zložil sľub do rúk vlády a Dr. Blaho menoval trnavského advokáta Ivanku vládnym komisárom pre Trnavu.

■ **11. novembra 1918** – Sfanatizovaní trnavskí maďaróni spolu s maďarskými dôstojníkmi a študentmi gymnázia demonštrovali pred trnavskou radnicou, z ktorej strhli čs. zástavu, roztrhali ju a vyvesili maďarský prápor.

■ **13. novembra 1918** – Do Trnavy prišiel z obsadeného Le-

opoldova obrnený vlak s maďarskými vojakmi, ktorí prepadli českých četníkov strážiacich železničnú stanicu. Troch z nich zabili a viacerých zranili. Po príchode ďalšieho vojenského transportu s dvomi maďarskými prápormi čs. vojsko ustúpilo z mesta smerom na Kúty a Trnavu obsadili Maďari.

■ **23. novembra 1918** – Česko-slovenské vojsko so silou vyše 1 000 vojakov obkľúčilo Trnavu a z troch strán zaútočilo na železničnú stanicu. Po krátkom boji, pri ktorom padol jeden náš vojak, ju obsadili. Na maďarskej strane bolo 18 mŕtvych a 80 zajatých vojakov. Víťazi ukoristili aj pancierový vlak, tri vagóny munície a 25 guľometov.

■ **24. novembra 1918** – Po bojoch o železničnú stanicu, jej obsadení a následnej kapitulácii maďarskej gardy, ktorá vydala mesto bez ďalšieho boja, Trnavu definitívne obsadilo čs. vojsko.

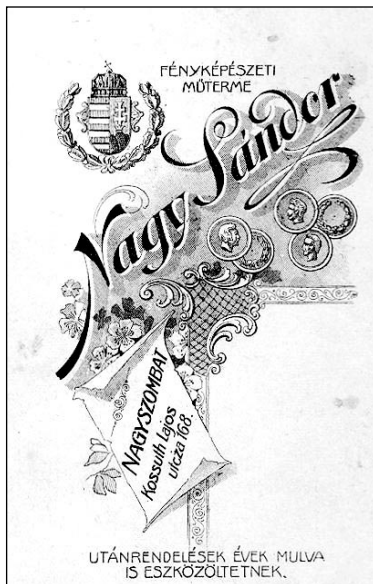
Spomienku na búrlivé časy pred 100 rokmi pripomínala pamätaná tabuľa s mottom Jána Bottu umiestnená na budove starej železničnej stanice z iniciatívy známeho dramatika a člena trnavského Národného výboru Ferka Urbánka. Po vybudovaní novej stanice sa tabuľa dostala do depozitu. V tomto roku, pri okrúhlym 100. výročí založenia Česko-Slovenska, ju majú osadiť v priestoroch novej železničnej stanice, aby tam verejnosti znova pripomínala novembrové udalosti roka 1918. ■

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

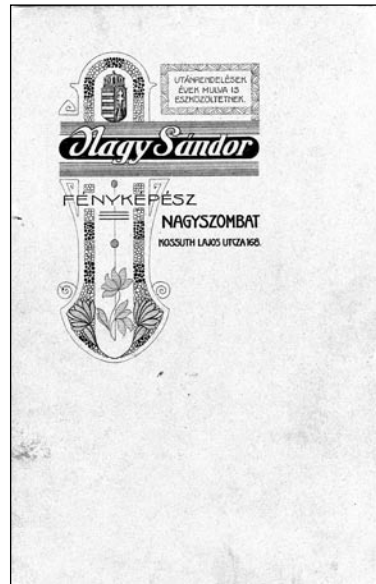
Fotograf Sándor Nagy v Trnave

November je mesiac fotografie, a tak si bližšie predstavíme ďalšieho z radu trnavských fotografov. Sándor (Alexander) Nagy prišiel do Trnavy ešte v čase monarchie a pôsobil v meste aj v rokoch prvej Československej republiky. V starých rodinných albumoch Trnavčanov nájdeme veľa fotografií predkov práve z jeho fotoateliéru. Článok je čiastkovým výsledkom autorkinej výskumnej práce v Západoslovenskom múzeu v Trnave s názvom Trnavské fotoateliéry 1860 – 1950.

Sándor Nagy sa narodil 21. 11. 1885 v Oradei (Rumunsko). V Trnave býval asi už v roku 1907 s manželkou Henrietou, rod. Schultzovou, narodenou 12. 11. 1885 v Přemysli (Poľsko). V roku 1907 sa im totiž v Trnave narodil syn Karol (6. 4. 1907).¹ Fotografickú živnosť potvrdila Sándorovi Nagyovi mestská rada 10. 5. 1908.² Fotoateliér si zriadil v roku 1909 v dome Janky Takátsovej na adrese Trnava 168 (dnes Štefánikova 18). Na tomto mieste sa objavil po prvýkrát fotoateliér už v roku 1888 – vtedy na adrese Obere Lange Gasse 168. Prvým majiteľom bol Karol Takáts, inak tiež prevádzkovateľ pohrebničtva a obchodu s náhrobnými kameňmi. Fotografické služby poskytoval zrejme až do svojej smrti v roku 1895. Fotoateliér sa pravdepodobne nachádzal v záhradnom pavilóne vo dvore domu. Po Takátsovi až do príchodu Sándora Nagya ho krátkodobo prevádzkovalo viacero fotografov: Benjamín Boronkay 1896 – 1897, Hermann Schieberth 1901 – 1902, Karol Krammer 1907 – 1908. Produkcia Nagyovho fotoateliéru z obdobia monarchie je pestrá, zachovali sa od neho portrétné fotografie a vizitkové i kabinetné portréty. Zo zariadenia fotoateliéru používal často najmä hranaté biele kreslá bez čalúnenia a na pozadí viacerých fotografií sa nachádza kulisa interiéru s oknom. Možno povedať, že v používaní doplnkov bol striedmy. Jeho klientela bola rôznorodá, zachovali sa fotografie z podnikateľských rodín i fotografie sociálne slabších obyvateľov. Medzi rokmi 1909 a 1919 používal

Starší typ reklamy fotografa Sándora Nagya, okolo roku 1909, zbierkový fond ZSM

Reklama fotoateliéru Nagya pred rokom 1918, zbierkový fond ZSM

Portrét dievčatka, Ateliér Sándor Nagy, okolo roku 1913, zdroj: Mária Marková

Detský portrét okolo roku 1911, Ateliér Sándor Nagy, zdroj: Mária Marková

¹ Štátny archív v Trnave, Živnostenské spoločenstvo, kniha č. 10, Remeselné živnosti 1926 – 1950

² Štátny archív v Trnave, Živnostenské spoločenstvo, kniha č. 29, Remeselné živnosti 1924 – 1951

Svadobná fotka Viktora a Jozefíny Kubíčkových, 4. 5. 1919, Ateliér Sándor Nagy, zbierkový fond ZSM

Nagy maďarskú reklamu svojho fotoateliéru: Nagy Sándor, Nagyszombat. Formou nápisu sa nachádzala na kartóne pod nalepenou fotografiou a ako umelecká reklama aj na zadnej strane kartónov. Rozoznávame dve varianty jeho reklamy s maďarským textom na zadných stranách. Staršia so secesným písmom a historizujúcim ornamentom bola na klasickej situovanej v strede. Mladšia reklama s ornamentom v štýle art deco bola umiestnená v ľavom hornom rohu kartónu. Používal ju ešte aj v roku 1919.

Do prvej polovice dvadsiatych rokov 20. storočia pracoval Nagy stále v prenajatom fotoateliéri (vtedy Štefánikova 35). Okolo roku 1926 sa stal majiteľom domu na Hviezdoslavovej ulici, kde si zriadil vlastné fotografické štúdio. V časopise *Nové Slovensko* uverejnil oznam o presťahovaní fotoateliéru na „Hviezdoslavovu 18, I. poschodie, oproti uršulínskemu kostolu“.³ Fotograf si tam vytvoril modernejšie pracovisko špecializované na fotografovanie detí. Po roku 1920 používal na označe-

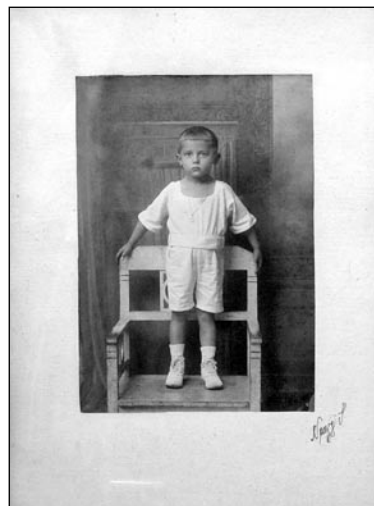

Dámsky portrét, Ateliér Sándor Nagy, pred rokom 1918, zdroj: Adela Černayová

Portrét detí, Ateliér Nagy, po roku 1918, zdroj: Gabriela Absolonová

nie svojich fotografií pečiatky A. Nagy, Fotograf Trnava, A. Nagy, Trnava alebo Ateliér Nagy, Trnava. Venoval sa viac i fotografovaniu kolektívov – napríklad z prvého svätého prijímania v Trnave i na okolí. Podpisal sa tiež pod tablá trnavských spolkov či hasičov. V tomto období sa zvýšil aj počet portrétov detí. Fotografie už nelepil

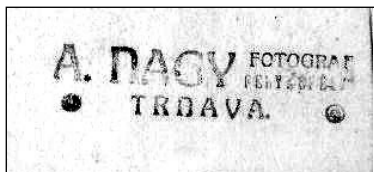
Portrét chlapca, Ateliér Nagy, 1920, zbierkový fond ZSM

Dom Alexandra Nagya s rodinou na Hviezdoslavovej ulici, Fotografia Viktora Michalca, r. 1987, zdroj: Jozef Michalec

na kartóny, ale vyvolával na tvrdší typ fotopapieru často s pohľadnicovou pretláčou na zadnej strane. Na rube týchto fotografií sa nachádzali jeho firemné pečiatky. Zachovalo sa tiež niekoľko zarámovaných umeleckých portrétov, ktoré prevažne vpravo dolu na pasparte ručne signoval. Tvorbu Alexandra Nagya sme skúmali na vzorke okolo 50 ks fotografií zo zbierkového fondu Západoslovenského múzea

³ *Nové Slovensko* č. 31 z 1. augusta 1926, s. 5

Pečiatka Nagy z obdobia prvej ČSR, zbierkový fond ZSM

v Trnave a aj zo súkromných rodinných albumov Trnavčanov. Na Hviezdoslavovej ulici v Trnave sa Ateliér Nagy nachádzal až do smrti Alexandra Nagya 19. 11. 1942. Vdova po zosnulom fotografovi Alexandrovi Nagyovi Henrieta sa vzdala živnosti 13. 9. 1943.⁴ Fotografovaniu sa sporadicky venoval aj ich syn Karol Nagy ako tovariš a pomocník v rokoch 1925 – 1942.⁵ Fotografickú živnosť

⁴ In: Evanjelická fara v Trnave, Matrika úmrtí

⁵ Alexander Nagy, Hviezdoslavova 18, pomocník Karol Nagy od 15. 9. 1925 do 19. 11. 1942. In: Štátny archív v Trnave, Živnostenské spoločenstvo, kniha č. 29 – remeselné živnosti 1924 – 1951, por. č. 1 – 589

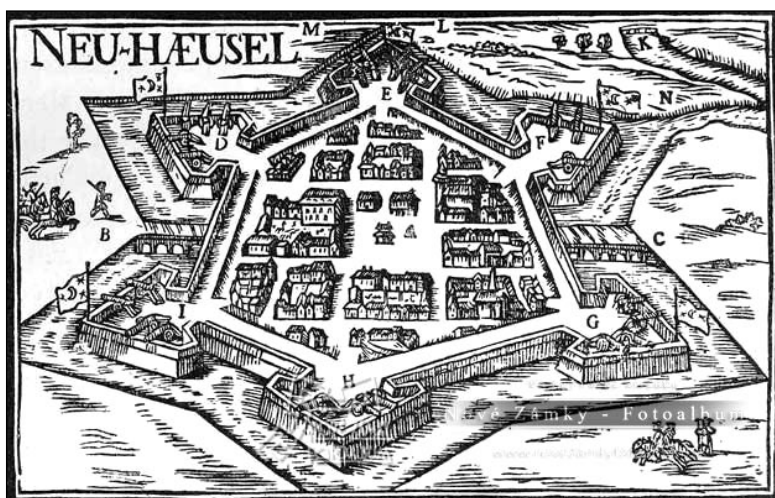
Zuzana Hudáková – Erika Juríková, Trnavská univerzita, Katedra klasických jazykov

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity XXXVII.

Viedeňčan Jakub Lupperger a jeho pocta generálovi Adamovi Cobarovi

Dnes sa známymi osobnosťami, tzv. celebritami, stávajú aj ľudia, o ktorých neraz kontroverzných činoch či slovách sa hovorí v médiách, zúčastňujú sa pochybných reality show, páchajú zločiny alebo sa presadzujú vulgárnym prejavom. V minulosti patril tento status hlavne vojnovým hrdinom, prezieravým panovníkom či múdrosťou a dôvtipom oplývajúcim ľuďom. Jedným zo spôsobov ako šíriť slávu takýchto osôb aj po smrti, bola reč prednesená pri pohrebe dotyčnej osoby a následne vydaná tlačou. Stalo sa tak i v prípade vojnového hrdinu Adama Cabora, ktorého na poslednej ceste odprevadili slová trnavského profesora Jakuba Luppergera.

Aj keď o Luppergerovi nemáme veľa informácií, vieme, že sa narodil 25. júla 1657 vo Viedni a tu aj 12. februára 1735 zomrel. Ako pätnásťročný

Dobové zobrazenie novozámockej pevnosti.

vstúpil do Spoločnosti Ježišovej a v roku 1688 ho vysvätili za kňaza. Podľa zachovaných archívnych dokumentov pôsobil ako profesor vo Viedni, Štajerskom Hradci a v Trnave, kde vyučoval etiku, fyziku,

Reklama na fotografovanie pred Vianocami v novinách Nové Slovensko č. 49 z roku 1926

Nagyová zomrela v roku 1948 a Karol Nagy si na konci tohto roku obnovil živnosť. Jeho podnikanie však ukončilo znárodňovanie. Karol Nagy sa potom zamestnal mimo fotografického remesla a fotoateliér na Hviezdoslavovej ulici definitívne ukončil svoje pôsobenie. ■

metafyziku, logiku a teológiu. Pravdepodobne mal dobré znalosti z hudby, pretože v roku 1697 sa ocitol v Linci a mal na starosti spev. Hoci na Trnavskej univerzite pôsobil Lupperger len tri roky v rokoch 1689

– 1672, vyskytuje sa na titulných listoch troch kníh, ktoré majú miesto vydania v Trnave: ako promótor promočného aktu figuroval dvakrát, a tak sa podľa dobového zvyku spomína jeho meno aj na titulnom liste promočných tlačí. Išlo o dielo Jozefa Kögla *Vítazné vavríny... z roku 1691* venované novým bakalárom a o rok neskôr kniha vydaná na počesť nových magistrův, ktorú autor Mikuláš Guschich (Gusič) nazval *Vojsenské hry*. Tretou trnavskou tlačou je dielo samotného Luppergera, pohrebná reč na Adama Cobora, ktorú predniesol pri jeho pohrebe. Nie je známe, či sa autor so zomrelým osobne poznali, hoci z istých osobných náznakov v texte by sme sa skôr prikláňali k verzii že áno. Musíme však povedať, že generál Cobor bol vo svojom čase osobou slávnou a váženou, dnešnými slovami povedané celebritou, takže aj informácie o ňom boli všeobecne známe.

Coborovci patrili medzi staré a vážne rody, ich korene siahali až do 14. storočia. Adam patrili ešte medzi tých členov rodiny, ktorí jej robili česť. Jeho ľahotickým vnukom coborovský rod vymrel. Rodina pochádzala z osady Coborský Sv. Michal v Báčke, ale kvôli tureckej hrozbe sa presťahovali. Vlastnili okrem iných majetkov Holíčsko-šaštínske panstvo a hrad Ostrý kameň. Coborovci podporovali jezuitov i františkánov a boli ich mecénmi napr. v Skalici.

Adam Cobor, ktorý sa narodil 27. septembra 1645, sa vyznamenal ako vojak v kráľovských službách, kde postupne získal najvyššie hodnosti. Činil sa tiež ako diplomat, aj keď mu politické rokovania neboli také blízke ako vojenské polia. Aktívne bojoval proti Turkom najskôr po boku Mikuláša Zrínskeho na území dnešného Maďarska, neskôr aj u nás. Od Turkov získal späť Šurany, zúčastnil sa na dobýjaní Nových Zámok v roku 1685, o rok neskôr Budína i na obsadení Srbska. Počas povstania Imricha Tököliho stál spočiatku na strane povstalcův, ale po porážke vzbúrencův ho panovník amnestoval a práve aktívnym a veľmi úspešným bojom proti Turkom si znovu získal jeho dôveru.

Adamov kladný vzťah k jezuitom sa prejavil aj počas obsadenia a vypálenia Trnavy Tököliho vojakmi v lete roku 1683: zastal sa trnavských jezuitův, keď prišli vojaci do kláštora a žiadali od nich vysoké výkupné. Vyrokoval polročný odklad na zapltenie, poskytol jezuitom časť peňazí a podľa jeho vzoru sa zachovali aj iní šľachtici. Následne niekoľko pátrov zo Spoločnosti Ježišovej umiestnil na svoje majetky, čím im zabezpečil bezpečnosť. Dodaj však treba, že coborovské mecénstvo sa prejavilo aj v iných oblastiach, a to pri financovaní vydávania kníh a v oblasti podpory školstva.

Pravdepodobne pomoc počas povstania a štedrosť boli hlavným dôvodom, prečo pohrebné obrady rodina zverila práve Spoločnosti Ježišovej. Napovedajú tomu aj ďakovné slová v pohrebnéj reči, kde sa priamo spomína „záväzná vďačnosť“. Veď Adam Cobor si svedomito plnil svoje vojenské i kresťanské povinnosti až do svojej smrti v roku 1691 v Mohuči. Pochovali ho vo februári 1692 v Skalici. Snažil sa svoj rod pozdvihnúť a robiť mu dobré meno, ktoré by bolo nezapomenuteľné aj v ďalších storočiach. Cobor ani Lupperger však nemohli predpokladať, že napriek vysloveným prianiam sa generálov syn Marek nepodá na svojho otca, nestane sa dedičom „otcovskej udatnosti“ a jeho márnokratným vnukom Jozefom celý rod vymrie.

Pamiatkou na vojenské zásluhy Adama Cobora, jeho duchaplnosť a rozumnosť však navždy zostanú Luppergerove slová. Hoci má pohrebná reč panegyrický charakter, môžeme sa domnievať, že v prípade generála išlo o obľúbeného človeka, rozvážneho vojaka, vynikajúceho rečníka a oddaného kresťana: „Múdrost, ktorú vidíme u Adama Cobora, je rovnako pozoruhodná doma a slávna aj za hranicami. Tá tak putuje cez predošlé storočia históriou – učiteľkou pravdy, že ju nezotročujú ani samotné príklady predkov, ani dôvtip súčasníkov. Ale vravím, že tá múdrost, ktorú podnecuje zručnosť, vedie obozretnosť, správdza opatrnosť, zvažuje

podnety vecí nezaujato, objavuje prostriedky na ich vykonanie bystrou myslou, výsledok predvída prezieravým okom chápacosťou a ťažkosťi odbúrava pomocou udatnosti, úklady nepriateľův odvracia rozvahou. Umom odvracia úskoky nepriateľův, úlohy preskúma pomocou rozumu. Napokon v sebe samej necháva spoznávať na vojnovom poli bojaschopnosť, mierumilovnosť v mestách, rovnosť na zhromaždení, zbožnosť v chráme, veštecký výrok na uznesení, zázrak v činoch. Všetci obdivovali Adamov vynikajúci dôvtip, keď riešil ťažké úlohy, vrcholnú stálosť v ich uskutočňovaní, otvorenosť vo vyjadrovaní premyslených výrokov. Neisté uznesenie objasnil, nejasné vysvetlil, tajomné osvetlil, nedovolené potrestal, vhodné schválil. Odpovedal jasne, rýchlo pochopil udalosti, rozhodol správne a prezieravo a vďaka šikovnej obratnosti nazhromaždil v sebe mnohé ozdoby politickej vzdelanosti premiešajúc trochu vtípného s vážnym, všedného s radostným, príjemného s užitočným. Vždy vliel do sŕdc poslucháčův krásnu harmóniu z duchaplných rozpráv.“ ■

Literatúra:

Hudáková, Zuzana: *Uhorský generál Adam Cobor v latinských tyrnavíkách*. Diplomová práca. Trnavská univerzita 2006.

Juríková, Erika: *Columba laureata. Panegyrické tlače z produkcie trnavskej univerzitnej tlačiarne*. Kraków 2014.

Káfer, István – Kovács, Eszter: *Ave Tyrnavia! Opera impressa Tyrnaviae typis academicis 1648 – 1777*. Budapest – Trnava 2013.

Súťažná otázka:

Ktoré slovenské mesto pomohol Adam Cobor získať späť od Turkův a kedy?

Správne odpovede zasielajte do 20. novembra 2018 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Miroslava Kuracinová Valová

Vychádza kniha Stredoveké výsady mesta Trnava

Pri príležitosti 780. výročia udelenia mestských práv Trnave vychádza v týchto dňoch vo vydavateľstve Anima zaujímavá knižka historika Adama Krupíka, absolventa Katedry histórie Trnavskej univerzity v Trnave. Obsahuje však nielen všetky stredoveké výsady, ktoré formovali prosperitu nášho mesta.

Adam Krupík sa vo svojej diplomovej práci, ktorá vychádza v knižnej podobe, venuje otázke, čo to vlastne privilegia sú a ako jednotlivé privilegia ovplyvňovali život v Trnave, a tým aj jej celkový hospodársky rast. Hlavným prameňom jeho bádania sú listiny, ktorými boli Trnave ako kráľovskému mestu privilegia udeľované, ale venuje sa aj sekundárnym prameňom, veľkému množstvu odborných prác, v ktorých už bol vykonaný čiastkový výskum trnavských mestských privilegií. Práca analyzuje jednotlivé listiny s ohľadom na zákony, ktoré boli typické pre kráľovské mestá, a tým sleduje celú ich históriu a vývoj. Trnavu ako stredoveké mesto sleduje od predprivilegiálneho obdobia, to znamená od čias pred rokom 1238. Vracia sa k stále neuspokojivo zodpovedanej otázke o vzniku Trnavy, sleduje jej pohraničnú polohu v rámci česko-uhorských vzťahov a jej rozvoj, keď bola významným majetkom Konštancie, dcéry Bela III. Už v tých časoch, na prelome 12. a 13. storočia sa tu začalo budovať drevozemné opevnenie, ktoré neskôr Trnavu predurčilo stať sa jedným z najdôležitejších miest v Uhorsku. Autor v práci používa priamu, analytickú, lingvistickú, ale aj komparatívnu metódu rôznych prameňov, keď napr. porovnáva trnavské privilegia s výsadami iných kráľovských miest.

Udelenie privilegií Belom IV. vlastne len potvrdilo už predchádzajúci význam Trnavy a jej obyvateľov pre rast krajiny. Primárne sa týkali obyvateľstva, postupne sa presunuli na celé sídlo. Za to sa mestá na kráľovskom majetku stali oporou panovníka, okrem výsad však mali voči nemu aj povinnosti. Takže rozvoj miest znamenal zároveň úžitok pre panovnícky rod.

Ako píše Adam Krupík: „výsady sa však ďalej vyvíjali, mestská komunita získavala ďalšie privilegia najrôznejšieho druhu. Postupne sa z týchto privilegií vytvoril komplexný systém výsad. (...) Táto kniha je jednou z prvých, ktorá skúma mestské výsady v celej ich komplexnosti, jednotlivé udelenia výsad dáva do súvislosti s historickým vývojom a ponúka tak vedecký príspevok nielen k dejinám miest a regionálnej historiografii, ale má ambície prispieť aj k poznaniu národných dejín.“ Autor skúma privilegia primárne do roku 1526, keď sa po Bitke pri Moháči u nás oficiálne končí stredovek, niekedy však ide ešte ďalej, hlavne aby osvetlil ďalšie historické súvislosti v sledovaných prípadoch, napr. keď hovorí o osude mestského kapitána Pavla Holého a jeho majetku, ktorý testamentárne daroval Trnave, ale mesto sa oň muselo súdiť, pokiaľ Bratislavská kapitula nerozhodla podľa platných zákonov v prospech mesta.

Zákony vôbec mali v stredoveku iný charakter, ako ich poznáme dnes. Obyvatelia slobodných kráľovských miest sa pridžžali iných zákonných noriem ako obyvatelia poddanských miest, študenti mali iné zákony ako klerici, šľachticov mohol súdiť len kráľ. Rovnosť pred svetským zákonom, akú poznáme dnes (aj keď niekedy len teoreticky), neexistovala. Žiť v slobodnom kráľovskom meste ako mešťan bolo veľkou výhodou, a hoci by sa zdalo, že tie mestá museli byť priam preplnené vo svojich hradobných múroch, opak je pravdou. Obyvatelia boli pre mesto pomerne vzácna „komodita“. Jednak nebolo vždy ľahké stať sa mešťanom, lebo táto príslušnosť sa v rámci miest len dedila, alebo sa len slobodní obyvatelia mohli slobodne sťahovať.

V obdobiach, keď to bolo možné aj pre iné vrstvy kvôli celkovému vyľudneniu mesta (po bojoch a pohromách), tomu zasa bránili zemepáni, od ktorých chcela odísť táto pracovná sila. Aj o tomto sa dočítate v knižke o stredovekých výsadách Trnavy, veď aj slobodné sťahovanie bolo jednou z výsad, ktorú nebolo vždy jednoduché uplatniť.

Okrem toho sleduje Adam Krupík v samostatných kapitolách a podkapitolách majetkovo-feudálne výsady, samosprávne výsady mesta (súdne výsady a výsady týkajúce sa najvyšších správnych orgánov mesta), výsady týkajúce sa platby desiatok aj výsady týkajúce sa údržby mestského opevnenia. Starostlivosť oň bola pre komunitu tunajších mešťanov finančne veľmi nákladnou položkou, preto mali na jeho oprave povinnosť podieľať sa aj obyvatelia okolitých žúp, čo bolo, samozrejme, legislatívne podchytené v privilegiálnych listinách. Pre bežný život v meste však boli dôležité najmä hospodárske výsady, ktoré možno rozdeliť na trhové, ťažobné, mýtné, vinohradnícke a výsady týkajúce sa varenia piva. Každá z nich má však svoj vlastný dosah a vlastnú históriu od svojho vzniku, keď o nej panovník vydal mandát či keď ju neskôr ten istý či iný panovník potvrdil v tzv. konfirmácii. Text zároveň „doplňa niekoľko príloh, z ktorých najdôležitejšie sú tabuľky prehľadne zobrazujúce jednotlivé kategórie výsad. Ďalšie tabuľky zobrazujú chronologický prehľad listín udeľujúcich výsady spolu s datovacími formulkami. Súčasťou príloh je aj mapa územia, na ktorom mali Trnavčania právo ťažiť drevo, vápenec a kameň“. Zaujímavosťou sú aj tzv. petenti, teda žiadatelia o privilegium z radov mešťanov

(najčastejšie richtár a členovia rady starších), ktorí sú uvedení pri každej žiadosti v texte i tabuľkách, pokiaľ boli uvedení vo vydanej privilegijálnej listine.

Čitateľ tak drží v rukách komplexné dielo, ktoré mu odpovie na otázky, čo boli výsady slobodného kráľovského mesta a ako ovplyvňovali

život v ňom. Práca sleduje odbornú tému, ale je napísaná prístupným jazykom a ako sonda do dejín stredovekého mesta prispieva aj k poznaniu každodennosti stredovekého človeka. Veď tak ako dnes, aj v minulosti ovplyvňovali dobré zákony kvalitu života a priamo či nepriamo pomáhali osobnému

i majetkovému rozvoju každého jednotlivca v meste. A duchovná i materiálna prosperita jednotlivca je na prospech celej komunity, v ktorej žije. I dnešná Trnava je dôkazom toho, že výsady boli pre naše mesto a jeho budúcnosť dôležitejšie, ako sa možno svojim užívateľom na prvý pohľad zdali. ■

Martin Jurčo

Ocenenie architektovi Jozefovi Danákovi

Už od roku 1998 patrí každý prvý októbrový pondelok Svetovému dňu architektúry, a je takmer zhodný so Svetovým dňom ľudských sídiel. V rámci osláv výročia založenia samostatnej Československej republiky v roku 1918 a pocty česko-slovenskej architektúre a staviteľstvu, Správa Pražského hradu a architektonická kancelária Architecture Week v Španielskej sále Pražského hradu usporiadali slávnostný večer s udeľovaním cien za celoživotný prínos architektúre a staviteľstvu. Cenu Jože Plečnika udelili významným architektom a staviteľom z Českej a zo Slovenskej republiky. Jedným z ocenených bol aj Trnavčan, architekt Jozef Danák.

Cena nesie meno vynikajúceho slovenského architekta Jože Plečnika, ktorého Česi považujú za svojho hradného architekta. Plečnik totiž po prvej svetovej vojne dostal objednávku na obnovu Pražského hradu a celkovo tak ovplyvnil podobu hlavného mesta Prahy. Zaujímavosťou je, že za túto i ďalšie zákazky pre prezidentskú kanceláriu Československej republiky nikdy neprijal honorár. Neraz povedal, že samotná práca na zákazke je preňho najväčšou poutou. Slávnostného oceňovania sa zúčastnilo viac ako 600 vybraných hostí a ceny odovzdávali politické osobnosti, no najmä zástupcovia profesijných organizácií. Okrem Jozefa Danáka boli ocenení i ďalší členovia Spolku architektov Slovenska. Pokiaľ ide o podiel na výrazných stavbách Trnavy, boli to predovšetkým: autorizovaný architekt profesor Lumír Lýsek a autorizovaný stavebný inžinier profesor František Ohrablo. Architekta Jozefa Danáka sme sa spýtali na bezprostredné pocity po oceňovaní: „V akej spoločnosti sme sa zišli? To treba zažiť. Za tento druh zážitku vrúcne a s úctou ďakujem. To ma zviazalo stadiaľ odchádzať v naplnení pokračovať ďalej v tom, čo mi architektúra ako povolanie či poslanie dala do vienka,“ povedal Jozef Danák a spomínal aj na okolnosti,

ktoré ho k architektúre priviedli. „Ako štvorročný v hyperaktivite svojej detskej živosti som mal zvýšený pohyb, no priviedol ma na viac ako dva roky k obmedzeniu mobility. Diagnóza mi priniesla sadru na celej jednej nohe a neskôr som viac ako rok nosil akúsi podpornú konštrukciu z nerezu a kože, ktorá mi umožňovala ako-tak chodiť. Prvý rok ma rodičia do školy vozili kočíkom. Odstavený od pohybu som si čas krátil kreslením. Ešte doposiaľ ma fascinuje vôňa mojich prvých pasteliek. Otec bol staviteľ, ukazoval mi, aké mosty ešte pred pár rokmi stavali ako vojaci v Rusku. Kursk, Smolensk, Taliansko, bolo to kruté. Po návrate projektoval rodinné domy. Najradšej som kreslil a vymýšľal i ja. Viete, jablko asi nepadá ďaleko od stromu. Samozrejme, neskôr prišlo poškulovanie po géniach ako Le Corbusier, Pablo Picasso, Salvator Dalí. Najmä po ceste s otcom do Brna po skončení priemyslovky môj svet dostal orientáciu a nadšenie. Potom vysoká škola technická, Fakulta architektúry a Vysoká škola výtvarných umení. Úžasná generácia profesorov Koulu, Karfíka, Lacka, Beluša, Vilhana, Kusého, Kuzmu. To bol dar ako odkaz pre ďalší život smerom k nadchádzajúcemu povolaniu. Ďakujem im. Snažil som sa byť ich dobrým žiakom s hlbokou úctou k autoritám.“

Atmosféra slávnosti k storočnici Česko-Slovenska a udelenie ocenenia architekta Jozefa Danáka dojali: „Pri každej práci som uplatňoval zásadu byť dôsledný vo vzťahu symbiózy funkcie a ducha akéhokoľvek dizajnu hmoty a priestoru. To platilo a platí tak pri projektovaní provizórnych sociálnych zariadení v teréne ako i pri medzinárodnej výstave či svetovom Expo. V tomto z hľadiska zmyslu nevidím žiadny rozdiel. Ak ide o realizácie navrhovaných diel, tam sa stretávame s fenoménom viacerých a často nekoordinovaných hovoriacich subjektov. Tie cez regulatívy, príkazy, zákazy, nariadenia, odporúčania, záväzné stanoviská, kontroly, normy a ktoviečo iné diktujú do koncepcií aj to, na čo nemajú. Pravdupovediac, každý diktát bol krutý. Ak sa mi pri realizáciách podarilo dosiahnuť po takých diktátoch aspoň 70 percent z toho, čo som navrhoval, považoval som to aspoň za kompromis. Naposledy som dizajnoval našu expozíciu na medzinárodnej výstave Expo 2017 v Astane. Tá sa blíži k sebauspokojeniu a možno k hrdosti na ocenenie medzinárodnej poroty,“ dodáva Jozef Danák. Pavilón Slovenskej republiky na medzinárodnej výstave EXPO 2017 Astana vyhodnotili ako druhý najlepších v kategórii výstavného dizajnu. ■

Miroslava Kuracinová Valová

Nová sezóna Divadla Jána Palárika sa začala Kukučínovým Neprebudeným

Premiéra sa uskutočnila 13. októbra 2018 vo veľkej sále Divadla Jána Palárika v Trnave. Úprava, dramaturgia a réžia: Peter Palík, dramaturgia: Martin Geišberg, scéna: Ján Zavarský, kostýmy: Eva Farkašová, hudba: Martin Geišberg, Daniel Špiner, pohybová spolupráca: Libuša Bachratá, Petr Nůsek. Obsadenie: Ondráš Machuľa – Michal Jánoš, Zuza Bežanovie – Silvia Soldanová, totka – Mária Jedľovská, Bežanka – Vanda Tureková, Bežan – Tomáš Vravník, dedinčania: Michal Blaho, Monika Stankovičová, Dáša Móderová, Martin Macko.

Každý, kto sa len „šuchol“ o maturitu zo slovenčiny, pozná príbeh Ondráša Machuľu, postihnúťého dedinského pastiera husí, ktorého roztopašná Zuzka Bežanovie pripraví o pokoj duše, keď mu sľúbi, že sa za neho vydá. Ondráša vychováva totka, ktorá ho aj zadrží doma, keď nadíde deň Zuzkinej svadby s Janom Dúbravoviem. Nešťastný dedinský prostáčik to však nedokáže pochopiť a napokon zahynie, keď sa počas požiaru po Zuzkinom sobáši snaží zachrániť Bežanovie husi. Dej Neprebudeného má však v sebe viac stupňujúcich sa dramatických okolností: Ondrášovu snahu nakloniť si budúcich svokrovcov, neschopnosť okolia vysvetliť mu, že on nie je mládenec na ženie, či výbušnú povahu Zuzkinho otca, ktorý sa nevie zmieriť s tým, že sa jeho žena s dcérou rozhodli sobáš s Janom odhaliť potichu a rýchlejšie (aby Ondráš skôr pochopil a zabudol).

Zároveň však má tento príbeh aj roviny snové: Ondráš na paši sníva o princeznej, sníva o svadbe, peknom oblečení, láske. Svet v jeho hlave sa nestretá s realitou okolo neho, ale napriek tomu je úprimný, hlboko prežívaný a pravdivý. A práve na túto lyrickú líniu naviazal svoju interpretáciu poviedky Neprebudený Peter Palík (v DJP režíroval hry Malý princ a Modrý vták). Skúsenosti s inscenovaním Kukučínovej Rysavej Jalovice má už z divadla v Spišskej Novej Vsi. Typickým

prvkom Rysavej jalovice je humor, zato v Neprebudenom sa dejová línia, ktorá sa odvíja okolo Ondráša od jeho pohláznenia Zuzkou až po tragickú smrť, strieda so snivosťou, jednoduchosťou a naivnou čistotou jeho života. Akoby sa tak slovenský literárny realizmus dostal do surrealistickej či lyrizovanej roviny, myslíme si však, že Kukučín by nemusel byť proti.

Inscenácia trnavského Neprebudeného bola písaná priamo pre herecký súbor DJP, kde sa hlavnej postavy Ondráša veľmi presvedčivo zhostil autenticky „ondrášovský“ Michal Jánoš, ktorý počas celého predstavenia (hraného bez prestávky) zostáva na scéne (jej autorom je emeritný umelecký šéf DJP Ján Zavarský). Ondrášov svet na javisku spočíva v „miestnosti“ s jednými dverami a so stenou otvorenou voči divákovi, ktorá je naplnená

viacvýznamovými, minimalisticky vyjadrenými a predsa vysoko funkčnými rekvizitami – vaníkúšmi. Vo viacerých obrazoch stvárnil Machuľove húsky, zároveň však najviac odkazujú na jeho „neprebudenosť“, lebo sú tam len dovtedy, kým ho okolie nenúti nasilu sa zobudiť. Do predstavenia sa tak okrem herectva (náročnej pohybovej zložky, ktorá vznikla aj v spolupráci s odborníkom na násilné scény Petrom Nůskom) a výbornej hudby (autori Martin Geišberg a Daniel Špiner) musí zapájať aj divákova fantázia.

Hra stojí, podobne ako novela, na postupnom odkrývaní vzťahov, ktoré sú, tak ako to býva aj v reálnom živote, veľmi často tvrdé, ba až nevedomelo kruté. A to vo vzťahu Ondráša a totky, ktorú vynikajúco stvárnila Mária Jedľovská, i roztopašnej Zuzky, ktorá netuší, do akého nešťastia

môže jej nevinná koketéria niekoho zaviesť. Ba niekedy krutosť a bolesť z nepochopenia Ondrášovho sveta celkom prevážia – keď ho dedičania obvinia z podpaľačstva.

Ondrášovo priezvisko Machuľa býva v literatúre interpretované ako škvrna na dedinskom spoločensťve. Pritom len on je v hre bez líčenia a v jednoduchom odeve husiara. V kostýmoch ostatných postáv (autorky Evy Farkašovej) prichádza na scénu symbolická farebnosť a výrazné líčenie – masky, ktorými obrastá tvár človeka dospievaním, „zrelosťou“, chápaním, že veci sú väčšinou iné, ako sa zdajú.

Ondráš zostáva dieťaťom, ktorého svet nie je poznačený touto maskou, chápe veci vo svojej prvej a jasnej čistote úmyslu, nie ako „spoločenskú dohodu“. Jeho „skutočnosť“ sa nestretá so „skutočnosťou“ tých druhých, a preto nakoniec Ondráš zomiera. Ako povedal na stretnutí po verejnej generálke Martin Geisberg, dramaturg predstavenia, hra sa však nekončí na javisku. Dôležité je to, čo si z nej divák odnesie, ako ho oslovia vrstvy významov dramaturgie Neprebudeného v interpretácii Petra Palika, hercov aj ostatných umeleckých tvorcov. Inscenácia Neprebudeného sa

rozbiehala ešte počas predchádzajúceho vedenia DJP, určite však zapadá aj do plánov toho súčasného, ako deklarovali riaditeľka Zuzana Šajgalíková a umelecký šéf Juraj Bielik: dostať na javisko ďalšiu tvorbu pre deti a mládež či dramaturgiami sprostredkovať stredoškólakom stretnutie s odporúčaným čítaním. Cieľom však nie je „predčítať“ text, ktorý môže byť niekedy náročný na uchopenie, ale k nemu priviesť. Avšak nielen školopovinnú mládež: vrátiť sa k hodnotám slovenskej či svetovej literatúry prostredníctvom katarzného divadelného zážitku môže byť výzvou pre každého diváka. ■

(red) foto: malyberlin.sk

Malý Berlín v novembri

■ Divadlo SpozaVoza:

Tesla a priatelia

Činoherno-bábková inscenácia podáva vtipným aj edukačným spôsobom znalosti o fyzike, tvorbe elektrickej energie a o živote slávneho vynálezcu, fyzika a hlavne človeka Nikola Teslu. V predstavení sa detský divák zoznámi okrem iného aj so známymi osobnosťami ako Thomas Alva Edison, Mark Twain a pod. Predstavenie chce poukázať aj na to, ako technológia ovplyvňuje každodenný život človeka. Predstavenie trvá 45 minút a je určené deťom od 8 rokov.

Podujatie sa uskutoční v nedeľu 11. novembra o 16.00 v kultúrnom centre Malý Berlín. Vstupenky v hodnote 3 € sa budú dať kúpiť na mieste konania pred začiatkom podujatia.

■ Divadlo Kontra:

Poručík z Inishmore

Vražedne smiešna komédia o írskych teroristoch, pri ktorej zatúžite umrieť od smiechu! V časoch, keď je terorizmus reálnou hrozbou a svet je zdesený z ďalších útokov samovrahov, McDonagh – „Írsky Tarantino“ – zabíja smiechom a odhaľuje jeho absurditu. Jedného

Poručík z Inishmore

dňa na írskom ostrove Inishmore záhadne zahynie kocúr. Nie hocijaký, ale miláčik radikálneho teroristu, člena paramilitantnej organizácie INLA, ktorý prichádza svojho miláčika pomstiť. Krv sa leje potokmi, mŕtvol sa kopia. Vražedne smiešna komédia Martina McDonagha.

Od prvého uvedenia hry uplynulo už 15 rokov, no jej svetová popularita neslabne a navyše, text naberá nové významy. V roku 2002 bola hra nominovaná na London Evening Standard Award za najlepšiu hru a v roku 2003 získala ocenenie

Olivier Awards za najlepšiu komédiu.

Divadelné predstavenie sa uskutoční v utorok 20. novembra o 19.00 v kultúrnom centre Malý Berlín. Vstupné 7 € v online predpredaji, 9 € na mieste.

■ Ypsalon 2018: festival spisovateľov

Aj tento rok sa koncom novembra, konkrétne v termíne od 22. do 25. novembra, uskutoční najväčšie literárne podujatie v Trnave – festival spisovateľov Ypsalon. Konať sa bude hlavne v priestoroch kul-

túrneho centra Malý Berlín a medzi hosťami nájdete napríklad Pavla Rakova, Arpáda Soltésza, Luciu Molnár Satinskú, Dušana Vicena či Dada Nagya. Ako sprievodné podujatie je naplánovaný koncert mladého hudobného experimentátora, ktorý vystupuje pod menom Panáčik, a dvojazyčné divadelné predstavenie pre deti Bold Rabbit inšpirované dobrodružstvami Smelého Zajka od Jozefa Cígera Hronského.

Podrobný program bude zverejnený na webovej stránke www.ypsalon.sk.

■ **Potmehúd: tanečné predstavenie**

Autorský projekt päťice českých tanečníkov žijúcich v Prahe v choreografii slovenského Maďara Csaba Molnára. Európania hľadajúci svoje folklórne korene so šibalským úsmevom na perách.

V inscenácii Potmehúd sa tanečníci snažia znovuobjaviť a rehabilitovať folklórny umelecký prejav, zbaviť ho muzeálnych nánosov a nanovo ho prežiť čírou silu nespútanej ľudovej tvorby.

Tvorí vlastný originálny folklór. Každý z tanečníkov vnáša do inscenácie svoju vlastnú skúsenosť a osobnosť a jednotlivé výstupy preto balansujú medzi humorom a drámou, emotívnosťou a cynizmom. Do inscenácie je zakaždým prizvaný hosť, ktorý prináša moment prekvapenia a šibalské situácie.

Tanečné predstavenie Potmehúd sa koná v sobotu 1. decembra o 19.00 v priestoroch kultúrneho centra Malý Berlín. Vstupné 7 € v online predpredaji, 9 € na mieste. ■

TS Ekotopfilm – Envirofilm, foto: arollafilm.com

Dokumentárne filmy, ktoré menia myslenie a životný štýl, prichádzajú do Trnavy

Medzinárodný filmový festival Ekotopfilm – Envirofilm zavíta 5. a 6. novembra do trnavského kina Hviezda. Pripravený je pestrý výber dokumentárnych filmov, ktoré prenesú diváka prostredníctvom filmového plátna nielen do divokej prírody, ale aj priamo do centra nelegálneho obchodu. Okrem jedinečných filmov z celého sveta festival prináša aj sprievodné diskusie – Doba plastová a O živých riekach. Vstup na festival je voľný.

Cieľom podujatia je inšpiratívnym spôsobom meniť správanie spoločnosti vo vzťahu k životnému prostrediu a vytvárať priestor na otvorenú diskusiu o otázkach trvalo udržateľného rozvoja. V rámci celoročnej TOUR prináša festival Ekotopfilm – Envirofilm do regiónov Slovenska výber najlepších filmov aktuálneho ročníka. „Naša spoločnosť sa mení, naše prostredie je už iné. Obdobie, v ktorom v súčasnosti žijeme, je výrazne ovplyvnené ľudskou činnosťou. Vidíme to v našich festivalových filmoch každý rok. Tento rok premietame niekoľko filmov, ktoré dokazujú, že naša planéta je už odlišná od obrazu, ktorý sme poznali. Ľudia často myslia iba na svoj komfort a neplánujú zmeniť svoj životný štýl. My sa snažíme verejnou inšpiráciou k zmene,“ vysvetľuje zmysel podujatia generálny riaditeľ festivalu Peter Lím. Podujatie privítal aj primátor Trnavy Peter Bročka: „Trvalo udržateľný rozvoj je pre nás jednou z priorít. Vytvárame podmienky na rozvoj alternatívnych spôsobov

dopravy v meste, systematicky budujeme sieť cyklotrás a nedávno sme spustili testovaciu prevádzku bikesharingu, teda systému výpožičiek zdieľaných elektrobicyklov. Ako prvé mesto na Slovensku sme vstúpili do projektu Zóny bez pesticídov – hoci sme ich už predtým používali veľmi málo, zaviazali sme sa ich úplne vylúčiť v siedmich oblastiach mesta s najväčšími plochami zelene. Verím, že budeme inšpiráciou pre ďalšie mestá aj

ich obyvateľov. Podobné kroky si žiadajú zmenu v myslení, preto si ceníme iniciatívy, ako je festival Ekotopfilm – Envirofilm, ktoré prinášajú nové pohľady na to, ako by sme sa mali správať k svojomu životnému prostrediu.“ Filmový festival Ekotopfilm – Envirofilm sa začne 5. novembra 2018 v kine Hviezda. Doobedie patrí Junior festivalu pre vopred prihlásené základné a stredné školy, popoludňajší a večerný program je určený

pre širokú verejnosť. Festivalové filmy poskytnú divákovi pohľad nielen na problémy, ktoré sužujú naše životné prostredie, ale aj ich riešenia a úspešné príbehy záchrany. Objavte spolu s festivalom tajomstvá každodenného života kamčatských medvedov, vydajte sa na cyklovýlet po Nórsku, odhaľte

čierny trh so slonovinou, pozrite si najinovatívnejšie dizajnové riešenia alebo nájdite alternatívy jednorazových plastov.

Program je obohatený o inšpiratívne diskusie. Doba plastová návštevníkom v pondelok o 17.35 priblíži projekt BLUE LIFE, ktorého cieľom je čistenie ostrovov a podmorského

sveta od plastového a iného odpadu. O živých riekach porozprávajú tvorcovia filmu Živá rieka v utorok o 18.00, podelia sa nielen o zážitky z natáčania, ale priblížia aj význam nespútaných riek.

Viac informácií o programe nájdete na: www.ekotopfilm.sk/trnava a na zadných stránkach tohto vydania. ■

(jls)

Šport v skratke

■ FUTBALOVÁ SPOMIENKA

– Pred päťdesiatimi rokmi, v utorok 5. novembra 1968, sa hral v Trnave pamätný benefičný zápas. Do hľadiska futbalového štadióna Spartaka prišla naň vyše desaťtisícová návšteva. Popoludnie bolo totiž venované rozlúčke 23-násobného reprezentanta A-mužstva Československa Imricha Stachu (* 4. 11. 1931 – † 10. 1. 2006) s aktívnou činnosťou. Domáce mužstvo, zostavené slávnym brankárom, sa rozišlo s prvligistami viedenskej Admiry Energie bezgólovou remízou. Po záverečnom hvizde vzali hráči svojho populárneho Capana na ramená a za diváckeho aplauzu absolvovali čestné kolo. Pripomeňme, že Stacho bol dvojnásobným účastníkom majstrovstiev sveta (1954 Švajčiarsko, 1958 Švédsko). Dres svojej rodnej Trnavy vyzliekol iba počas základnej vojenskej služby, ktorú si odkrútil v pražských celkoch ATK a Tankista.

■ **NEZABUDNUTEĽNÝ NOHEJBALISTA** – V druhej polovici novembra uplynie osemdesiat rokov od narodenia trnavskej nohejbalovej legendy Róberta Zwiržinu staršieho (22. 11. 1938 – 7. 9. 2009). Loptovej vášni nad nízkou sieťou sa oddal ako hráč, organizátor a tréner. Dišlo sa tak na oddielovej (TJ SZM Fortuna), klubovej (NK Slávia) a vo funkcionárskom poňatí aj na celoslovenskej úrovni. Jeho dorasteneckí zverenci získali pre Trnavu v osemdesiatom druhom roku majstrovský titul v rámci Slovenska. Stál pri zrode koncoročného turnaja trojíc s medzinárodnou účasťou, ktorému dal názov Trnavský vianočný smeč. Na palubovke mestskej športovej

Snímka z druhej polovice sedemdesiatych rokov predstavuje učiteľku telocviku a atletickú trénerku Anku Vávrovú so svojimi mladými zverenkami. Pri Behu priateľstva v Trnave, tradičnom príspevku k novembrovým oslavám Medzinárodného dňa študentstva, ich pred štyrmi desaťročiami zvečnil športový fotoreportér Ján Slovinec.

haly sa toto podujatie hrá dodnes, v ostatných sezónach ako Zwiržinov memorál.

■ **LAKROSOVÝ ZÁVER** – Prastará indiánska hra už zapustila korene aj v našom meste. Športový klub Trnava Sabers vznikol pred štyrmi rokmi. Za sebou má ďalšiu sezónu v Slovenskej lakrosovej lige. Jej záverečné kolo, deviate, sa hralo v sobotu 13. októbra. Po ostatnom zvonení dostala ligová tabuľka takúto konečnú podobu: 1. Prievidza Headhunterz (bez prehry), 2. Zvolen Punishers, 3. Skalica Chiefs, 4. Trnava Sabers. O poradí tímov na druhom a treťom mieste sa rozhodlo až v samom závere majstrovského programu, keď domáca Skalica podľahla hosťom spod Pustého hradu 5:6. Zostava Trnavčanov v poslednom kole SLL: Miroslav Miklošovič, Radovan Urban,

Timotej Krajčír, Jozef Joža, Kristián Šupina, Stanislav Hanus, Richard Bobek, Boris Stankovič.

■ **STRELECKÝ BONBÓNİK** – Širokej rodine športových strelcov z brokových zbraní sa každoročne teší na Veľkú cenu zaslúžilého majstra streľby Cyrila Orešanského (* 2. 7. 1939), okrem iného šampióna ČSSR 1973 v disciplíne trap. Rovnaká hlavná kategória sa striedala aj v trnavských Štrkoch. Vyhrá ju Marcel Benkovský, člen domáceho ŠKP. Zopakoval tak prvenstvo pred dvoch rokov. Tentoraz uspel v dodatočnom rozstrele, po ktorom na strieborný stupienok odsunul Adriána Drobneho. Tretiu priečku obsadil Filip Praj (obaja ŠCP Bratislava). Ich kolegovia z bratislavského centra, Dominik Krčmár a Diana Marková, nenašli premožiteľov v skeete. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: zdroj Henrich Današ

Príde v júni do Trnavy aj Peter Sagan?

Spoločné majstrovstvá SR a ČR 2019 v cestnej cyklistike mieria do nášho slobodného kráľovského mesta

Ako sme už v Novinkách z radnice informovali, trnavská cyklistika v organizovanej podobe jestvuje od roku 1893. Vtedy uzrel svetlo sveta prvý spolok pre súťaženie v sedle bicyklov. Aktuálne si teda pripomíname 125. výročie jeho vzniku. Je príjemné konštatovať, že populárnemu olympijskému športu na dvoch kolesách sa v Trnave stále darí. Počas roka to dokumentovalo aj spravodajstvo v našom časopise z viacerých úspešných podujatí na mestskej a regionálnej úrovni.

Bodku za pretekárskou sezónou elitných, výkonnostných a masových vyznávačov dal v nedeľu 28. októbra na Prednádraží medzinárodný cyklokros UCI kategórie C2. Súčasne išlo o piate kolo Slovenského pohára. Lanský sviatok v teréne na konci staničného parku si zopakovali technickí realizátori z domáceho CK Olympik pod taktovkou Bohuslava Kujoviča a šéfky organizačného sekretariátu Kataríny Ďurkovej. Pretože preteky sa skončili po uzávierke tohto čísla, reportážne postrehy prinesieme v ďalšom vydaní NzR.

Tiež v cyklistickom zákulisí sa z trnavského pohľadu varí parádna pochúťka. Na tlačovej besede pri tohtoročných majstrovstvách ČR a SR v Plzni totiž zaznela prvá informácia, že najbližší spoločný šampionát cestných cyklistov bude v júni 2019 na deväťdesiat percent v Trnave. Príjemná zvesť postupne naberala reálne kontúry. Poslanci nášho mestského zastupiteľstva na septembrovom rokovaní už schválili dotáciu pre budúcoročný vrcholný projekt v znamení úzkych galusiek. Takže 20. spoločný šampionát oboch bratských štátov dostal od predstaviteľov slovenského Ríma všestrannú podporu. Po lanských etapách medzinárodných pretekov Okolo Slovenska, s centrom na Trojičnom námestí, by mala zavítať do nášho starobylého kráľovského mesta ďalšia cyklistická elegancia. A s ňou aj tisícky fanúšikov. Možno totiž reálne predpokladať, že na štart príde hviezdny žilinský rodák, trojnásobný majster sveta Peter Sagan. Jeho obdivuhodné sólo počas ostatných M-ČR a SR na cestách v okolí západočeskej metro-

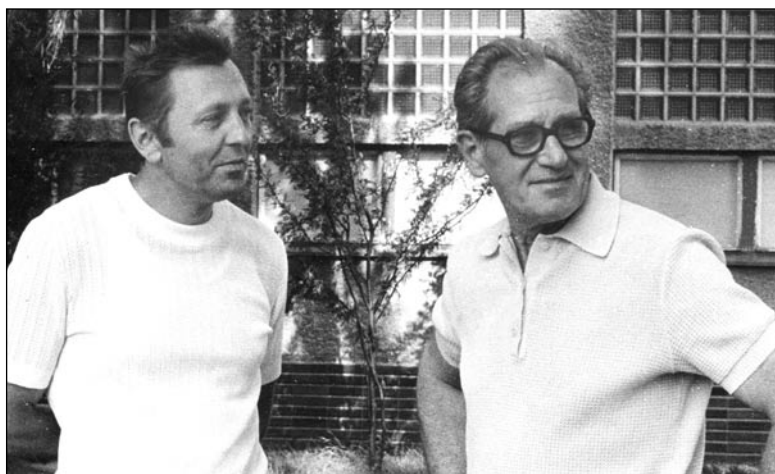
O cyklistické preteky v Trnave vždy býval veľký divácky záujem. Na našom historickom zábere z obliekania vedúceho pretekára do najcennejšieho dresu je v popredí v bielej košeli hlavný organizátor Karol Stuck (* 24. 9. 1908 – † 5. 12. 1993). poly máme ešte stále pred očami. Ak sa teda na poslednú chvíľu neudejú žiadne nepredvídateľné veci, v druhej polovici júna 2019 zavíta do Trnavy česká a slovenská elita na čele s Peťom Saganom. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: arch E.Č.

Významné jubileum barda trnavskej atletiky

Dlhoročný pedagóg Eduard Čordáš sa nadhlo skamarátil najmä s kráľovnou športu

Pretekár, tréner, rozhodca a organizátor. To všetko sa na telovýchovnom poli snúbi so stredoškolským učiteľom Eduardom Čordášom (* 24. 11. 1938 Trnava). Jeho srdcovou záležitosťou sa stala atletika. Okrem kráľovnej športov si blízky vzťah vypestoval aj k ďalším odvetviam. Hráčsky začínal s hádzanou, neskôr ho výraznou mierou oslovilo angažovanie sa v basketbalovom dianí, funkcionársky pracoval v súťažiach všestrannosti pod názvom Odznak zdatnosti, načas presedlal medzi výborníkov ľadového hokeja či amatérskeho tenisu.

Eduard Čordáš (vľavo) so svojim učiteľským a trénerským vzorom Františkom Gažom.

Telesnej kultúre obetoval desiatky hodín dobrovoľníckej činnosti. Športové gény zdedil po svojom otcovi Mikulášovi Čordášovi, nezabudnuteľnej postave trnavskej atletiky. Počas dlhej pedagogickej dráhy v strojníckej priemyselovke na Komenského zasa našiel vzor v kolegovi Františkovi Gažovi. Novinky z radnice dopodrobna

zmapovali vo februári 2014 širokospektrálne pôsobenie E. Čordáša v ponuke pohybových aktivít. Krátko predtým totiž prevzal vysoké medzinárodné ocenenie od vrcholnej inštitúcie European Athletics. Jeho podrobný profil je teda pre záujemcov k dispozícii na internete pod titulkom Celoeurópska pocta Eduardovi Čordášovi.

Tento mesiac mu priniesol oslavu okrúhlych narodenín. K početným gratulantom sa pripájajú aj tvorcovia športovej rubriky nášho mestského mesačníka. Stále mladickým elánom obdarenému jubilantovi prajeme pokojnú jeseň života. Hoci, ako poznáme Edka Čordáša, záhaľku si nedožičí ani s ôsmimi krížikmi na pleciach. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: František Uhrovič

Amatérsky tenis v Trnave ťahá úctyhodnú sériu ...

Dôstojná bodka za štyridsiatym výročím TTL, víťazné poháre získala dvojica Adrián Gabriel – Roman Sawicki

Tenis má svoje čaro. Tiež v amatérskej podobe. Štyridsať dielov bez jediného prerušenia je výnimočná porcia. Takouto bilanciou sa pýši Trnavská tenisová liga. Od svojho zrodu ešte nepauzovala, hoci občasné turbulencie sa jej nevyhli. Stredoškolský učiteľ Ján Ondruška ju založil pod názvom Trnavská tenisová liga pracujúcich na jar 1979. Otvorila sa hrala pod patronátom okresnej odborovej rady a okresného výboru telovýchovy. Jesenný záver vtedy zastihol na víťaznej priečke tenisový tandem Igor Cepko – Milan Oravec z Domáciach potrieb Trnava. Druhý stupeň obsadilo Gymnázium Trnava, bronzové medaily si odniesli zamestnanci Škody Bohunice.

Po siedmich ročníkoch prevzal predsednícke žezlo Titus Ottinger a teraz je v čele riadiaceho výboru Pavel Diener. Amatérsku TTL vedie dvadsaťdva sezón. Z ďalších zanietených činovníkov štyridsaťročnej histórie spomeňme aspoň holiča Mariána Škultétyho, organizátora odborárskeho športu Karola Duffeka (obaja sa už pobrali do večnosti) alebo Jozefa Štibrányiho, futbalového vicemajstra sveta z Čile 1962. Dlhodobé súťažné dianie na kurzoch trnavského regiónu ponúko najmasovejší záber v druhej

Pavel Diener (vpravo) pri dekorovaní víťaznej dvojice

polovici osemdesiatych rokov. Tridsaťšesť mužských tímov rozdelili do troch výkonnostných líg, kým ženské družstvá mali samostatnú súťaž. Muži Okresného stavebného podniku Trnava, najlepší v 10. ročníku TTLP, dokonca postúpili na konci sezóny 1988 až do nadstavbového celoslovenského finále, v ktorom oskalpovali víťaznú zostavu bratislavskej mestskej ligy, tamojšiu Slovenskú filmovú tvorbu (3:0).

Na sklonku tohtoročnej antukovej sezóny panovala po celý deň sviatočná konfrontácia k nevsedenému výročiu. Liace turnajovej štvorhry držal Adrián Gabriel s Romanom Sawickim. Víťazné poháre prevzala známa dvojica z rúk Pavla Diene-

ra. Obdivuhodný lodivod teda kormidloval usporiadateľský štáb aj pri deblovom turnaji k 40. výročiu vrcholnej súťaže rekreačného tenisu. Do moderného, starostlivo udržiavaného areálu TC Empire prišla rovná päťdesiatka amatérskych hráčov z Trnavy a okolia. Rozdelili ich do piatich základných skupín. Účastníkov potešilo, že nočný dážď a silný vietor hneď ráno ustali. Takže aj počasie napokon nastavilo svoju žilivú tvár. Súperilo sa ostošesť, no vzácné fair. Finálový súboj prišiel na rad až za večerného súmraku. A potom už dostalo priestor kamarátske spomínanie na úctyhodné štyri desaťročia ich amatérskej tenisovej ligy. ■

Spomienka na trnavského šachistu, trénera, ale aj funkcionára Vladimíra Hagaru.....

„V stredu 5. 9. v ranných hodinách zomrel vo veku 70 r. po ťažkej chorobe Vladimír Hagara. Bol dlhoročným hráčom Lokomotívy Trnava, rozhodcom, funkcionárom, trénerom mládeže a aj riaditeľom ligových súťaží. V rokoch 2003 – 2016 bol predsedom športovo-technickej komisie KŠZ Trnava.“ Takáto stručná informácia sa objavila začiatkom septembra na webovej stránke Slovenského šachového zväzu.

Pri osobe Vladimíra Hagaru by sme sa dostali do filozofovania o spojitosti medzi matematikou a kráľovskou hrou, lebo Vlado vyštudoval matematiku (spolu s fyzikou) na Pedagogickej fakulte UK v Trnave (bol promován r. 1972) a vyučoval aj mládeži v šachovom krúžku. Ako dlhoročný funkcionár mal doma hromadu písomného materiálu a asi aj preto sa rozhodol napísať knihu z histórie šachu v trnavskom regióne, ktorá však zostala zatiaľ len v rukopise a čaká sa, kto ju dopíše. Naša šachová rubrika ho inšpirovala aj na napísanie niekoľkých príspevkov pre NzR. Jeho meno a priezvisko sa niekoľkokrát objavilo medzi výhercami riešení problémov v šachových rubrikách niektorých našich denníkov (napr. v dlhodobej riešiteľskej súťaži v Hlase ľudu r.

1994 sa delil v silnej konkurencii o 5. až 6. miesto). Naposledy sa tak stalo v dvojmesačníku Leopoldov roku 2016. V skladaní šachových skladieb nenašiel záľubu. V praktickom šachu sa vyšplhal jeho max. rating na hodnotu okolo čísla 2 000. Za výborné výsledky dosiahnuté v práci s mládežou na šachovom poli dostal v r. 2012 Uznanie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnavy z rúk vtedajšieho primátora, ktoré si prevzal osobne. Kráľovskej hre sa venoval od r. 1974 najskôr v Spartaku a od r. 1983 v Lokomotíve Trnava. V rokoch 1972 – 1994 pôso-

bil ako pedagóg na Strednom odbornom učilišti strojárskom v Trnave. Následne do roku 2008 bol na Združenej strednej priemyselnej škole v Trnave zástupcom riaditeľa pre všeobecno-vzdelávacie predmety. Zákerné choroby neobchádzajú ani šachistov, ktorí síce odchádzajú do pomyselného šachového neba, ale ich odohraté duely zostávajú trvalo uložené v šachových archívoch.

Preto si aj my pripomenieme Vlada dvoma šachovými partiami. V prvej, ktorá sa hrala na Majstrovstvách SR 1997, sa stretol v dueli takmer päťdesiatročný muž s talentovaným pätnásťročným dievčaťom z Bratislavy, ktorého trénerom sa neskôr stal trnavský veľmajster Ján Plachetka. Za šachovým stolíkom odohrali medzi sebou ostrý variant Philidorovej obrany (C41), ktorej autorom bol Francúz s vlastným menom Francois Andre Danican (* 1726 – 1795), kde biela útočila na kráľovskom a čierny na dámskom krídle. Ich súboj sa nakoniec skončil podaním rúk na znak zmieru, ale nebola to tzv. veľmajstrovská remíza. Bojovalo sa nekompromisne až do konca poučnej partie, v ktorej čierny v závere niekoľkokrát nevyužil možnosť ju vyhrať. Jeho posledná šanca bola asi v 50. ťahu.

Regína Pokorná – Vladimír Hagara

1. e4 d6 (1. - e5 2.Jf3 d6 3.Sc4 f5 4.d3 c6 5.e:f5 S:f5 6.Sg5 Jf6 7.Jbd2 d5 8.Sb3 Sd6 podľa A. Philidora v jeho „Analýze šachovej hry“ z r. 1749) 2. d4 Jf6 3. Jc3 (3.f3 Jbd7 4.c4 e5 5.d5 Se7 6.Jc3 0-0 7.Se3 c6 8.Sd3 Jh5! 9.Dd2 Jf4! 10.Sf1 Jb6 11.g3 Jh5 12.0-0-0) 3. - c6 (3. - e5 4.Jge2 Se7 5.g3 c6 6.a4 Se7 7.0-0 0-0 8.a3 Jbd7 9.h3 Vb8 10.Se3 a5 11.b3 Ve8 12.g4 b4 13.a:b4 a:b4 14.Ja4 d5 15.d:e5 J:e4 Anand vs. Morozevič, Nice 2009; 3. - Jbd7 4.Sc4 e5 5.Jge2 c6 6.a4 Se7 7.0-0 0-0 8.Kh1 Ve8 9.f3 Dc7 10.Se3 Jf8 11.Dd2 a5 12.Vfd1 e:d4?!

(12. - Jg6) Alcaraz vs. Gagunashvili, Benidorm 2007) 4. f4 (4.g3 Jbd7 5.Sg2 e5 6.Jge2 b5 7.a3 Se7 8.0-0 0-0 9.b3 Sb7 10.Sb2 Ve8 11.Dd2 Dc7 12.h3 a5 13.g4 b4 14.a:b4 a:b4 15.V:a8 V:a8 16.Jd1 c5 17.d5 Sa6 18.Ve1 S:e2 19.D:e2 Jf8 20.Je3 Jg6 Šamkovič vs. Benjamin, Las Vegas 1995) 4. - Da5 5. Sd3 (5.Sd2 Db6 6.e5 Jd5 7.e:d6 D:d4 8.Jf3 J:c3 9.J:d4 J:d1 10.d:e7 S:e7 11.V:d1 0-0 =) 5. - e5 6. d:e5 d:e5 7. f5 b5 8. Sd2 b4 9. Jce2 Db6 10. Jg3 Sc5 11. Jh3 Jbd7 12. De2 a5 13. Jh5 (13.Sg5 0-0 14.0-0 a4 15.Sc4 a3 16.b3 h6 17.Sh4 Sd4 18.Jg1 c5 19.Jh5 Sb7 20.J:f6+ J:f6 21.S:f6 D:f6 22.Jf3 Vfd8 =/+) 13. - 0-0 14. J:f6+ J:f6 15. g4 Sa6 16. g5 S:d3 17. D:d3 Vfd8 18. Df3 Je8 19. 0-0-0 Vd7 20. g6 f6 21. g:h7+ Kh8 (21. - K:h7 22.Kb1 a4 23.Sc1 Jd6 24.Vd3 Kg8 25.Vhd1 Sd4 26.Jf4 Jb5 27.Je6 a3 28.b3 c5 29.Dh5 Dc6 30.Sd2 Jc7 31.J:d4 V:d4 32.Ve1 V:d3 33.c:d3 Dd6 =/+) 22. Vhf1 Vad8 23. Jf2 V:d2 24. V:d2 Se3 25. Jd3?! (25.Vfd1 V:d2 26.V:d2 Dd4 27.Dc2 Sh6 28.Kd1 S:d2 29.D:d2 D:b2 30.Ke2 D:a2 31.Dd7 D:c2+ 32.Kf3 Jd6 33.D:d6+ K:h7 34.Dd8 Dc3+ 35.Ke2 Db2+ 36.Kf3 Da3+ 37.Ke2 b3 38.De8 a4 39.Jg4 Db2+ 40.Kf3 Dc3+ 41.Je3 =) 25. - Dd4 26. Ve1 Sh6 27. Kd1 S:d2 28. K:d2 c5?! (28. - D:b2! 29.Dd1 Vd4 30.Da1 D:a1 31.V:a1 Jd6 32.Vf1 V:e4 33.Vf2 Vh4 34.Jc5 K:h7 35.Ke1 Vh5 36.Jb3 Je4 37.Vg2 a4 38.Ja5 Jc3 39.J:c6 J:a2 40.Vg4 a3 41.J:b4 Jc3 42.Kd2 a2 43.J:a2 J:a2 44.Vg2 V:f5 45.Kd3 Vf3+ 46.Ke2 Vh3 47.Ke1 e4 -+) 29. b3 c4 30. b:c4 Dc3+ 31. Kd1 D:c4 32. Ve2 D:a2 33. Ke1 Da1+ 34. Kf2 Dd4+ 35. Kg2 b3 36. Je1 b2 37. Db3 K:h7 38. c3 b1D 39. D:b1 D:c3 40. Db6 Vd2 41. Df2 V:e2 42. D:e2 Dc6 43. Dd3 Jd6 44. Dh3+ Kg8 45. Db3+ Kf8 46. Db8+ Jc8 47. Jf3 a4 48. Jd2 Dc3 49. Jb1 Dc2+ 50. Kf3 Db3+?! (50. - Kf7! 51.Db4 Dd3+ 52.Kg2 Dd4 53.Db7+ Je7 54.h3 Dc4 55.Kf2 a3 56.Jd2 Dc2

57.Ke2 a2 58.Db3+ D:b3 59.J:b3 Jc8 60.Kd2 Jd6 61.Kd3 Kg8 62.Ke3 Kh7 63.Kd3 Kh6 64.Ke3 Kg5 65.Kf3 Kh4 -+) 51. D:b3 a:b3 52. Ke3 Ke7 53. Kd3 Kd6 54. Jd2 b2 55. Jc4+ Kc5 56. J:b2 Jd6 1/2-1/2

Nasledujúca partia sa hrala v 2. lige skupiny B r. 1994, kde Vladovým súperom bol trnavský šachista pochádzajúci z Cífera. S prehodením ťahov prešli obaja duelanti do anglickej hry (A32), kde J. Vagovskému sa nevydarilo správne zahráť otvorenie partie, lebo jeho dámske krídlo zaostalo vo vývine, čo dokázal V. Hagara využiť vo svoj prospech.

Vladimír Hagara – Jozef Vagovský
1. d4 e6 2. Jf3 c5 3. c4 c:d4 4. J:d4 Sb4+ (4. - Jf6 5.Jc3 a6 6.a3 Jc6 7.e4 Se7 8.Se2 0-0 9.0-0 Dc7 10.Se3 d5 11.b3 Vd8 12.Dd2 d5 13.e:d5 e:d5 14.c:d5 J:d5 15.J:d5 V:d5 16.Sf3 Vd7 17.Vfe1 Je5 18.Sf4 J:f3+ 19.J:f3 V: d2 20.S:c7 Vd7 =>) 5. Sd2 [5.Jc3 Jf6

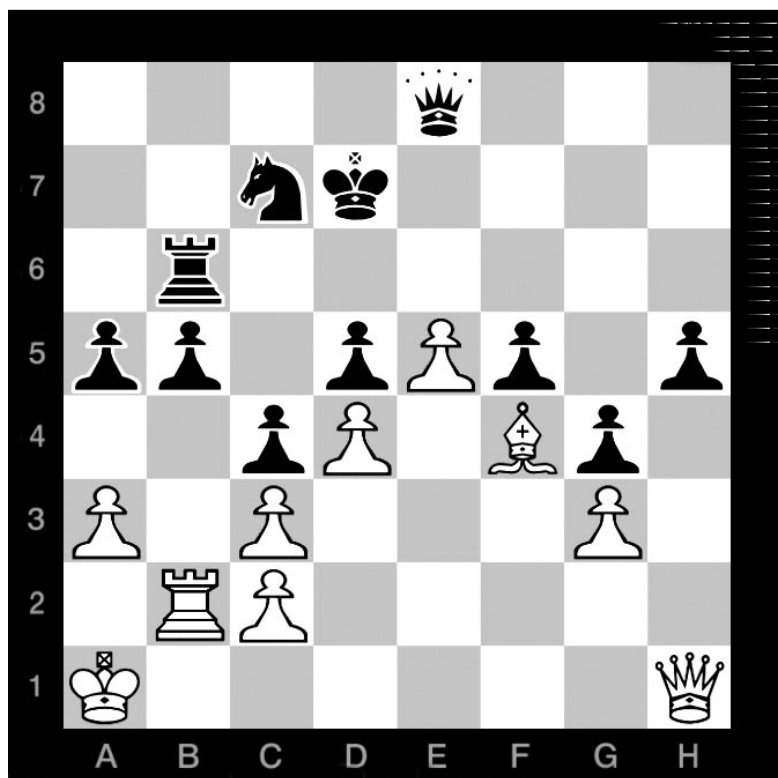
6.Jb5 (6.Db3 Ja6 7.e3 Je4 8.Se2 Da5 9.0-0 Jc5 10.Dc2 S:c3 11.b:c3 D:c3 12.D:c3 J:c3 13.Sf3 Ke7 14.Jb3 Ja4 15.Sa3 d6 Boleslavskij vs. Szabó, TK Neuhausen-Zürich 1953) 6. - 0-0 7.a3 S:c3+ 8.J:c3 d5 9.Sg5 h6 10.Sh4 g5 11.Sg3 d4 12.Jb5! Jc6 13.e3 d:e3 14.f:e3 e5 15.Sd3 Reshevsky vs. Polugajevskij, Palma de Mallorca 1970] 5. - S:d2+?! [5. - Se7 6.Jc3 Jc6 7.Sf4 Jf6 8.Jdb5 e5 9.Sg5 0-0 10.e3 Je8 11.S:e7 D:e7 12.Jd5 Dg5 13.Jdc7 J:c7 14.J:c7 Vb8 15.Dd6 b6 16.Vd1 Sb7 17.Jb5 (17.D:d7?! Vfd8 18.Dh3 V:d1+ 19.K:d1 Jb4 -/+) 17. - Vfd8 18.b3 Dg4 19.Dd5 De6 20.Dd3 d6 21.Dd2 a5 =] 6. D:d2 Jf6 7. Jc3 a6 8. e3 0-0 9. Sd3 d5 10. c:d5 J:d5 11. 0-0 Jb4 12. Se4 e5 13. Jb3 D:d2 (13. - f5 14.Sd5+ J:d5 15.D:d5+ D:d5 16.J:d5 Jc6 17.Jc5 Va7 18.Vac1 a5 19.Vfd1 f4 20.e:f4 e:f4 21.f3 h6 +/-) 14. J:d2 f5 15. a3 J4c6 16. Sd5+ Kh8 17. Jc4 Jd7 18. Jd6 Jd8 19. Vad1 Jf6 20. Sa2 Vb8 21. J:c8 V:c8 22. Vd2 Jc6?! (22. - g6

23.Vfd1 Jc6 24.Vd6 Vcd8 25.Sc4 e4 26.Se2 V:d6 27.V:d6 Vf7 28.h4 Je8 29.Vd1 Jf6 30.Ja4 Vd7 31.Jc5 V: d1+ 32.S:d1 Jd8 33.f3 a5 34.f:e4 f: e4 35.Sc2 b6 36.J:e4 Jg4 37.Sb3 Jc6 38.Jd6 J:e3 +/-) 23. Se6 Vcd8 24. V: d8 V:d8 25. S:f5 Vd2 26. Vb1 Je7 27. Se6 g5 28. Kf1 Vd6 29. Sa2 Kg7 30. Ke2 Jf5 31. Vc1 Vb6 32. Ja4 Vd6 33. Vc7+ (33. - Kg6 34.V:b7 Vc6 35.Vb6 V:b6 36.J:b6 h5 37.Sb1 e4 38.Ja4 Jd6 39.Jc5 Jc4 40.J:e4 J:b2 41.J:a6) 1-0 Trnavskí šachisti, Vladovi priatelia i bývalí študenti a spolupracovníci – učiteľia zo školy sa s rodeným Trnavčanom Mgr. Vladimírom Hagarom (* 18. 4. 1948 – † 5. 9. 2018) rozlúčili 10. septembra na cintoríne v Trnave. „Každoročne si pri septembrovom žrebovaní súťaží nájdeme v dokumentoch športovo-technickej komisie Vladovu stopu a spomenieme si na neho!“ Tak sľúbil Rudolf Diviak, predseda KŠZ v Trnave na webovej stránke SŠZ. ■

GK Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

Záver šachovej partie: Fečo – Gajarský, 18. MSR – finále 2005, postavenie po ťahu 49. – De8 (10 – 11)

Hovorí sa, že jablko ďaleko od stromu nepadne. Platí to aj v rodine Gajarských, kde Alojz Gajarský (* 1933 – 1995) bol známym trnavským a vášnivým šachistom, ktorý dokázal za šachovým stolíkom presediť aj niekoľko hodín. Dokonca zložil a uverejnil aj pár šachových skladieb. Štafetový kolík po ňom prebral jeho syn Július (* 14. 11. 1958), ktorý ako člen ŠK Komplet Modranka sa stal nielen výborným praktickým i korešpondenčným hráčom, ale aj schopným šachovým organizátorom. V korešpondenčnom šachu sa dostal až do finále 18. MSR v r. 2005, z ktorého sme vybrali jeho partiu s čiernymi figúrami. Hráči rozohrali medzi sebou francúzsku obranu s medzinárodným označením C18, v ktorej čierny vykonal malú rošádu, ale biely pokračoval bez nej. V dueli zaujme pozornosť šachistu pri prehrávaní partie „promenádo-

nie“ bieleho a čierneho kráľa po šachovnici z kráľovského krídla na dámske, čo často nevidieť. Po obojstrannej útočnej hre sa nakoniec podarilo Julovi zablokovať postup bieleho na kráľovskom krídle a zaútočil na dámskom krídle. Biely obetoval pešiaka, aby uvoľnil diagonálu pre svojho čierneho strelca. V postavení na diagrame po ťahu 49. – De8 sa súperii dohodli na remíze. Nechávame na posúdenie čitateľom – riešiteľom v domácej analýze, či sa nemal Jul pokúsiť hrať na výhru v koncovke s pešiakom navyše?

1.e4 e6 2.d4 d5 3.Jc3 Sb4 (Winawerov variant.) 4.e5 (4.e:d5 e:d5 5.Df3 Jc6 6.Sb5 Jge7 7.Sf4 0-0 8.0-0-0 Ja5 9.Jge2 c6 10.Sd3 b5 11.h4 Jc4 12.h5 f6 13.g4 Da5 14.S:c4! D:c4 15.a3! Larsen vs. Portisch, Amsterdam 1964) 4. – c5 [4. – Je7 5.a3 S:c3+ 6.b:c3 c5 7.Jf3 Dc7 8.Se2 b6 9.0-0 Sa6 10.S:a6 J:a6 11.De2 Jb8 12.Sf4 0-0 13.h4 Vc8 14.Sg5 Jbc6 15.Vad1 h6 16.Sc1 Ja5 17.Je1 Dd7 Wettering vs. Poljak, kor. p. 2005; 4. – b6 5.Jf3 Dd7 6.Sd2 Sf8 (6. – Je7 7.a3) 7.a4 Jc6 8.Se2 Jge7 9.0-0 f6? (9. – Sb7 10.Ve1) Geller vs. Petrosian, Spartak. národov SSSR 1963] 5.a3 (5.Sd2 Je7 6.Jf3 Jf5? 7.d:c5 S:c5 8.Sd3 Jh4 9.0-0 Jc6 10.Vfe1 h6 11.Ja4 Sf8 12.Vac1 Sd7 13.J:h4 D:h4 14.c4! Fine vs. Flohr, AVRO 1938) 5. – S:c3+ (5. – Sa5 6.b4 c:d4 7.Dg4 Je7 8.Jb5 Sc7 9.D:g7 Vg8 10.D:h7 a6 11.J:c7+ D:c7 12.Sb2 D:e5+ 13.Je2 Df6 14.Dd3 e5 15.f4 Sf5 16.Dd2 Dh4+ 17.g3 Dh7 18.f:e5 Se4 19.Vg1 D:h2 20.S:d4 Jbc6 21.0-0-0 Vc8 Mrážík vs. Kahl, kor. p. 2004) 6.b:c3 Je7 (6. – Dc7 7.Dg4 f5 8.Dg3 Je7 9.D:g7 Vg8 10.D:h7 c:d4 11.Kd1! Sd7 12.Dh5+ Jg6 13.Jge2! Tal' vs. Botvinnik, 1. p., Moskva 1960) 7.Dg4 (7.Jf3 b6 8.a4 Sa6 9.S:a6 J:a6 10.0-0 Jb8 11.Jg5 h6 12.Dh5 g6 13.Dh3 c:d4 14.c:d4 +/- Karpov vs. Short, Londýn 1982, 7.a4 Jbc6 8.Jf3 Sd7 9.Se2 Vc8 10.0-0 0-0 11.Sa3 b6 12.Sa6 Vc7 13.Sd3 h6

14.Ve1 Ja5 15.Sc1 c4 = Boleslavskij vs. Stahlberg, TK Neuhausen-Zurich 1953, 7.h4 Jbc6 8.h5 Da5 9.Sd2 Da4 10.Jf3 h6 11.Sd3 b6 12.Vhc4 13.Sf1 Sd7 14.Vf4 0-0-0 15.g3 Vdf8 Van Riemsdijk vs. Juarez, medzipásmový t. Manila 1990) 7. – 0-0 (7. – Dc7 8.D:g7 Vg8 9.D:h7 c:d4 10.Je2 Jbc6 11.f4 Sd7 12.Sd2 d:c3 13.S:c3 0-0-0 14.Vb1 Jf5 15.Dh3 d4 16.Sd2 Ja5 17.Dd3 Sa4 18.Vc1 Kb8 19.Jg3 Je3 20.S:e3 d:e3 21.D:e3 S:c2 Mlakar vs. Kuchyňa, kor. p. 2006) 8.Sd3 Jbc6 9.Dh5 Jg6 10.Jf3 Dc7 11.Se3 c4 (11. – Jce7 12.h4 f5!? 13.e:f6 V:f6 14.0-0 c4 15.S:g6 J:g6 16.Vfe1 h6 17.Dg4 Da5?! 18.S:h6! Povchanič vs. Liebert, kor. p. 2004) 12.S:g6 f:g6 13.Dg4 Sd7 14.h4 Vf5 15.h5 g:h5 16.V:h5 V:h5 [Duel mohol byť ostrejší po: 16. – Vaf8 17.Vh4 18.Jg5 Da5 19.Sd2 Sd7 (19. – Sg6 20.J:e6 V8f7 21.Dg3 Da4 22.Jf4 D:c2 23.Vc1 Da2 24.Vd1 Je7 25.f3 D:a3 26.Ke2 Da2) 20.J:h7 Vf4 21.Dg3 V:h4 22.D:h4 Vc8 23.Jf6+ g:f6 24.e:f6 Kf7 25.Dh6 e5 26.Dg7+ Ke6 27.f7 Kd6 28.f8D+ V:f8 29.D:f8+] 17.D:h5 Se8 (Aktivizovanie veže by čiernemu nepomohlo: 17. – Vf8 18.Kd2 Vf5 19.Dh3 Da5 20.Vh1 h6 21.S:h6! , 20. – h5 21.g4!) 18.Dh3 Jd8 19.Jg5 h6 20.Jf3 Sg6 21.Dg3 Kf7?! (Čierny kráľ sa mohol skryť do rohu šachovnice: 21. – Kh7!? 22.Dh3 Db6 23.Vc1 Da6 24.a4 Vc8 25.Kf1 Sf5 26.Dh5 D:a4 27.g4 Se4 28.Jg5+ Kg8 29.J:e4 d:e4 30.Dg6 Dd7 31.S:h6 Df7 32.D:f7+ K:f7 33.Se3 a5 34.Vb1 Vb8 35.Vb6 Jd8 36.Sg5 a4 a hroziť postupom voľného pešiaka.) 22.Df4+ Ke8 23.Va2 Vb8 24.Jh4 Se4 25.f3 Sh7 26.g3 De7 27.Dg4 Df7 28.Jg2 g5 (28. – Jc6 29.Kf2 Kf8 30.Jf4 Ve8 31.Dh5 De7 32.Dh4 D:h4 33.g:h4 b5 34.h5 Sf5 35.Ke1 Vb8 36.Kd2 Vb6 37.Vb2 Kf7 38.Vb1 Vb8 39.Sf2 Vb7 40.Sh4 a5 41.Sf2 b4 42.c:b4 a:b4 43.a:b4 J:b4 44.Se1 S:c2 45.V:b4 V:b4 46.K:c2 Vb8 47.Sa5 Va8 =) 29.f4 Se4 30.De2 (30.Kf2 Jc6 31.Kg1 g:f4 32.J:f4 Kd7 33.Vb2

b6 34.Dh3 Vg8 35.Kf2 Je7 36.g4 Df8 37.Dh4 Vg5 38.Ke1 Jg6 39.J:g6 V:g6 40.Va2 Df3 =/+) 30. – g4 31.Jh4 h5 32.Kd2 a6 33.De1 Jc6 34.Df2 b5 35.Kd1 Kd8 36.Sd2 a5 37.Kc1 Df8 38.De1 De7 39.f5 S:f5 40.J:f5 e:f5 41.De3 Dg7 42.Df4 Dg6 43.Vb2 Ke8 44.Kb1 Jd8 45.Df1 Je6 46.Dg2 Jc7 47.Ka1 Kd7 48.Dh1 Vb6 49.Sf4 De8 (Pozri diagram!) 0,5:0,5

Pri príležitosti významného životného jubilea želáme inžinierovi Júliusovi Gajarskému do ďalších rokov života pevné zdravie, rodnú pohodu a veľa potešenia pri kráľovskej hre i organizovaní šachových podujatí.

Riešenie záveru partie Durao vs. Plachetka:

37.J:c2 D:d3 (37. – f:e4 38.S:e4 S:c4 39.b:c5 b:c5 40.Kh2 Df6 41.De3 Df1 42.Dc3 De2+ 43.Sg2 Kg8 44.Je3 Jf3+ 45.Kh1 Sf7 46.D:c5 Df2 47.Dc8+ Kh7 48.Dc1 D:g3 49.Jg4 De1+ 50.D:e1 J:e1 51.Se4 Se6 52.Je3 S:h3?! 53.Kg1 h5 54.Kf2 Jg2 55.J:g2 S:g2 56.K:g2 =) 38.D:e5+ Kf7 39.Dc7+ Sd7 40.Je3 D:e4+ 41.Kf2 Dc6 42.De5 (42.D:c6 S:c6 43.b5 Sb7 44.Jd1 Sc8 45.Ke3 Se6 46.Jb2 Ke7 47.Kd3 Kd6 48.h4 g5 49.h:g5 h:g5 50.Ja4 Kc7 51.Jb2 f4 52.g:f4 g4 53.Ke3 Kd6 54.Kf2 Ke7 55.f5 S:f5 56.Ja4 Kd6 57.J:b6Se6 58.Kg3 Kc7 59.Ja4 S:c4 60.b6+ Kc6 61.b7 K:b7 62.J:c5+ =) 42. – c:b4 43.Jd5 g5 44.h4 De6 45.Dh8 Kg6 46.h5+ (46. – K:h5?? 47.Dg7! Sc6 48.Jf6+ +-) 46. – Kf7 47.Dh7+ Kf8 48.Dh8+ Kf7 = (48. – Dg8?? 49.D:h6+ Dg7 50.Dd6+ Kg8 51.Jf6+ Kf7 52.J:d7 Db2+ 53.Kg1 Ke8 54.Je5 Da1+ 55.Kh2 Da2+ 56.Kh3 g4+ 57.Kh4 Da7 58.Dg6+ Kf8 59.D:f5+ Ke8 60.Dc8+ Ke7 61.Jc6+ +-); Chybou by bolo: 37.S:c2? c:b4 38.De1 f:e4 39.S:e4 Dd4 40.Jc2 Dc3 41.D:c3 b:c3 42.Je3 J:c4 43.Jd1 Jd6 44.J:c3 J:e4 45.J:e4 Sd5 → Na riešenie náročná koncovka. Ak prihladneme ešte aj na obmedzený čas na premýšľanie šachistov, tak výsledok partie by bol nejasný. ■

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

BUDOVA NA MÚZEJNOM NÁM. 3
tel. 033/5512913, 033/5512 911, zsmu-
zeum@zupa-tt.sk, www.zsmuzeum.sk

OTVÁRACIE HODINY:

Ut – pia 8.30 – 17.00 h

Víkend 11.00 – 17.00 h

V pondelok zatvorené

Expozície

Príroda Malých Karpát, Sakrálné pamiatky, Ľudová hrnčičina, Kampa- nologická expozícia, Archeologická expozícia, História Trnavy, Gotická Trnava, Krása zašlých čias, Orató- rium, Štefan Cyril Parrák – pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti športu TTSK, Klarisky v Trnave, Ľudový textil trnavského regiónu, História a súčasnosť dobrovoľného hasičstva v TTSK a nová expozí- cia Dotkni sa hlíny – z dejín tehly a tehliarstva trnavského regiónu

Výstavy.....

■ **NAJLEPŠIE S HUMOROM**
RIA BANÁŠOVÁ – KERAMICKÁ
PLASTIKA
IVAN POPOVIČ – KRESLENÝ
HUMOR

Vernisáž 15. novembra 2018

o 17.00 h

Výstava potrvá do 20. januára 2018

■ **YaroKupčo a Vladimír Brunton**
100 ROKOV ČESKOSLOVENSKA
vernissáž 26. októbra 2018 o 17.00 h
výstava do 13. januára 2019

■ AUGUST´68

Dokumentárna výstava k 50. výro- čiu udalostí
do 31. 12. 2018

■ MICHALEC, MOTULKO, FILÍ- PEK – FOTOGRAFI TRNAVY

Pri príležitosti 780. výročia udele- nia výsad slobodného kráľovského mesta Trnave
do 31. 12. 2018

■ SLOVANIA A AVARI NA SE- VER OD DUNAJA

Výstava prevzatá z Podunajského múzea v Komárne dokumentuje spolužitie Avarov a Slovanov na území Slovenska
do 4. 11. 2018

■ MINERÁLY SVETA

geologická výstava doplnená foto- grafiami
do konca februára 2019

ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA Husársky kabátik

PODUJATIA

SPOLUPRÁCA S NÁVŠTEVNÍKMI

■ CYKLUS PREDNÁŠOK NA OBJEDNANIE

Štefan Cyril Parrák – prehliadka expozície s komentárom Mgr. Ane- ty Vlčkovej

■ **KVÍZ O MÚZEU** – vedomostný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ, sprie- vodné podujatie k návšteve expo- zície a výstav ZsM. Kvíz rozširuje informácie o činnosti múzea ako pamäťovej inštitúcie. V cene vstup- ného do múzea – na požiadanie

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5,
Trnava

ZIMNÁ SEZÓNA 1. 11. – 28. 2.

Vstup len na objednávku, návštevy prosíme ohlasovať cez pracovné dni u lektorov v hlavnej budove na tel .č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE:

Pamätná izba Mikuláša Schneidera Trnavského, Dvorana slávy dobra, S láskou za pravdu, Expozícia z cirkevných dejín Trnavy

Výstavy.....

■ KAROL ELBERT – SKROMNÝ LYRIK SWINGU

Dokumentárna výstava o živote a diele hudobného skladateľa V spolupráci s Hudobným mú- zeom SNM
do 10. januára 2019

■ POZNÁTE HUDBNÉ NÁSTROJE?

výstava zo zbierok ZsM
do 31. 12. 2018

PODUJATIA

**PROGRAM SPOLUPRÁCE
SO ŠKOLOU**
Mikuláš Schneider Trnavský – ve-

domostný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ, sprievodný program k expozícii o živote a diele hudobného skla- dateľa Mikuláša Schneidera Trnav- skéhoho absolvovaní sprievodného slova v expozícii

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č. 033/5514421

ZIMNÁ SEZÓNA 1. 11. – 28. 2.

Vstup len na objednávku, návštevy prosíme ohlasovať cez pracovné dni u lektorov v ľavnej budove na tel .č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIA

WILLIAM SCHIFFER

život a dielo sochára a medailéra

Výstavy.....

ZACHRÁNENÉ POKLADY

zreštaurované historické tlače z fondov ZsM
do 25. 3. 2019

SLOVÁCI, PÍŠTE

PO SLOVENSKY!

Výstava k 250. výročiu narodenia A. Bernoláka
do 31. 12. 2018

PODUJATIA

PROGRAM SPOLUPRÁCE

SO ŠKOLOU

KNIŽNÉ INICIÁLY – tvorivé dielne pre 1. stupeň ZŠ – kreslenie fareb- ných iniciál podľa vzoru
Program pre 2. stupeň ZŠ: čítanie z knihy

Antoine de Saint-Exupéry: Malý princ

Richard Bach: Čajka JonathanLi- vingston

GALÉRIA J. KONIARKA

tel.: +421 33 55 11 659

imfoggk., www.gjk.sk

TRIENÁLE PLAGÁTU TRNAVA

■ TPT 2018 –MEDZINÁRODNÁ POROTA

Výstava plagátov a projektov členov medzinárodnej poroty.

Vystavujú: AlainLeQuernec (FRA), EduardoBarreraArambarri (MEX), JustynaCzerniakowska (POL), Johanna Biľak (SVK/NLD)
Kurátor: Róbert Paršo
do 25. 11. 2018 v Kopplovej vile GJK

■ **Master'sEyeAward 2018**

– **LECH MAJEWSKI**

Prierez tvorbou renomovaného poľského grafického dizajnéra, laureáta ocenenia Master'sEyeAward za rok 2018

Kurátorka: JustynaCzerniakowska (POL)
do 25. 11. 2018 v Kopplovej vile GJK

■ **TRIENÁLE PLAGÁTU TRNAVA**

Výstava finalistov desiateho ročníka medzinárodnej súťažnej prehliadky plagátovej tvorby

Kurátor: Róbert Paršo
do 25.11.2018 v Synagóge – Centre súčasného umenia

■ **YOSSI LEMEL: LAST CHASID OF RADOMSKO**

Výstava plagátového cyklu, ktorý sprítomňuje a vizualizuje pátranie autora po svojich predkoch, chasidských židoch z oblasti Radomsko v Poľsku

Kurátor: Filip Krutek
do 25. 11. 2018 v Synagóge – Centre súčasného umenia

■ **SHUT UP! Voice of democracy in danger**

Medzinárodná výstava plagátovej tvorby, ktorej ideový rámec vzišiel z výzvy a následnej reakcie grafických dizajnérov na vraždu novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice Martiny Kušnírovej, ktorá spôsobila obrovskú vlnu demonstrácií na Slovensku, ale aj ďalších zahraničných mestách

Kurátor: Mykola Kovalenko
do 25. 11. 2018 v záhrade Kopplovej vily

■ **Jan Rajlich ml.: NEVIDITELNÉ HRANICE**

Výstava najnovšej plagátovej tvorby významného českého grafického dizajnéra pri príležitosti 100. výročia ČSR

Kurátor: Filip Krutek
do 25.11.2018 v mestskej veži, Trojičné námestie 1

■ **THE RODINA – ACH SYNU, SYNU**

Prezentácia diela kritického dizajnu spôsobom svojej inštalácie bývalou

aranžérkou výkladov reaguje na minulosť tohto priestoru späťého s predajňou metrového textilu
Kurátor: Peter Sit
do 25. 11. 2018 v Galérii Výklad, Hlavná ulica 10

AKCIE / AKTIVITY

■ **HUDBA TRNAVE 2018**

16. ročník Slovenského festivalu umenia

Pocta violončelu

■ **30. 11. o 18.00 h v Synagóge**

– **Centre súčasného umenia CZECHO-SLOVAK-CELLO-QUARTET**

G. Goltermann, M. Krajčí, I.

Zeljenka, P. Haas, J. Kolkovič

■ **1. 12. o 18.00. h v Synagóge**

– **Centre súčasného umenia MOYZESOVO KVARTETO,**

komorný súbor mesta Skalice
Ľudovít Kanta – violončelo

M. Ravel, F.Schubert

■ **2. 12. o 18.00 h v Synagóge**

– **Centre súčasného umenia CELLOMAGIA=CELLOMANIA + 20 violončelistov**

G. Goltermann, L. Rajter, J.

Kolkovič, J. Klengel, M. Varga

■ **ART Laboratórium**

Tvorivé dielne a výtvarná tvorba k aktuálnym výstavám pre MŠ, ZŠ, SŠ podľa záujmu škôl

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave Rázusova 1

Zákaznícka linka: 033/5513896

Mobil: 0911 098664 (do 14.30 h)

kniznica@kniznicatrnava.sk

www.kniznicatrnava.sk

■ **2. novembra o 10.00 h**

v oddelení pre deti

LISTOVNÍCI

Jesenná prázdninová tvorivá dielňa pre deti

■ **8. novembra o 9.00 h v učebni**

MOZGOVÝ JOGGING II.

Pokračovanie kurzu tréningovania pamäti pre seniorov

■ **8. novembra o 17.00 h**

v čitárni

JUBILANTI V JUBILEJNOM

ROKU MESTA

Stretnutie s Petrom Horváthom,

Bohumilom Chmelíkom a Branislavom Matouškom.

Moderátor: Pavol Tomašovič

■ **16. novembra o 9.00 h**

v čitárni

PARS POETRY

Medzinárodný festival poézie.

Predstavia sa básnici: Aleka Wrobel (Veľká Británia), Margarita Curtescu (Moldavsko), Anny Czachorowska (Poľsko), Zuzana Kuglerová, Ondrej Kalamár a Benjamín Škreko (Slovensko). Organizuje Združenie internetových autorov Pars Artem. Určené pre študentov SŠ

■ **22. novembra o 17.00 h**

v čitárni

JAVISKOVÉ OSUDY

Besedu s Karolom Mišovicom, autorom knihy o významných hereckých osobnostiach, ktoré majú spätosť s Trnavou, moderuje Martin Jurčo

■ **26. novembra o 10.00 h**

v oddelení pre deti

11.30 h – pobočka Tulipán, Ul.

M. Gorkého 21

SPOLU TO ZVLÁDNEME

– stretnutie detí so spisovateľkou Miroslavou Varáčkovou v rámci cyklu Naše problémy

■ **27. novembra o 14.00 h**

v oddelení pre deti

JAN ŽIŠKA – kino pre nevidiacich a slabozrakých. Premietanie českého historického filmu s audio komentárom

■ **28. novembra o 10.00 h**

v učebni

STOROČIE SPOMIENOK

– audiovizuálne podujatie k 100. výročiu vzniku Československej republiky v rámci projektu Aktivita ako dominantný spôsob starnutia. Sprevedza Eva Bajanová, prvá trénerka pamäti v slovenských knižniciach

■ **29. novembra o 17.00 h**

v čitárni

URČITE JE TO TAK

Prezentácia knižnej novinky Evy Jarábkovej. Hudba: Jana Andevska. Podujatie v rámci Fóra humoristov

■ **ŽIVOT A DIELO ŠTEFANA ŽÁRYHO**

Výstava kníh a fotografií zo života autora

■ SCRABBLE V KNIŽNICI

Každú stredu o 14.00 h stretnutia seniorov pri súbojoch v slovnej hre Scrabble

■ FOLK NA SLOVENSKU

Hudobno-slovné pásmo o folku a slovenskej folkovej speváčke Zuzane Homolovej v hudobnom oddelení na Ul. M. Schneidera Trnavského 5. Zaujímavosťou o kolektívnu návštevu si môžu dohodnúť termín osobne v hudobnom oddelení, telefonicky (033/55 11 590) alebo e-mailom (hudobne_oddelenie@kniznicatrnava.sk)

DIVADLO JÁNA PALÁRIKA

Tel.: 033/551 11 25

email: pokladnaja.sk, www.djp.sk

- 3. sobota 19.00 TIRNAVIA
- 5. pondelok 19.00 SLUHA DVOCH PÁNOV – Carlo Goldoni
- 6. utorok 10.00 ĎAPÁKOVCI – Božena Slančíková-Timrava, Ondrej Šulaj
- 7. streda 10.00 OSTROV POKLADOV – Robert Louis Stevenson
- 8. štvrtok 19.00 VEĽKÝ GATSBY – Francis Scott Fitzgerald
- 9. piatok 10.00 ZMIERENIE alebo DOBRODRUŽSTVO PRI OBŽINKOCH – Ján Palárik
- 10. sobota 19.00 RODINNÝ PARALAMENT – Cristina Clemente
- 12. pondelok 19.00 TIMON ATÉNSKY – William Shakespeare
- 13. utorok 10.00 MLYNÁRKIN PYTAČ – Andrea Smreková, Ladislav Kočan
- 14. streda 10.00 MLYNÁRKIN PYTAČ – Andrea Smreková, Ladislav Kočan/
- 15. štvrtok 19.00 ACH TIE ŽENY, ACH TÍ MUŽI – Georges Feydeau
- 16. piatok 10.00 MODRÝ VTÁK – Maurice Maeterlinck
- 17. november – sobota – NOC DIVADIEL 2018
- 20. utorok 10.00 NEPREBUDENÝ – Martin Kukučín
- 21. streda 19.00 NEPREBUDENÝ – Martin Kukučín
- 22. štvrtok 10.00 MALÝ PRINC – Antoine de Saint-Exupéry
- 23. piatok 10.00 VLÁDA TMY

– Lev Nikolajevič Tolstoj

- 25. nedeľa 16.00 KRÁSKA A NETVOR – Spišské divadlo, Spišská Nová Ves
- 26. pondelok 10.00 KRÁSKA A NETVOR – Spišské divadlo, Spišská Nová Ves
- 26. pondelok 19.00 LEKÁROM PROTI SVOJEJ VÔLI – Spišské divadlo, Spišská Nová Ves
- 29. štvrtok 19.00 TRI LETUŠKY V PARÍŽI – Marc Camoletti

ŠTÚDIO

- 19. pondelok 19.00 LETNÉ OSY, ktoré nás štípu ešte aj v novembri – Ivan Vyrpajev
- 21. streda 10.00 [NA GUT] ZAČÍNAME! – Tomáš Vůjtek
- 30. piatok 10.00 Gesine Schmidt, Andreas Veiel: KOPANEC – verejná generálka
- 30. piatok 19.00 Gesine Schmidt, Andreas Veiel: KOPANEC – predpremiéra
- 1. decembra (sobota) 19.00 Gesine Schmidt, Andreas Veiel: KOPANEC – PREMIÉRA

TRNAVSKÉ MATERSKÉ CENTRUM

Okrružná 20, 917 01 Trnava,

tel. č.: 033/5341054, 0907

790 046, www.trnavskemc.sk,

trnavske.mc@centrum.sk

- 1. 11. / ZATVORENÉ (sviatok)
- 2. 11. / 10.00 PLASTELÍNKUJEME
- 5. 11. / 10.00 ŠIKOVNÉ RÚČKY – vyrábame lampión, prinesite si okrúhlu krabičku od syra
- 16.30 ENGLISH TEATIME – anglické konverzácie, prihlasovanie vanma@seznam.cz
- 6. 11. / 9.00 HUDOBNÁ ŠKOLA YAMAHA – Robík
- 10.00 a 11.00 Prvé krôčiky k hudbe
- 7. 11. / 10.00 SPIEVANKY s gitaristom Ľubošom
- 15.00 – 18.00 Otvorená herňa pre rodiny s deťmi – pravidelne každú stredu popoludní
- 16.30 ZDRAVÉ NÔŽKY – cvičenia hravou formou na predchádzanie plochým nôžkam – potrebné nahlásiť sa vopred
- 18.00 KURZ PRÍPRAVY NA DOJČENIE A MATERSTVO – vplyv

pôrodu na dojčenie, všetko o dojčení a prvých týždňoch s bábätkom. Začiatok kurzu, treba sa vopred prihlásiť

■ 8. 11. / 9.00 CVIČENIE PRE ŽENY

9.45 LIFE KOUČING – Komunikácia trochu inak, prihlasovanie na 0915 037 137

■ 9. 11. / 9.00 – 12.00 Otvorená herňa

■ 12. 11. / 10.00 MONTESSORI HERNIČKY – potrebné nhlásiť sa vopred, vstupné 2 € pre rodinu

16.30 ENGLISH TEATIME – anglické konverzácie, prihlasovanie na vanma@seznam.cz

■ 13. 11. / 9.00 HUDOBNÁ ŠKOLA YAMAHA – Robík

10.00 a 11.00 Prvé krôčiky k hudbe

17.00 ROZSVIEŤME SI TMU

– lampiónový sprievod spojený s rozprávkou pri čaji a koláčiku, aj s prezentáciou detských kníh z knižnice J. Fándlyho, vst. 2,5 € pre rodinu

■ 14. 11. / 10.00 ZDRAVÉ

NÔŽKY – cvičenia hravou formou na predchádzanie plochým nôžkam, treba sa vopred nhlásiť

15.00 – 18.00 Otvorená herňa

■ 15. 11. / 9.00 CVIČENIE PRE ŽENY

10.00 RHYMES TIME – anglické rýmy a pesničky pre deti do 3 rokov, vstupné 2,5 € vrátane herne

■ 16. 11. / 10.00 PODPORNÁ SKUPINA NOSENIA DETÍ

– prihlasovanie na nosime.deti.trnava@gmail.com

19. 11. / 10.00 ŠIKOVNÉ RÚČKY

– tvoríme z farebnej modelovacej hmoty, pre rodičov s deťmi

16.30 ENGLISH TEATIME – anglické konverzácie, prihlasovanie na vanma@seznam.cz

■ 20. 11. / 9.00 HUDOBNÁ ŠKOLA YAMAHA – Robík

10.00 a 11.00 Prvé krôčiky k hudbe

■ 21. 11. / 10.20 KOCÚR V ČIŽMÁCH

– marionetové divadlo Lienka, vstupenky v predpredaji

15.00 – 18.00 Otvorená herňa

16.30 ZDRAVÉ NÔŽKY – cvičenia na predchádzanie plochým nôžkam, treba sa vopred nhlásiť

■ 22. 11. / 9.00 CVIČENIE

PRE ŽENY, 9.45 LIFE KOUČING

– Ako komunikovať efektívne, prihlasovanie na 0915 037 137

■ **23. 11. / 10.00 ABY NÁM TECHNIKA NEPREVALCOVALA DETI** – moderovaná diskusia

■ **26. 11. / 10.00 MONTESSORI HERNÍČKY** – potrebné nahlásiť sa vopred, vstupné 2 € pre rodinu
16.30 ENGLISH TEATIME – anglické konverzácie, prihlasovanie na vanma@seznam.cz

■ **27. 11. / 9.00 HUDOBNÁ ŠKOLA YAMAHA** – Robík
10.00 a 11.00 Prvé krôčiky k hudbe
16.00 – 18.00 BAREFOOT BURZA

■ **28. 11. / 10.00 ZDRAVÉ NÓŽKY**

15.00 – 18.00 Otvorená herňa

■ **29. 11. / 9.00 CVIČENIE**

PRE ŽENY, 10.00 RHYMES TIME – anglické rýmy a pesničky pre deti do 3 rokov, vstupné 2,5 € vrátane herne

■ **30. 11. / 10.00 PODPORNÁ SKUPINA DOJČIACICH MATIEK**

KINO HVIEZDA

■ 1. 11. / 16.30 PIADINÔŽKA
18.30 LUSKÁČIK A ŠTYRI KRÁĽOVSTVÁ – slovenská premiéra
20.30 BOHEMIAN RHAPSODY – slovenská premiéra

■ 2. 11. / 16.00 PIADINÔŽKA
18.00 LUSKÁČIK A ŠTYRI KRÁĽOVSTVÁ
20.00 BOHEMIAN RHAPSODY

■ 3. 11. / 15.30 PIADINÔŽKA
17.30 LUSKÁČIK A ŠTYRI KRÁĽOVSTVÁ
19.15 BOHEMIAN RHAPSODY
21.30 MNÍŠKA

■ 4. 11. / 13.30 PIADINÔŽKA
15.30 LUSKÁČIK A ŠTYRI KRÁĽOVSTVÁ
17.30 LUSKÁČIK A ŠTYRI KRÁĽOVSTVÁ
19.30 BOHEMIAN RHAPSODY

■ 5. 11. EKOTOPFILM

■ 6. 11. EKOTOPFILM

■ 7. 11. / 19.00 Talkshow Také zo života s Adelou

■ 8. 11. / 16.30 GRINCH – slovenská premiéra
18.30 TEN, KTO ŤA MILOVAL – slovenská premiéra

20.30 HUNTER KILLER: NEVIDITEĽNÝ ZABIJAK – slovenská premiéra

■ 9. 11. / 16.00 GRINCH

18.00 TEN, KTO ŤA MILOVAL

20.00 HUNTER KILLER: NEVIDITEĽNÝ ZABIJAK

■ 10. 11. / 15.30 GRINCH

17.30 DIEVČA V PAVÚČEJ SIETI

19.30 TEN, KTO ŤA MILOVAL

21.30 HUNTER KILLER: NEVIDITEĽNÝ ZABIJAK

■ 11. 11. / 13.30 GRINCH 3D

15.30 GRINCH 2D

17.30 TEN, KTO ŤA MILOVAL

19.30 DIEVČA V PAVÚČEJ SIETI

■ 12. 11. / 16.30 TEN, KTO ŤA MILOVAL

18.15 HUNTER KILLER: NEVIDITEĽNÝ ZABIJAK

20.30 DIEVČA V PAVÚČEJ SIETI

■ 13. 11. / 16.00 TEN, KTO ŤA MILOVAL

18.00 THE ROCKY HORROR PICTURE SHOW

20.00 FOXTROT

■ 14. 11. / 16.00 DIEVČA V PAVÚČEJ SIETI

18.00 TEN, KTO ŤA MILOVAL

20.00 Cestovateľské kino – Škótsko

■ 15. 11. / 16.00 FANTASTICKÉ ZVERY: GRINDELWALDOVE ZLOČINY 3D /SD/ – slovenská premiéra
18.15 FANTASTICKÉ ZVERY: GRINDELWALDOVE ZLOČINY 2D /ST/ – slovenská premiéra

20.30 BALÓN – slovenská premiéra

■ 16. 11. 16.00 FANTASTICKÉ ZVERY: GRINDELWALDOVE ZLOČINY 2D /ST/

18.15 BALÓN

20.00 FANTASTICKÉ ZVERY: GRINDELWALDOVE ZLOČINY 2D /ST/

■ 17. 11. / 15.30 Fatima (súkromné premietanie)

17.30 FANTASTICKÉ ZVERY: GRINDELWALDOVE ZLOČINY 2D /ST/

19.45 BALÓN

21.30 FANTASTICKÉ ZVERY: GRINDELWALDOVE ZLOČINY 2D /ST/

■ 18. 11. / 13.30 GRINCH

15.30 GRINCH

17.30 TEN, KTO ŤA MILOVAL

19.30 FANTASTICKÉ ZVERY: GRINDELWALDOVE ZLOČINY 2D /ST/

■ 19. 11. / 16.30 TEN, KTO ŤA MILOVAL

18.15 BALÓN

20.30 FANTASTICKÉ ZVERY: GRINDELWALDOVE ZLOČINY 2D /ST/

■ 20. 11. / 18.00 INDE

20.00 CLIMAX

■ 21. 11. / 16.00 TEN, KTO ŤA MILOVAL, 19.30 3T

■ 22. 11. / 19.00 Ešte raz, ale lepšie

■ 23. 11. / 16.00 PAT & MAT: ZIMNÉ DOBRODRUŽSTVÁ

17.10 ÚSMEVY SMUTNÝCH MUŽOV

20.35 CREED 2

■ 24. 11. / 15.30 PAT & MAT: ZIMNÉ DOBRODRUŽSTVÁ

17.30 ÚSMEVY SMUTNÝCH MUŽOV

19.30 MLADÍ ZABIJACI

21.30 CREED 2

■ 25. 11. 13.30 PAT & MAT: ZIMNÉ DOBRODRUŽSTVÁ

15.30 PAT & MAT: ZIMNÉ DOBRODRUŽSTVÁ

17.30 ÚSMEVY SMUTNÝCH MUŽOV

19.30 CREED 2

■ 26. 11. / 16.00 ÚSMEVY SMUTNÝCH MUŽOV

17.35 MLADÍ ZABIJACI

20.00 Silné reči

■ 27. 11. / 16.00 ÚSMEVY SMUTNÝCH MUŽOV

18.00 AŽ PŘIJDE VÁLKA

20.00 SÚMRÁK

■ 28. 11. / 16.30 ÚSMEVY SMUTNÝCH MUŽOV

18.10 CREED 2, 20.30 CREED 2

■ 29. 11. / 16.30 ČERTOVSKÉ

PERO – slovenská premiéra

18.30 ROBIN HOOD – slovenská premiéra

20.30 VDOVY – slovenská premiéra

■ 30. 11. / 16.00 GRINCH

18.00 ČERTOVSKÉ PERO

20.00 ROBIN HOOD

■ 1. 12. / 15.30 GRINCH

17.30 GRINCH

19.30 ROBIN HOOD

21.30 VDOVY

2. 12. / 13.30 GRINCH

15.30 GRINCH

17.30 ČERTOVSKÉ PERO

19.30 ROBIN HOOD

3. 12. / 18.30 ČERTOVSKÉ PERO

20.30 VDOVY

4. 12. / 19.00 Koncert: Jozef Holly

5. 12. / 18.30 ROBIN HOOD

20.30 VDOVY

EKOTOPFILM – ENVIROFILM

**5. a 6. novembra od 16.00 h
v kine Hviezda**

Cieľom festivalu je inšpiratívnym spôsobom meniť správanie spoločnosti vo vzťahu k životnému prostrediu a vytvárať priestor na diskusiu o otázkach trvalo udržateľného rozvoja.

PONDELOK | 5.11.2018**■ 16.00 h MEDVEDE Z KAMČATKY: ZROD ŽIVOTA (RU/53')**

Juhokamčatská federálna rezervácia sa často nazýva aj medvedí raj. Prírodopisný film meditatívneho typu sleduje sedem mesiacov dve medvedice a ich medvediatá.

■ 17.00 h SLAMKY (US/33')

Silný dokumentárny film o plastových slankách a iných formách plastového odpadu, ktorý sa dostáva do našich vodných tokov a oceánov.

■ 17.35 h MIMO PLÁTNA.**DOBA PLASTOVÁ. BUDE V OCEÁNOCH ČOSKORO VIAC PLASTOV AKO RÝB?**

Tomáš Šmátrala nám porozpráva o projekte BLUE LIFE, ktorého cieľom je čistenie ostrovov a podmorského sveta od plastového a iného odpadu.

■ 18.40 h PO ZÁRUKU (NO/52')

Štyria mladí aktivisti sa vydajú na cyklovýlet zo Severného mysu až na juh Nórska, zdolávajúc 3 000 km dlhú trasu. Dajú si sľub, že sa budú stravovať len jedlom po záruke zo supermarketov, a čoskoro zistia, že vďaka potravinovému odpadu môžu žiť ako králi.

■ 19.35 h PYTLIACKE PODSVETIE

Priekopnícky dokumentárny film odhaľuje globálny syndikát, ktorý je hnacím motorom ilegálneho zabíjania nosorožcov.

■ 20.30 h BIELE ŠÁLKY UŽ NETREBA (US/59')

Tento dokumentárny film nás oboznamuje s najinovatívnějšími víťazmi ceny INDEX, ktorí predstavili svoje dizajnové riešenia v oblastiach bývania, predchádzania slepoty, likvidácie nášľapných mŕtv, distribúcie vakcín a krvi do

odľahlých oblastí, čistenia oceánov či pomoci ako zabrániť úmrtnosti novorodencov a matiek.

UTOROK | 6.11.2018**■ 16.00 h ZRODENÉ Z OHŇA**

Príbeh búrlivej sily Zeme, ktorá stvorila svet neopakovateľnej biodiverzity a krásy.

■ 17.00 h ŽIVÁ RIEKA (SK/52')

Rieka Belá je chladná, dravá a nebezpečná, no je aj bohatá, štedrá a slobodná. Dodnes zostáva nespútaná. Vytrvala, aby nám pripomenula, ako vyzerajú živé rieky.

■ 18.00 h MIMO PLÁTNA. O ŽIVÝCH RIEKACH

Jeden z autorov filmi Živá rieka-Adam Baštek, nám príde porozprávať o zážitkoch z natáčania, o význame nespútaných riek pre životné prostredie a o aktivizme.

■ 19.00 h POSLEDNÉ PRASA

Film ponúka hlboký a empirický pohľad na posledný rok bukolického života farmára, ktorý narúšajú každodenné cesty jeho prasiat na porážku.

■ 20.00 h JANE (UK/90')

Zábery 16 mm filmu umožňujú vidieť priekopnícku ochranárku Jane Goodall. Jej životný príbeh sa začal v roku 1960 príchodom do odľahlej oblasti severozápadnej Tanzánie, aby tu viedla štúdiu o šimpanzoch.

PSYCHOLOGICKÉ VEČERY V TRNAVE

Prednášky na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity v Aule 1A1 FF TU, Hornopotočná 23, Trnava, VSTUP VOĽNÝ

**■ 8. novembra o 17.00 h
MEDIÁCIA AKO EFEKTÍVNY
SPÔSOB RIEŠENIA
KONFLIKTOV**

Mgr. Mário Schwarz, PhD.
Súčasťou prednášky bude ukážka mediálneho rozhovoru

**■ 15. novembra o 17.00 h
ROZUM A SRDCE – AKO
ZVLÁDAŤ (svoje) EMÓCIE**

Mgr. Janka Vindišová, PhD.

**■ 22. novembra o 17.00 h
VEČER S VIKTOROM
EMANUELOM FRANKLOM**

Film spojený s diskusiou, moderuje: Mgr. Jana Kunová, PhD.

**■ 29. novembra o 17.00 h
VPLYV DNEŠNEJ MODERNEJ
DOBY NA POHYBOVÝ APARÁT**
Mgr. Michal Rafajdus, PhD.**■ 6. decembra o 17.00 h
12 KROKOV AKO VYRIEŠIŤ
ŠIKANOVANIE NA ŠKOLE**

Mgr. Mária Dėdová, PhD.
Projekt je realizovaný s finančným príspevkom Mesta Trnavy

FORUM TYRNAVIENSE

Cyklus odborných prednášok Katedry klasickej archeológie Trnavskej univerzity

**■ 7. novembra o 17.00 h v 1A1
na Trnavskej univerzite
THE MACEDONIAN ARMY
AFTER ALEXANDER
THE GREAT**

Pierre O. Juhel (štipendista SAIA, Francúzsko)

**■ 8. novembra o 9.00 v 4P1
na Trnavskej univerzite
RÍMSKA NUMIZMATIKA.
Prehľad a špecifiká**

v mincovníctve Rimanov
Boris Stoklas (Univerzita Hradec Králové, Česká republika)

**■ 14. novembra o 17.00 v 1A1
na Trnavskej univerzite
EMONA – RÍMSKE MESTO.****Najnovšie výskumy emonských
nekropol**

René Masaryk & Jana Stehlíková (ZAPA, Slovinsko)

**■ 29. novembra 11. o 9.30 h
v 4P1 na Trnavskej univerzite
STUPAVA – RÍMSKA STANICA
PRI JANTÁROVEJ CESTE**

Vladimír Turčan (SNM – Archeologické múzeum, Slovensko)

**■ 6. decembra o 9.00 h v 4P1
na Trnavskej univerzite
OCHRANA ARCHEOLOGICKÉHO
DEDIČSTVA**

Matúš Sládok (Krajský pamiatkový úrad TT, Slovensko)

Prednášky sú realizované s podporou Mesta Trnavy, Slovenskej archeologickej spoločnosti pri AÚ SAV a PRO ARCHAEOLOGIA CLAS-SICA

Kalendár kultúrnospoločenských podujatí

**■ 3. novembra o 19.00 h
v Divadle Jána Palárika
VEČER S TIRNAVIU**

Slávnostný koncert spojený s oslavou 30. výročia zboru
Program: Jenkins, Mikula, Hrušovský, úpravy ľudových piesní a populárnych skladieb Beatles, Queen a i.

Zbormajster: Michal Stahl
Moderuje: Kamil Mikulčík

■ EKOTOPFILM – ENVIROFILM

**5. a 6. novembra od 16.00 h
v kine Hviezda**

Medzinárodný filmový festival dokumentárnej tvorby s environmentálnym zameraním. Cieľom festivalu je inšpiratívnym spôsobom meniť správanie spoločnosti vo vzťahu k životnému prostrediu a vytvárať priestor na diskusiu o otázkach trvalo udržateľného rozvoja
www.ekotopfilm.sk

**■ 6. novembra od 10.00 h
v Mestskej športovej hale
JobspoTT**

Novembrový veľtrh práce v Trnave ponúka viac ako 3 000 pracovných pozícií, stretnutia s výnimočnými a inšpiratívnymi osobnosťami, zaujímavý program a skvelé tipy ako uspieť v kariérnom raste

**■ 6. novembra o 17.00 v kaplnke
západného krídla radnice
ILUS-TRNAVÁTOR**

Vernisáž knižných ilustrácií trnavských autoriek Evy Lukáčovej, Oksany Lukomskej a Veroniky Jablonickej. Cieľom je predstaviť knižnú ilustráciu ako umelecké dielo a dať priestor rozhovorom o tradíciách, vývoji a moderných trendoch v oblasti knižnej ilustrácie.

Hudobná hostka: Beáta Kuracinová

**■ 6. novembra od 17.30 h
na Hlavnej 43 pred Trnavskou
arcidiecéznou charitou
NOC VONKU**

Cieľom podujatia je upriamiť pozornosť verejnosti na problematiku ľudí bez domova.

Súčasnou sprievodného programu budú diskusie, zbierka potravín a zážitkové aktivity. Účastníci si môžu vyskúšať spanie na ulici. Podujatie sa ukončí spoločnými raňajkami. Symbolickým vstupným sú trvanlivé potraviny a teplé oblečenie. Organizátori: Katedra sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave v spolupráci s Trnavskou arcidiecéznou charitou a Mestom Trnavou

**■ 7. novembra o 17.30 h
na Trhovej 2**

Klub zdravia Trnava

STRATENÉ UMIENIE MYSLEŤ

Prednáša Marta Kráľovičová, lektorka Život a zdraví, z. s. (ČR)

**■ 7. novembra o 19.00 h
v kine Hviezda**

TAKÉ ZO ŽIVOTA

Charizmatický moderátor Mário Šmýkal pootvára šuplíky kariéry i súkromia známej partnerskej dvojice Adely a Viktora Vinczeovcov, syna zakladateľa Esetu a podnikateľa Michalu Trnku a cukrárky a bývalej missky Lucie Gažovej

**■ 8. novembra o 16.00 h
v refektári františkánskeho kláštora na Františkánskej 1
REHOENÉ A MNÍŠKE RÚCHA
NA SLOVENSKU**

Prezentácia knihy Mgr. Petry Boženy Trnkovej, ŠSND a Mgr. Adriána Lančariča, PhD.

NIEKOĽKO ÚVAH O HABITE

Prednáška doc. RNDr. Reginalda Adriána Slavkovského OP, PhD.

**■ 8. novembra o 17.00 h v Knižnici Juraja Fándlyho
JUBILANTI**

V JUBILEJNOM ROKU MESTA

Stretnutie s Petrom Horváthom, Bohumilom Chmelikom a Branislavom Matouškom.

Moderátor: Pavol Tomašovič

**■ 11. novembra o 16.00 h
v Malom Berlíne**

**Divadlo Spozvoza: TESLA
A PRIATELIA**

Činoherno-bábková inscenácia

podáva vtipným aj edukačným spôsobom znalostí o fyzike, tvorbe elektrickej energie a o živote slávneho vynálezcu, fyzika a hlavne človeka Nikola Teslu. V predstavení sa deti zoznámia okrem iného aj so známymi osobnosťami ako Thomas Alva Edison, Mark Twain a pod.

**■ 11. novembra o 17.00 h
na Trojičnom námestí
ČAROVNÉ LAMPÁŠE**

Lampiónový sprievod Trnavou od Trojičného námestia do Sadu Antona Bernoláka a späť. Organizátor: Mestská televízia Trnava

**■ 12. novembra o 19.00 h
v Dome kultúry**

Florian Zeller: KLAMSTVO

Milosrdná lož a nemilosrdná pravda. Dva mantinely, medzi ktorými sa odohráva táto divadelná komédia a v podstate aj celý náš život. Hrajú: Emília Vášáryová, Milan Kňažko, Gabriela Škrabáková, Peter Šimun

**■ 14. novembra o 20.00 h
v kine Hviezda**

Cestovateľské kino: ŠKÓTSKO

Lochnesská príšera, James Bond, Statočné srdce, škola Harryho Pottera... Škótsko však znamená omnoho viac, než len tieto populárne príbehy. O nekonečných možnostiach tejto krajiny nám porozpráva cestovateľka Mirka Badinská

**■ 16. novembra o 9.00 h v Knižnici Juraja Fándlyho
PARS POETRY**

Medzinárodný festival poézie. Predstavia sa básnici: Aleka Wrobel (Veľká Británia), Margarita Curtescu (Moldavsko), Anny Czachorowska (Poľsko), Zuzana Kuglerová, Ondrej Kalamár a Benjamín Škreko (Slovensko). Organizuje Združenie internetových autorov Pars Artem

**■ 17. novembra o 16.00 h na
Trojičnom námestí
POCTA SLOBODE**

Dano Heriban - Čosi úsmevné
Korben Dallas a ďalší...

■ **17. novembra o 19.30 h**
v **Malom Berlíne**

Ex:Class – series:

MAX LILJA / STROON

Fínsky violončelista, skladateľ,
producent a zakladateľ slávnej
skupiny Apocalyptica – Max Lilja.
Po deviatich rokoch odišiel, aby
sa mohol venovať svojej sólovej
kariére. V Trnave vystúpi spolu
s Daliborom Kociánom, známym
ako Stroon, ktorý sa venuje
experimentálnej a elektronickej
produkcii

■ **18. novembra o 10.00 h**
v **Malom Berlíne**

**SonicPi WORKSHOP: kreatívne
programovanie hudby pre deti**

Cieľom netradičného workshopu je
ponúknuť deťom od 10 do
14 rokov súčasnú a pútavú
alternatívu k zaužívaným
spôsobom výučby hudobnej
výchovy na školách a rozvíjať ich
hudobnú kreativitu. Vhodný je
pre úplných začiatok, ale aj
pre deti, ktoré už s hudbou majú
skúsenosti. Povinná registrácia na
workshop@malyberlin.sk

■ **20. novembra o 19.00 h v Ma-
lom Berlíne**

**Divadlo Kontra: PORUČÍK
Z INISHMORE**

Vražedne smiešna komédia
o írskych teroristoch. Jedného
dňa na írskom ostrove Inishmore
záhadne zahynie kocúr. Nie
hocijaký, ale miláčik radikálneho
teroristu, člena paramilitantnej
organizácie INLA, ktorý prichádza
svojho miláčika pomstiť. Krv sa leje
potokmi, mŕtvoly sa kopia

■ **21. novembra o 17.30 h**
na **Trhovej 2**

**Klub zdravia Trnava
POHYBOVÁ GRAMOTNOSŤ
AKO CESTA K ZDRAVIU**

Prednáša Mgr. Michal Rafajdus, PhD.

■ **22. novembra o 17.00 h**
v **Knižnici Juraja Fándlyho**

JAVISKOVÉ OSUDY

Besedu s Karolom Mišovicom,
autorom knihy o významných
hereckých osobnostiach, ktoré
majú spätosť s Trnavou, moderuje
Martin Jurčo

■ **22. novembra o 19.00 h**
v **kine Hviezda**

EŠTE RAZ, ALE LEPŠIE

Divadelná tragikomédia o tom, či
sa dá zmeniť život, keď vám osud
dá druhú šancu. Účinkujú Marko
Igonđa, Anikó Vargová, Kristína
Greppelová, Gregor Hološka
a Martin Mňahončák

■ **22. – 25. novembra**
v **Malom Berlíne**

YPSALON 2018:

festival spisovateľov

Štvrtý ročník festivalu sa bude
konať hlavne v priestoroch
kultúrneho centra Malý Berlín
a medzi hosťami nájdete napríklad
Pavla Rakova, Arpáda Soltésza,
Luciu Molnár Satinskú, Dušana
Vicena či Dada Nagya. Pripravené
sú aj sprievodné podujatia. Viac
informácií na www.ypsalon.sk

■ **24. novembra o 20.00 h**

v **divadelnom štúdiu DISK**

Blaho Uhlár a kolektív DISK:

OBOLUS – 1. premiéra novej autor-
skej inscenácie súboru DISK
Bez slov. Buďte zvedaví.

Autor plagátu a réžia: Blaho

Uhlár. Výtvarná spolupráca:

Miriam Struhárová. Hrajú: Monika

Babicová, Missi Chudá, Daniel

Duban, Silvia Ištoková, Zuzana

Jankovská, Braňo Mosný, Ján

Rampák a Peter Tilajčík

Vstup je na pozvánky

Tvorbu inscenácie podporili Mesto
Trnava a Trnavský samosprávny kraj

■ **29. novembra o 17.00 h**

v **Knižnici Juraja Fándlyho**

URČITE JE TO TAK

Prezentácia knižnej novinky Evy
Jarábkovej. Hudba: Jana Andevska.
Podujatie v rámci Fóra humoristov

■ **30. novembra o 11.30 h**

v **Štátnom archíve na Štefánikovej 7**
**BOHU NA SLÁVU, BLÍŽNEMU
NA POMOC**

Vernisáž výstavy pri príležitosti
150. výročia Dobrovoľného
hasičského zboru v Trnave.

Výstava bude otvorená do 30.
apríla 2019 v pracovných dňoch
od 7.30 do 15.30 h, cez víkend
na telefonickú alebo e-mailovú
objednávku

■ **HUDBA TRNAVE 2018**

16. ročník

**Slovenského festivalu umenia
Pocta violončelu**

■ **30. 11. o 18.00 h v Synagóge**

– **Centre súčasného umenia
CZECHO-SLOVAK-CELLO-QU-
ARTET**

G. Goltermann, M. Krajčí, I.

Zeljenka, P. Haas, J. Kolkovič

■ **1. 12. o 18.00. h v Synagóge**

– **Centre súčasného umenia
MOYZESOVO KVARTETO,
komorný súbor mesta Skalice**

Ľudovít Kanta – violončelo

M. Ravel, F. Schubert

■ **2. 12. o 18.00 h v Synagóge**

– **Centre súčasného umenia
CELLOMAGIA=CELLOMANIA +
20 violončelistov**

G. Goltermann, Ľ. Rajter, J.

Kolkovič, J. Klengel, M. Varga

.....
■ **ADVENTNÉ TRHY**

30. novembra o 20.00 h

na **Trojčionom námestí**

**OTVORENIE ADVENTNÝCH TR-
HOV a rozsvietenie stromčeka**

ADAM ĎURICA

■ **1. decembra o 16.00 h**

na **Trojčionom námestí**

FAMILY FRIEND

18.00 h FUNNY FELLOWS

■ **2. decembra o 16.00 h**

na **Trojčionom námestí**

MILOŠ BIHÁRY

A DOMINIKA DEBNÁROVÁ

18.00 h VOISING

■ **2. decembra o 20.00 h**

v **Kostole sv. Jakuba**

4 adventné koncerty

TRNKI:

Prišli sme k vám na koledu

Ženská spevácka skupina a ľudová
hudba Jána Maka

Vstupné: 5 eur, predpredaj:

ticketportal, TTi – mestská veža

a na mieste koncertu

■ **2. decembra o 15.00 h a 17.00**

h v západnom krídle radnice

ROZPRAVKY NA RADNICI

Dvor zázrakov a Obušok, z vreca von

Vstupné: 2 eurá, predaj lístkov: TTi

■ **2. decembra o 17.00 h a 18.30**

h v mestskej veži

MESTSKÁ VEŽA S LAMPÁŠOM

Vstupné: 4 eurá dospelí, 2 eurá deti

NA NÁDVORÍ ↓

Sviečková 1988

V DIVADLE ↓

Noc divadiel
#stagestream

17. NOVEMBER

POCTA
SLOBODE

17. 11. 2018
OD 16.00 HOD.

RODIAČIE * SPOMIENKOVÉ *

KONCERTY * DIVADLO *

HRÁ * NAŽIVO * TVORENÁ DIVADIELNA HRA *

NA NÁMESTÍ ↓

Korben
Dallas

Dano Heriban
– Čosi úsmevné